ਅਰਥਾਤ 'ਏਕੋ ਹੈ ਭਾਈ ਏਕੋ ਹੈ' ਇਸ ਭਾਂਤ ਦੀ ਏਕਤਾਈ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਵਿਰਲਾ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸੱਕਦਾ ਹੈ। "ਜਿਸਨੋ ਦੇਇ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੁਖ ਪਾਏ। ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਆਖਿ ਸੁਣਾਏ" ਜਿਸਨੂੰ ਭਗਵੰਤ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾਂ ਦੁਆਰੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਵਾਕੇ ਇਸ ਏਕਤਾਈ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਸੁਨਵਾਵੇ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੇ ਪੂਰਣ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਏਕਤਾਈ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤੀ ਦੇ ਪੂਰਣ ਅਬਿਨਾਸੀ ਸੁਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਸਕਦਾ ਹੈ।

"ਆਖਣੁ ਅਉਖਾ ਸੁਨਣੁ ਅਉਖਾ" ਇਸ ਏਕਤਾ ਦੇ ਪਰਮ ਸੁਖਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਸਹਲ ਬਾਤ ਨਹੀ ਹੈ-ਕਯੋਂਕਿ "ਉਹ ਰਸ ਜਾਣੇ ਜਿੰਦ" ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਜੋ ਇਸ ਮੁਰਦੇ ਸਮਾਨ ਜੜ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਰਜੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਸੱਤਾ ਸਫੁਰਤੀ ਤੋਂ ਹੀਨੀ ਹੋਈ ਹੋਈ ਦੇਹ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਜਿੰਦ ਉਸ ਰਸ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਯੋਂ ਜੁ ਉਹ ਜਿੰਦ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਆਪਨਾ ਆਪ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਚਿਤ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ:- ਜਦ ਕਿ ਅਖਾਂ ਮੀਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੋਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਜਨਾ ਕੁਛ ਗੱਲ ਸੁਨਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਵਾਜ ਨੂੰ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਪੌਂਚਿਆਂ ਉਸ ਗੱਲ ਦੇ ਮਤਲਬ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੁਪਤ ਚੀਜ ਨੇ ਪਛਾਨਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪਛਾਨ ਕਰਕੇ ਰਸਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਹ ਉਤਰ ਦੇਹ। ਅਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਉਤਰ ਨੂੰ ਜਬਾਨ ਦੇ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਦਰ ਧਿਆਨ ਰਖਿਆਂ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਜਬਾਨ ਦੇ ਉਤਰ ਦੀ

ਭੇ ਮੋੜਵੇਂ ਉਤਰ ਦੇ ਸੁਨਨ ਲਈ ਕੰਨਾ ਦੀ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਦੀ ਖਵਰਦਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਭੀ ਉਹੀ ਕੋਈ ਚੀਜ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਮੋੜਵੇਂ ਉਤਰ ਨੂੰ ਸੁਨਕੇ ਜੋ ਕੁਛ ਕਿ ਲੈਣ ਯਾ ਦੇਣ ਅਥਵਾ ਕਿਤੇ ਜਾਨ ਯਾ ਔਨ ਬਾਬਤ ਉਹ ਉੱਤਰ ਸੀ ਹੱਥਾਂ ਅਥਵਾ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਯਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਅੰਗ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਕਾਰਰਵਾਈ ਦਾ ਸਨਬੰਧ ਹੋਵੇ ਉਸ (ਉਤਰ) ਦੇ ਮੁਜਬ ਹਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਵਗੈਰਾ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਮਕੀ ਵਸਤੂ ਲੈ ਆਵੋ ਅਥਵਾ ਦੇ ਆਵੋ ਉਹ ਪ੍ਰੇਰਕ ਵਸਤੂ ਹੀ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਨ ਹੈ ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਸਭ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਸ੍ਵਾਸ ਦੇ ਔਨ ਜਾਨ ਦੀ ਕਾਰਰਵਾਈ ਜਿਸ ਅੰਦਰਲੀ ਕਿਸੇ ਗੁਝੀ ਵਸਤੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਕੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ-ਅਰੁ ਜੋ ਇਨਾਂ ਅੰਗਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਕਾਰਰਵਾਈ ਦੇ ਜਥੋਂਕ ਭਨੇਂ ਹੋਨ ਅਥਵਾ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਨਚੱਲੇ ਹੋਣ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਅਨਭਉ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਵਸਤੂ ਹੀ ਜਿੰਦ ਹੈ।

ਭਾਂਵੇ ਇਹ ਜਿੰਦ ਅੱਖਾਂ ਕੰਨਾਂ ਅਤੇ ਜਬਾਨ ਵਗੈਰਾ ਸਭ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਆਪ ਹੀ ਜਾਂਨ ਹੈ ਪਰ ਏਸ ਜਾਂਨ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਬਿਨਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਹੀ ਦੇਖਦੀ ਹੈ-ਇਸ ਦੇ ਕੰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਇਹ ਸੁਨਦੀ ਹੈ ਇਸ ਦੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਨਹੀ ਹਨ ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਨਾਸਾਂ ਦੇ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁੰਘਦੀ ਹੈ।ਇਸਦੀ ਜਬਾਨ ਨਹੀ ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਜਬਾਨ ਦੇ ਹੀ ਸੁਆਦ ਲੈਂਦੀ ਅਤੇ ਬੋਲ ਦੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਹਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਆਦ ਅੰਗਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸਭ ਕਾਰਰਵਾਈ ਇਹ ਕਰਦੀ ਹੈ ਮਤਲਬ, ਕੀਹ

ਕਿ ਸਰੀਰ ਵਾਲੀ ਹੈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਭ ਸਰੀਰ ਏਸੇ ਦੇ ਹਨ। ਐਸੀ ਅਕਹਿ ਵਸਤੂ ਹੈ (ਇਹ ਜਿੰਦ) ਜਿਸਨੂੰ ਕਿ ਆਤਮਾ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ-ਤੇ ਇਹ ਆਤਮਾਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਆਪ ਏਸ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸੱਚਾ ਮਾਲਿਕ ਪ੍ਰਾਣ ਪਤੀ ਹੈ।

ਜਿਸ ਭਾਂਤ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਭ ਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਲੱਜਾ ਸੰਕੋਚ ਆਦਕ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇ ਏਕਤਾ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਭਰਤਾ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਅਪਣਿਆਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਸੁਧ ਬੁਧ ਵਿਸਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਅਰੁ ਪਤੀ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਤਦ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਸੁਧ ਬੁਧ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਏਕਤਾਈ ਦੇ ਆਨੰਦ ਮਾਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮਗਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਸ ਜੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ "ਸੁਖ ਹੀ ਸੁਖ ਹੈ" ਨਾਂ ਕੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਨਾਂ ਭਰਤਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੀ ਹੈ ਕਯੋਂਕਿ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਹੀ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਆਪੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਏ ੨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਦ ਕੇਵਲ ਇਕ ਸੁਖਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਅਵ-ਸਥਾ ਛਿਣ ਭਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਹਜਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭੀ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੀ ਉਸ ਸੁਖ ਨੂੰ ਵਰਨਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਂ ਪਤੀ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਦ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਰੂਪ ਛਿਨ ਭਰ ਉਤਪਤਿ ਨਸ਼ਟ ਹੋਜਾਨ ਵਾਲੇ ਵਿਖੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅੱਜ ਤਕ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਿਆ ਤਦ ਭਲਾ ਵਹ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਮਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਆਦ ਦਾ ਅਧਯਾਸ ਛਡਕੇ ਉਸ ਸਚੇ

ਮਾਲਕ ਅੰਤਰ ਯਾਮੀ ਨਾਲ ਜਿੰਦ ਦੇ ਅਭੇਦ ਹੋਨ ਦੇ ਸਰੇ ਤੇ ਅਪਾਰ ਆਨੰਦ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੌਨ ਕਰਸਕੇ। ਸਾਖਯਾਤ ਈਸ੍ਵਰ ਭੀ ਮੂਰਤੀ ਮਾਨ ਹੋਕੇ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਜਯੋਂਕਾ ਤਯੋਂ ਨਿਰੂਪਣ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਯੋਂਕਿ ਉਸ ਪਰਮਾਨੰਦ ਮਈ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਸਾਖਿਆਤ ਕਾਰਦੇ ਸਮੇ ਜੀਵ ਈਸ੍ਵਰ ਅਤੇ ਜਗਤ ਭਾਵ ਦੀ ਕਿਤੇ ਗੰਧ ਭੀ ਲਭੀ ਨਹੀ ਲੱਭਦੀ ਜੈਸਾ ਕਿ "ਜਿੰਦ ਬਿੰਦ ਨਹੀ ਜੀਵ ਨ ਜਿੰਦੋ ਨਾਂ ਤਦਿ ਗੋਰਖੁ ਨਾ ਮਾਛਿੰਦੋ। ਨਾ ਤਦਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕੁਲ ਓਪਤਿ ਨਾਂ ਕੋ ਗਣਤ ਗਣਾਇਦਾ।" ਇਸ ਭਾਂਤ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦ੍ਵਾਰੇ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧ ਦਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਯੋਂਜੁ ਜਦ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨ ਪੂਰੇ ਗੁਰਾਂਦੀ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਜੁਗਤੀ ਨੂੰ ਜਬ "ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ" ਆਪਨੇ ਆਪਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਕਰੇਦਾ ਹੈ ਤਦ "ਅੰਤਰ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਅੰਤਰਿ ਮਰੈ" ਜੋ ਭੇਦ ਵਾਲੀ ਦ੍ਵੈਤ ਪਰਤੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਅੰਦਰੋ ਅੰਦਰ ਹੀ ਭਸਮੀ ਭੂਤ (ਸੁਆਹ) ਹੋਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੁਨ "ਕੌਨ ਕਹਾਂ ਦੂਜਾ ਨਹੀ ਕੋਈ।" ਜਦ ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵ ਦੀ ਪਰਤੀਤੀ ਹੀ ਹੋਨੋਂ ਉਠ ਗਈ ਤਾਂ ਕੌਨ ਕਿਸਨੂੰ ਕੋਈ ਆਖੇ-ਤੇ ਕਿਸ ਜ਼ਬਾਨ ਆਦਕ ਨਾਲ ਕਹੇ, ਅਤੇ ਕੌਨ ਕਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਸੁਣੇ-ਤੇ ਕਿਨਾਂ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੇ ਬਸ "ਗੂੰਗੇ ਮਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਚਾਖਿਆ ਪੂਛੇ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ" ॥

ਇਸੇ ਆਤਮਾਨੰਦ ਵੱਲ ਹੀ ਇਸਾਰਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ "ਇਸ ਗੁਫਾ ਮਹਿ

ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰਾ। ਤਿਸ ਵਿਚ ਵਸੈ ਹਰਿ ਅਲਖ ਅਪਾਰਾ। ਆਪ ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੈ ਆਪੇ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਆਪ ਵੰਞਾਵਣਿਆ" ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਇਸ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਗੁਫਾ ਵਿਖੇ ਅਟੁਟ ਭੰਡਾਰ ਰੂਪ ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ ਅਰੁ ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੇ ਰਹਿਤ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਨਾਂ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਆਦ ਦ੍ਵਾਰੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲਖ ਸਕਦਾ ਐਸਾ ਹਰੀ) ਉਸ ਆਤਮਾਂ (ਆਪਨੇ ਆਪ) ਵਿਖੇ ਹੀ ਸਦਾ ਇਸਥਿਤ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ-ਮੈਂ ਸੁਨਦਾ ਹਾ-ਮੈਂ ਸੁੰਘਦਾ ਹਾਂ-ਮੈਂ ਸੁਆਦ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਅ, ਯਾ ਠੰਢ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਯਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ-ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਯਾਂ ਔਂਦਾ ਹਾਂ ਐਸੇ ੨ ਸਰਬੱਤ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ (ਨਗਾਂ) ਆਦ ਦ੍ਵਾਰੇ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਠਾਠ ਨੂੰ ਚਲੌਂਦਾਂ ਹੋਇਆ ਇਸ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਛ ਜੀਵ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤਾਂਈ ਸਭ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਆਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕਰ ਭੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਅਗਜਾਨ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਖੇ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਛਿਣ ੨ ਵਿਖੇ ਉਸ ਨਿਆਰੇ ਚੇਤਨਤਾਦੇ ਪੁੰਜ ਹਰੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ "ਸਭ ਕਰਤਾ ਸਭ ਭੁਗਤਾ" ਸਰਬ ਕਾਰਰਵਾਈ ਦਾ ਕਰਤਾ ਧਰਤਾ ਅਨਭਉ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਭੁੱਲੇ ਪਏ ਹਨ। ਅਤੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਖਾਂ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ-ਕੰਨ ਸੁਨਦੇ ਹਨ-ਨਾਸਾਂ ਸੁੰਘਦੀਆਂ ਹਨ ਐਸੇ ੨ ਸਭ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੀ ਕਰਤਾ ਧਰਤਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹੈ ਇਹ ਜੈਸਾ ਮਰ ਕੇ ਮੁਰਦਾ ਤੈਸਾ ਹੀ ਜੀਉਂਦਾ ਭੀ ਮੁਰਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਭ ਦੀ ਜਾਨ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੋ ਆਤਮਾ ਹਰੀ ਸਭ ਤਾਂਈ ਪਰਗਟ ਭੀ ਹੈ ਤੇ ਛਪਿਆ ਹੋਯਾ ਭੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਸਲ ੨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਤਦ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਕੇ ਦਰ

ਬਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦ ਦ੍ਵਾਰੇ ਅਗਯਾਨ ਮਈ ਨਿੰਦ੍ਯਾ ਦੇ ਰਚੇ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਆਪੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਉਠਾ ਦੇਵੇ।

ਭਾਂਤੇ ਅਵੱਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਚੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ "ਗੁਰਕਾ ਸ਼ਬਦ ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਧਾਰੈ । ਪੰਚ ਜਨਾਂ ਸਿਉ ਸੰਗਿ ਨਿਵਾਰੈ। ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਰਿ ਰਾਖੈ ਵਾਸਿ। (ਕਯੋਂਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਜਮ ਪੂਰਬਕ ਅਭ੍ਯਾਸ ਕੀਤਿਆਂ ਹੀ) ਤਾਂਕੈ ਆਤਮੈ ਹੋਇ ਪਰਗਾਸੁ" ਤਿਸਦੇ ਘਟ ਵਿਖੇ ਜਯੋਂ ਕਾ ਤਯੋਂ ਆਤਮਾ ਦਾ ਨਿਰਮਲ ਸਰੂਪ ਪਰਕਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਰਥ ਇਹ ਕਿ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋ[illegible]ਾਰ ਇਨਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਯਥਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਨ ੨ ਘਟੌਂਦਾ ਹ[illegible] ਹੋਇਆ-ਨੇਤ੍ਰ-ਨਾਸਾਂ-ਕੰਨ-ਰਸਨਾ ਅਰ ਤ੍ਵਚਾ [illegible]ੀ) ਇਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਗਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਬਾ[illegible]ਰ ਅਰੁ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਦੇ ਤਿਆਗਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ [illegible]ੀਆਂ (ਇਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ) ਨੂੰ ਆਪਨੀ ੨ [illegible]ਈ ਵੱਲੋਂ ਮੋੜਕੇ ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਨੇ ਅੰਦਰ [illegible]ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦ ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸ ਪਿਛੇ ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਮੂਲ ਨਾਲ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਅਭ੍ਯਾਸੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਖੇ ਅਵੱਸ ਕਰਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦਾ ਸਾਖਿਆਤ ਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥

ਕਾਰਣ ਏਸ ਵਿਖੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਰਾਂ ਭਜਨ ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸ ਜਦ ਅਪਨੇਂ ਦਰਜੇ ਤਕ ਪੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਅਰੁ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਕਠਿਆਂ ਹੋਨ ਦਾ

ਸੁਭਾਵ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਗਜਾਸੂ ਦਾ ਆਪਨੇ ਆਪਹੀ ਦੇਹ ਨਾਲੋਂ ਅਧਜਾਸ ਘਟਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਰੁ ਏਹ ਦੇਹ ਹੀ ਉਸ ਸਚੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਖੇ ਪੜਦਾ ਹੈ ਕਯੋਂਕਿ ਉਸ ਸਚੇ ਕਰਤਾ ਧਰਤਾ ਨੂੰ ਛਡਕੇ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇਹ ਨੂੰ ਹੀ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਆਪਨਾ ਆਪ ਮੰਨਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਆਪਾ ਭਾਵ ਦੀ ਮਨੌਤ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਹਉਮੈ ਹੈ–"ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਪੜਦਾ ਭਾਰੀ" ਸੋ ਜਦ ਇਸ ਦੇਹ ਨਾਲੋਂ ਭਜਨ ਦੇ ਅਭਜਾਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਅੰਤਰਮੁਖ ਹੋਣਦਾ ਬਾਨੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਧਜਾਸ ਘਟਨਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਤਦ ਉਸ ਸਚੇਆਤਮਾ-ਨੰਦ ਦੀ ਕਿਰਣ ਭੀ ਵਿਚ ੨ ਝਲਕਾ ਮਾਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਭਜਨ ਦਾ ਰਸ ਯਾ ਆਨੰਦ ਸਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥

ਜਯੋਂ ੨ ਇਸ ਭਜਨਾਨੰਦ ਦਾ ਘਟ ਵਿਖੇ ਚਮਤਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਯੋਂ ੨ ਹੀ ਉਸ ਅਲੌਕਿਕ ਰਸ ਦੀ ਚਾਟ ਵਿਚ ਚਿਤ ਨੂੰ ਐਸੀ ਲਗਨ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਤਰਾਂ ਕਿ ਭੌਰੇ ਦਾ ਕੌਲ ਫੁਲ ਦੀ ਬਾਸਨਾ ਨਾਲ ਭਾਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਠੀਕ ਜਿਸ ਭਾਂਤ ਭੌਰਾ ਸੁਗੰਧ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਕੇ ਸਾਰੀ ਸੁਧ ਬੁਧ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ–ਐਸੇ ਹੀ ਭਜਨਾ ਨੰਦੀ ਭੀ ਭਜਨ ਦੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰਦੀਸੁਧਬੁਧਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਐਸਾ ਅਸਾਰ (ਫਿਕਾ) ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ–ਜਿਸਤਰਾਂ ਕਿ ਘੂਕ ਸੁਤਿਆਂ ਪਿਆਂ ਇਸਦੀ ਰਿਜਮ ਵੀ ਕਿਤੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀ ਲਭਦੀ । ਅਰੁ ਉਹ ਠੰਗੀਤਰਾਂ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੈਸੇ ਨੀਂਦ ਦੇ ਕਾਰਣ ਮੇਰੇ ਆਪਨੇ ਦਿਨ ਦੇ ਖਿਆਲ ਹੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਅਨੇਕ

ਭ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਰਪਾਂ ਵਿਖੇ ਸੱਰੇ ਵਤ ਸੱਚੇ ਹੋ ਭਾਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁੰਦੇ ਝੂਠੇ ਹੀ ਹਨ, ਐਸੇ ਹੀ "ਜੈਸਾ ਸੁਪਨਾ ਰੈਣਿਕਾ ਤੈਸਾ ਸੰਸਾਰ" ਹੈ। ਇਹ ਭੀ ਕਿਸੇ ਚਿਰ ਕਾਲ ਦੀ ਨੀਂਦ ਦਾ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਅਪਣਾ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਪਸਾਰਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ ਜੋ ਝੂਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਭੀ ਸੱਚਾ ਭਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਇਹ ਜਗਤ ਸੱਚਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਦ ਭਜਨ ਵਿਚ ਅਡੋਲ ਹੋਕੇ ਮਨ ਸਾਰੇ ਖਿਆਲ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਦੇ ਭੁਲਾ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਕਿਥੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਬੇਖਿਆਲ ਹੋਇਆ ਮਨ, ਆਪੇ ਦੀ ਸੁਧ ਵਿਸਾਰਕੇ ਭਜਨ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਤਕ ਨਾਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਇਸਦਾ ਪਦਾ-ਰਥ ਯਾ ਸੁਖ ਅਥਵਾ ਦੁਖ ਹੀ ਭਾਸਦੇ ਹਨ--ਪਰ ਝਟ ਹੀ ਕਿ ਮਨ ਉਧਰੋਂ ਚੰਚਲ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਕਾਰਣ ਥੜਾ ਮੋੜਾ ਖਾਕੇ ਆਪਨੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਉਠੌਨ ਲਗਦਾ ਹੈ–ਤਤਕਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਠਾਠ ਅੱਖਾਂ ਅਗੇ ਪਰਤੱਖ ਭਾਸਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਤੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤ ਪਰਲੋ ਆਦਕੀ ਸਭ ਕਾਰਰਵਾਈ(ਅੰਦਰ)ਆਪਨੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਕਯੋਂਕਿ ਖਿਆਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਭ ਕੁਛ ਹੋ ਭਾਸਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਖਿਆਲ ਦੇ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਪਰਪੰਚਦੀ ਪਰਤੀਤੀਨਹੀਹੁੰਦੀਇਸੇ ਕਰਕੇਹੀ ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ "ਮਨ ਤੇ ਉਪਜੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ" ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਜਗਤ ਮਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਖੇ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰੁ "ਮਨੁ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤ" ਇਸ ਕਥਨ ਵਿਖੇ ਭੀ ਏਹੋ ਹੀ ਭੇਦ ਹੈ।

ਕਯੋਂਕਿ ਜਿਸਤਰਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਵਖਰੀ-ਆਂ ਨਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ-ਪਾਣੀ ਰੂਪ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਐਸੇ ਹੀ ਮਨਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਮਨ ਤੋਂ ਅੱਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਅਤੇ ਮਨ ਦੇ ਤਰੰਗ ਹੀ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਹੋ ਭਾਸ ਦੇਹਨ ਤਾਂਤੇਸਭ ਸੰਸਾਰ ਮਨ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋਯਾਸੋਈਮਨ ਜਦ ਭਜਨਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਕੇਆਪੇ ਨੂੰ ਛਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਦ ਉਸ ਅਚੱਲ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਅਚੱਲ ਰੂਪ ਹੋਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਨ ਬਦਨ ਭੀ ਸੰਸਾਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਸਮੇਤ ਇਸ ਤਰਾਂ ਏਕਤਾ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਕਿ ਬਰਫ ਦੇ ਡਲੇ ਧੁਪ ਵਿਚ ਪੰਘਰ ਕੇ ਜਲ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰ ਜਲ ਹੀ ਜਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਸ ਦ੍ਵੈਤ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਪਰਤੀਤ ਹੋਣੋਂ ਬੰਦ ਹੋਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਦੀ ਬਾਬਤ "ਕਹਿਬੇ ਕੋ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਣ" ਹੈ ॥

ਏਸੇ ਮਜਲ ਸਿਰ ਪੌਂਚਕੇ ਹੀ "ਇਹ ਜਗਤ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪ ਨਦਰੀ ਆਇਆ" "ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ""ਸਭ ਗੁਬਿੰਦ ਹੈਸਭ ਗੁਬਿੰਦਹੈ ਗੋਬਿੰਦਬਿਨ ਨਹੀ ਕੋਈ" ਐਸੇ ਜੈਕਾਰੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਫੇਰ ਆਪ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਗੱਜਦੇ ਹਨ। ਏਸੇਮਜਲ ਵੱਲ ਹੀ ਇਸਾਰਾ ਕਰਕੇ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਤਿ-ਗੁਰੂ ਸਚੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਪਰਥਾਏ ਮਨ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ ਆਪਨਾ ਮੂਲ ਪਛਾਨ" ਇਸੇ ਮਜਲ,ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਪੁਰਖਾਰਥੀ ਅਭ੍ਯਾਸੀ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧੌਂਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਪਦੇਸ ਕਰਦੇ

ਹਨ ਕਿ "ਮਨ ਮਾਰ ਤੂੰ ਹੀ ਨਿਰੰਜਨਾ" । ਏਸੇ ਮਜ਼ਲ ਸਿਰ ਪੌਂਚਕੇ ਹੀ ਅਸਲ ੨ ਮਨ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਮਜ਼ਲ ਤੇ ਪੌਂਚਿਆਂ ਹੀ ਅਸਲ ੨ ਜੀਉਂਦੇ ਮਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਹੀ ਸਚਾ ਵਣਜ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਣਜਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਜੀਵ ਦਾ ਔਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਕਿਸ ਬਿਧ ਨਾਲ ਭੀ ਹੋਸਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਸਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰੇ ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੂਪ (ਜਨਮ ਦੇ) ਅਮੋਲਕ ਲਾਹੇ ਵਾਸਤੇ ਬੜੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਲੱਕ ਬੰਨਕੇ ਅਭਯਾਸੀਆਂ ਜੋਗ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ॥

ਵਿਦਿਤ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਆਤਮਾਨੰਦ ਮਈ ਪੂਰਨ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਖਿਆਤ ਸਾਧਨ ਜਿਸਨੂੰ ਕਿ ਪੂਰਣ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਕਿਰਣ ਰੂਪ ਉਪਰ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਸਪਸ਼੍ਟ ਨਾਮ ਭਜਨਾਨੰਦ ਹੈ-ਉਸਦੀ ਮੰਘਨ-ਤਾਈ ਵਿਚੋਂ ਮਨ ਫੇਰ ਉਲਟ ੨ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵੱਲ ਮੋੜਾ ਖਾ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ-ਪਰ ਜੋ ਕਿ ਇਸਦੀਆਂ ਤਣਾਵਾਂ ਉਧਰ ਹੀ ਖਿਚੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ-ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਲ ਪਰਚਨਾ ਇਸਨੂੰ ਬੜਾ ਕਲੇਸ਼ ਰੂਪ ਭਾਸਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਕਾਰਣ ਨਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਮਨ ਦੇ ਉਧਰ ਲਗੇ ਰਹਿਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਲ ਹੀ ਆ ਸਕਨ ਕਰਕੇ ਜਗਯਾਸੂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਦੀ ਐਸੀ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਆਕੇ ਘਾਬਰ ਉਠਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ-ਸੋ ਘਬਰਾਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀ ਚਾਹੀਏ ਬਲਕਿ ਇਉਂ ਸਮਝਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਜਿਸਤਰਾਂ ਹੁਨਾਲ ਮਾਂਹ ਦੀ ਭਾਰੀ ਗਰਮੀ ਦੇ ਤਪੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਗੰਗਾ ਦੀ ਸੀਤਲਤਾਈ ਆਪਨੀ ਵੱਲ ਖਿਚਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਭਾਂਵੇ ਉਹ ਆਦਮੀ

ਬਾਹਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਕਿੱਡਾ ਭੀ ਤਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਠੰਢੇ ਪਰਵਾਹ ਵਿਚ ਟੁਭੀ ਮਾਰਕੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤਕ (ਜਲ ਵਚ) ਨਹੀ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਇਸੇਤਰਾਂ ਹੀ ਸਸਾਰਿਕ ਚਿੰਤਾ ਉਦਾਸੀਆਂ ਅਰੁ ਸਾਰੀਰਕ ਦੁਖਾਂ ਤੇ ਕਲੇਸਾਂ ਤੋਂ ਘਾਬਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮਨ ਭੀ ਤ੍ਰਿਨ ਤਾਪ ਜੰਨ ਸੰਤਾਪ ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਲਈ ਭਜਨਾਨੰਦ ਮਈ ਨਿਜ ਘਟ ਬਾਸੀ ਇਸ ਅਪਾਰ ਸਾਂਤੀ ਵਾਲੀ ਸੱਚੀ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਹੀ ਟੁਭੀ ਤਾਂ ਲਾਈ ਰਖਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਨੰਤ ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਭਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸੈਸਾਰੀ ਰਚਨਾਂ ਦਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਪਿਆਰਾ ਹੋਨਦੇ ਕਾਰਣ ਅੱਗਦੇ ਕੀੜੇ ਦੀ ਤਰਾਂ ਗਰਮੀ ਦੇ ਕਲੇਸ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁਖ ਰੂਪ ਮੰਨਿਕੇ ਉਸ ਸਚੀ ਸੀਤਲ ਤਾਂਈ ਵਲੋਂ ਝਟ ਹੀ ਭੱਜ ਔਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਸ ਭਾਂਤ ਇਕ ਵਾਰ ਗੰਗਾ ਦੀ ਸੀਤਲਤਾ ਦਾ ਅਨਭਉ ਕਰ ਚੁਕਨ ਪਰ ਉਹ ਮੰਨੁਖ ਫੇਰ ਬਾਹਰਲੀ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਮੁੜ ੨ ਹੀ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਵੜਦਾ ਤੇ ਨਿਕਲ ਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਅਭ੍ਯਾਸੀ ਦਾ ਮਨ ਭੀ ਕਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਰਸ ਵਲੋਂ ਉਟਕਕੇ ਬਾਹਰ ਮੁਖ ਹੋਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਾਹਰ ਮੁਖਤਾ ਵਿਚ ਉਸ ਰਸ ਦਾ ਬਿਲ ਕੁਲ ਟੋਟਾ ਹੀ ਟੋਟਾ ਦੇਖਕੇ ਕਦੀ ਫੇਰ ਉਧਰੇ ਉਸੇ ਰਸ ਵਲ ਹੀ ਖਿਚਿਆ ਹੋਇਆ ਅੰਤਰਮੁਖਤਾ ਵੱਲ ਗੋਤਾ ਮਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਪਲਟ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫੇਰ ਸਹਜੇ ੨ ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਹੀ ਉਸ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿਨ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਪੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਰ -ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸਦੀ

ਉਹ ਤ੍ਰਾਰ ਨਹੀਂ ਟੁਟਿਆ ਕਰਦੀ ਇਸੇ ਹਾਲਤ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹੀ ਭਜਨਾਨੰਦ ਆਤਮਾਂ ਨੰਦ ਦੀ ਪੂਰਨ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਦਰਜੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਕਿ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੁ ਸਾਹਬ ਸਹਜ ਰਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਰੁ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਪੂਰਨ ਪਰਮਾਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸਦੇ ਲਛਣ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਐਸੇ ਹੋਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ-"ਜਾਂ ਕਉ ਆਇਓ ਏਕ ਰਸਾ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਆਨ ਨਹੀਂ ਖੁਧਿਆ ਤਾਂਕੈ ਚਿਤ ਨ ਬਸਾ" ਅਰਥਾਤ ਖਾਨ ਪਾਨ ਆਦਕ ਪਦਾਰਥ ਜੋ ਨਾਂਨਾ ਭਾਤ ਦੇ ਹਨ ਇਨਾਂ ਤੋਂ ਆਦ ਲੈਕੇ ਹੋਰ ਭੀ ਜਿਤਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਪਦਾਰਥ ਸੰਸਾਰ ਦੇ-ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿਚ ਲੈਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਨਾਂ ਸਭ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਹੀ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਉਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-ਕਈ ਸੁੰਦਰ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਵਸਤੂ ਭੀ ਉਸਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਵਲ ਨਹੀ ਖਿਚ ਸਕਦੀ। ਬਸ "ਹਰਿਰਸ ਪੀਵਤਿ ਸਦ ਹੀ ਮਾਤਾ। ਆਨ ਰਸਾ ਖਿਣ ਮਹਿ ਲਹਿ ਜਾਤਾ। ਹਰਿ ਰਸਕੇ ਮਾਤੇ ਮਨਿ ਸਦਾ ਆਨੰਦ। ਆਨ ਰਸਾ ਮਹਿ ਵਿਆਪੇ ਚਿੰਦ" ਜਦ ਇਹ ਲਛਣ ਅਭਿਆਸੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਨ ਘਟਨ ਤਦ "ਹਰਿ ਸੰਤ ਕਰੇ ਸੋਈ ਪਰਵਾਣ" ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਸਭ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁੰਡਾ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਛ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜ ਆਵੇ ਕਰੇ। ਉਸ ਦੀ ਸਭਕਰਣੀ ਹੀ ਜਗਤ ਭਰ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥

ਕਈ ਬੁਧੀ ਖੋਏ ਐਸੇ ਭੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਪਨੇ ਆਪਨੂੰ ਬੜੇ ਸਚੇ ਪਰਮਾਰਥੀ ਹੋਣ ਦੇ ਦਮ ਮਾਰਿਆ

ਕਰਦੇ ਹਨ—ਪਰ ਜਦ ਏਸ ਟਿਕਾਣੇ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਇਹ ਸੁਨ ਲੈਣ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਪੂਰਣ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਆਦ ਦੇ ਸੁਖ ਭੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਡਰ ਭਜਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਾਂ ਇਸ ਪਥਰ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕੀਹ ਕਰਨਾ ਹੈ—ਕੁਟੰਬ ਕੋੜਮੇ ਦਾ ਫਿਕਰ ਅਸਾਡੇ ਜਿੰਮੇ ਹੈ ਉਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੀ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਹੈ—ਕੌਨ ਸੰਸਾਰੀ ਸੁਖਾਂ ਨੂੰ ਛਡਕੇ ਇਸ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦੁਖ ਵਾਲੇ ਸੁਖ ਦੀ ਇਛਾ ਕਰੇ ?। ਐਸਿਆਂ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਕੱਚ ਮਣੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਉਨਾਂ ਦਲਿਦੱਰੀਆਂ ਲਈ ਬੜੇ ਜੋਸ਼ ਦਾ ਉਤਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਧ੍ਰਿਗੁ ੨ ਖਾਇਆ ਧ੍ਰਿਗੁ ੨ ਸੋਇਆ । ਧ੍ਰਿਗੁ ੨ ਕਾਪੜੁ ਅੰਗ ਚੜਾਇਆ । ਧ੍ਰਿਗੁ ਸਰੀਰ ਕੁਟੰਬ ਸਹਿਤ ਸਿਉ ਜਿਤ ਹੁਣ ਖਸਮੁ ਨ ਪਾਇਆ" ਲਖੰ ਫਿਟਕ ਦੀ ਇਕ ਧ੍ਰਿਗ ਹੋਂਦੀ ਹੈ—ਐਸੇ ਆਲਸੀ ਲੰਪਟਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਮੌਤ ਸਿਰ ਤੇ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਆਨ ਫੜੇ । ਅਤੇ ਜਦ ਪਰਲੋਕ ਦੇ ਸੱਦੇ ਆਗਏ ਤਾਂ ਕੀਹ ਕੁਛ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਇਥੇ ਹੀ ਪਿਆ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀ "ਸੰਜੋਗ ਵਿਜੋਗ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗ" । ਸੰਜੋਗਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਮੇਲ ਆਪਸ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ੨ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਜੋਗਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੈਸੇ ੨ ਕਿਸੇ ਦੇ ਭਾਗ ਹਨ 'ਸਭਸ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ੨ ਧੁਰਦੇ ਲੇਖੇ ਮੂਜਬ' ਅਪਨੇ ਆਪ ਹੀ ਭੁਗਵੰਤ

ਵਲੋਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ "ਜੈਸੀ ਕਲਮਵੁੜੀ ਹੈ ਮਸ-
ਤਕ ਤੈਸੀ ਜੀਅੜੇ ਪਾਸ" । ਇਸਦੇ ਵਧਾਵਨ ਘਟਾਵਨ
ਲਈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਆਦ ਭੀ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ
ਕੈਸੀ ਮੂਰਖਤਾ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਅਨਹੋਂਦ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਸੇ
ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਆਪਨੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਮੰਨ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਸਚਾ ਮਾਲਕ ਜੋ ਪਥਰਾਂ ਵਿਚ, ਜਲਾਂ ਥਲਾਂ ਵਿਚ ਆਕਾਸ
ਪਤਾਲ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਪਾਲਨ ਹਾਰਾ ਹੈ ਉਸ
ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਦਾ ਉਪਕਾਰ ਹੀ ਵਿਸਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਆਰੇ
ਅਧਿਕਾਰੀਓ ! "ਨਾ ਕਰੁ ਚਿੰਤ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਕਰਤੇ। ਹਰਿ ਦੇਵੈ
ਜਲਿ ਥਲਿ ਜੰਤਾਂ ਸਭ ਤੈ । ਅਚਿੰਤ ਦਾਨ ਦੇਇ ਪ੍ਰਭ
ਮੇਰਾ ਵਿਚ ਪਾਥਰਕੀਟ ਪਖਾਣੀ ਹੈ।" ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ
ਚਿੰਤਾ ਨਾਂ ਕਰੋ ਜਿਸ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਸਰਿਸਟੀ ਰਚੀ ਹੈ
ਉਸਨੂੰ ਆਪਹੀ ਸਭ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੀ
ਹੁਣਭੀ ਪਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੁਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਉਸਦਾ ਹੁਕਮ
ਇਸ ਫਿਕਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਕਰੁ ਫਿਕਰ ਦਾਇਮ
ਲਾਇ ਚਸਮੇ ਜਹਿ ਤਹਾਂ ਮਉਜੂਦ" ਅਰਥਾਤ—ਹੇ ਬੰਦਿਓ!
ਸਦਾ ਹੀ ਉਸ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਚੇ ਮਾਲਿਕ ਦਾ ਫਿਕਰ ਕਰੋ
ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿਮਰੋ—ਅਰੁ
ਅਪਨੀਆਂ ਅਖਾਂ ਉਸਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਖੇ ਇਉਂ ਜੋੜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ
ਪਰੀਪੂਰਣ ਹੋਇਆ ੨ ਉਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
ਇਸ ਭਾਂਤ ਸਰਬ ਠੌਰ ਉਸੇ ਪਰਮ ਜੋਤ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ
ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇਖਨ ਵਿਖੇ ਭਲਾ ਕੌਨ ਕੌਡੀ ਖਰਚ
ਹੁੰਦੀ ਹੈ "ਦੀਦਨੇ ਦੀਦਾਰ ਸਾਹਬ ਕੁਛ ਨਹੀ ਇਸਕਾ
ਮੁਲ" ਇਸ ਭਾਂਤ ਦੇ ਦਰਸਨ ਵਿਖੇ ਖਰਚ ਤਾ ਕੀਹ ਹੋਣਾ

ਹੈ ਸਗੋਂ ਲਾਭ ਹੀ ਲਾਭ ਹੈ ਕਿ "ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖਤਿ ਦੋਖ ਨਸੇ" ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਔਗੁਣ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰ ਜੋ ਮਨ ਵਿਚ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਨੂੰ ਪਲੀਦ ਕਰ ਛਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਭਾਂਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ (ਫਿਕਰ) ਮਾਤ੍ਰ ਤੇ ਹੀ ਸਭ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦ ਹਨ ਤੇ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋਕੇ ਸਚੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰੀ ਫਿਕਰਾਂ ਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਆਪਨਾ ਧਰਮ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹੋ ਉਨਾਂ ਵਿਚ ਤੋਟਾ ਹੀ ਤੋਟਾ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ "ਕੂੜ ਮੋਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁਆਦ। ਸਭਾ ਕਾਲਖ ਦਾਗਾ ਦਾਗ। ਦਾਗ ਦੋਸ ਮੁਹਿ ਚਲਿਆ ਲਾਇ। ਆਗੈ ਬੈਸਣੁ ਨਾਹੀ ਜਾਇ।" ਅਰੁ "ਗ੍ਰਿਹਸਥ ਉਦਾਸ ਚਿੰਤ ਹੰਕਾਰ। ਕਰਮ ਕਰਤਿ ਜੀਅ ਕਉ ਜੰਜਾਰ" ਸੰਸਾਰੀ ਧੰਦੇ ਅਤੇ ਫਿਕਰ ਕੇਵਲ ਜੰਜਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅਰੁ ਕਲੰਕ ਦਾ ਘਰ ਹਨ। ਤਾਂਤੇ ਉਨਾਂ ਵਿਚ ਖਰਚ ਤੇ ਖਰਚ ਅਰੁ ਤੋਟੇ ਤੇ ਤੋਟਾ ਜਾਨਕੇ ਅਗਯਾਨਤਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੋ ਅਰੁ ਉਸ ਸਚੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਵਲ ਅਪਨੀ ਸੁਰਤ ਦੀ ਡੋਰੀ ਮੋੜੋ। ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਰ ਜਾਂਦੇ—ਜਿਸ ਪੂਰਣ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪਥਰ ਮੰਨ ਕੇ ਡਰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਐਸਾ ਜੀਉਂਦੇ ਮਰਕੇ ਜੀਉਂ ਪੈਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਉਂਨਾ ਮਰਨਾ ਨਹੀ ਬਿਆਪ ਸਕਦਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸੁਖ ਤਾਂ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਪੂਰਣ ਆਨੰਦ ਅਗ ਤੁਛ ਮਾਤ੍ਰ ਹਨ। ਉਹ ਸਚੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ ਅਰੁ ਸੰਸਾਰ ਮਹਾਂ ਬੰਧਨਾਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਇਸੇ ਕਰਕੇ "ਲਿਵ ਧਾਤੁ ਦੋਇ ਰਾਹ ਹੈਂ" ਪਰਮਾਰਥ ਦਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ

(ਮਾਇਆ) ਦਾ ਰਾਹ ਅਤ ੨ ਹੈ। ਇਕੋ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਹੀ ਦੋਹਾਂ ਰਸਤਿਆਂ ਉਪਰ ਨਹੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਐਸਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਆਚਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਐਸੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਨਾਂ ਲੌਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਕਿ "ਨਾਨਕ ਧਾਤੁ ਲਿਵੈ ਜੋੜ ਨਾਂ ਆਵਈ ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭ ਕੋਇ" ਅਰਥ ਇਹ ਕਿ ਭਾਂਵੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰਦੇ ਬੜੇ ੨ ਬਲੀ ਸਿਧ ਲੋਕ ਭੀ ਰਲਕੇ ਕਜੋਂ ਨਾ ਚਹੁੰਨ ਕਿ ਮਾਇਆ ਵਿਖੇ ਵਰਤਨ ਵਾਲਾ ਪਰਵਿਰਤੀ ਮਾਰਗ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭਗਵੰਤ ਵਿਖੇ ਜੁੜਨ ਦਾ ਨਿਵਿਰਤੀ ਮਾਰਗ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਨ-ਪਰ ਐਸਾ ਕਦੀ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਵਰਤਨ ਵਾਲੇ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਪਰਵਿਰਤੀ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਵਰਤਨ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਦਾ ਭੀ "ਭਗਤਾਂ ਤੇਸੰਸਾਰੀਆਂ ਜੋ ਕਦੇ ਨਾਂ ਆਯਾ" ਕਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੋੜ ਨਹੀ ਹੋਸਕਦਾ।

ਪਰ ਹਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਥੋੜਾ ਭੇਦ ਹੈ ਭੀ ਸਹੀ, ਕਿ ਜੇ ਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਚੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਮਿਲਨ ਦਾ ਮਨ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ-ਅਰੁ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿਰਤੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜਗਜਾਸੂ ਭੀ ਸਚੇ ਸਬਦ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਗੰਢ ਪਾਕੇ ਅੰਦਰ ਸੰਭਾਲ ਲਵੇ ਤਾਂ "ਹਰਿ ਜਨ ਮਾਇਆ ਮਾਹਿ ਨਿਸਤਾਰੇ" ਹਰੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਵਰਤਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਨੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਣ ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ "ਆਪੇ ਲਿਵ ਧਾਤੁ ਹੈ ਆਪੇ। ਆਪਿ ਬੁਝਾਏ ਆਪੇ ਜਾਪੇ।

ਆਪਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਹੈ ਆਪਿ । ਨਾਨਕ ਆਖਿ ਸੁਣਾਏ ਆਪਿ" ਅਰਥਾਤ ਲਿਵ (ਨਿਵਿਰਤੀ ਮਾਰਗ) ਅਤੇ ਧਾਤੁ (ਪਰਵਿਰਤੀ ਮਾਰਗ) ਇਹ ਭੀ ਉਹ ਆਪ ਹੋਕੇ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਪਹੀਜਿਸਨੂੰ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਦੀ ਬੂਝ ਦੇਣੀ ਚਾਹੇ ਪਛਾਣ ਕਰਾਕੇ ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਸਤਿਗੁਰ ਸਰੂਪ ਭੀ ਆਪਹੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਹੀ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਉਪਦੇਸ ਸੁਣ ਤੇ ਸੁਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਮਤਲਬ ਕੀਹ ਕਿ ਜਦ ਸਭ ਠਾਠ ਉਸਦਾ ਆਪਨਾ ਹੀ ਪਸਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਸਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਰੀਝਕੇ ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਨਜਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਭ ਭਾਂਤ ਮਾਲਿਕ ਹੈ ਜੋ ਚਾਹੇ ਸੋ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੇਵਲ ਉਸਦੇ ਚਰਣਾਂ ਵਿਖੇ ਅਸਲੀ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਜਿਸਦੇ ਕਿ ਨਾਮ ਤੋਂ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜੈਸਾ ਬਾਲਕ ਭੀ ਜਾਣੂ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰੇ ੨ ਮਰਮ ਦਾ ਭੇਤੀ ਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀ-ਬਲਕਿ ਇਹ ਇਕ ਐਸਾ ਸਿਰੋਮਣੀ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ੨ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਐਸਾ ਪੰਡਿਤ ਭੀ ਨਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਇਸਦਾ ਨਿਵਾਸ ਨਾਂ ਹੋਵੇ-ਭਾਵੇਂ ਅਗਾਧ ਮਹਿਮਾਂ ਵਾਲੇ ਏਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਗੱਲ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਜੋਕਿ "ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਾਇਣ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਉ" ਸਭ ਜਗਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਜੋ ਸਚਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਓਹ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰੀਤ ਪਰਾਇਣ ਹੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰੇਮ ਦ੍ਵਾਰੇ ਹੀ ਵੱਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਜੈਸਾ ਕਿ "ਜਿਨਿ

ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨਿ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ" ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀਦਾ ਬਚਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਇਸ ਸਾਖਯਾਤ ਸਾਧਨ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਯੋਂਕਿ ਜਦ ਤਕ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੀ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਧਾਰਣ ਹੀ ਕੌਨ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਏਸਦੇ ਧਾਰਣ ਕੀਤਿਆਂ ਦੇ ਭਗਵੰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਉਮੇਦ ਹੀ ਕਦੀ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਇਸ ਕਾਰਣ ਜਿਤਨੀ ਕੁਛ ਅੰਤਰ ਯਾਮੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਹੋਵੇ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈਃ—

ਉਹ ਪੁਰਖ ਧੰਨ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਕਦਾਚਿਤ ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਵਾਸਤੇ ਘਾਬਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਕਯੋਂਕਿ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਸਭ ਭਾਂਤ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ-ਇਹ ਐਸਾ ਸਿਰੋਮਣੀ ਪਦਾ-ਰਥ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੀ ਭੀ ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਘਨ ਨਹੀ ਬਿਆਪ ਸਕਦਾ। ਮੋਹ, ਰੋਗ, ਸੋਗ, ਦੋਖ, ਸੰਸੇ, ਭਰਮ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਆਦਿ ਜੋ ਕੁਛ ਭੀ ਮਲਿਨਤਾਈਆਂ ਤੇ ਕੁਟਿਲ ਤਾਈਆਂ ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ ਬੰਧਨ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹਨ ਉਹ ਸਭ ਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਪੌਣ ਅਗੇ ਇਸ ਭਾਂਤ ਉਡ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ-ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਚੰਡ ਪੌਣ ਦੇ ਬੇਗ ਅਗੇ ਬਦਲਾਂ ਦੀ ਘਟਾ ਉਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਇਸ ਦਾ ਡੇਰਾ ਆਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਸਭ ਭਾਂਤ ਦੇ ਗੁਣ ਅਰ ਸੁਭ ਸਾਧਨ ਆਪਨੇ ਆਪ ਹੀ ਉਥੇ ਆਨ ਬਸੇਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਕਾਰਣ ਮਨੁਖ ਦੀ ਐਸੀ ਅਚਰਜ ਮਈ ਦਸ਼ਾ ਪਲਟ ਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਅਸੰਭਵ ਹੈ-ਬਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨ ਅਪਨੇ

ਅੰਦਰ ਆਪ ਹੀ ਅਨਭਉ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਕੀਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਲ ਇਉਂ ਅਭੇਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਕਿ 'ਕ੍ਰਿਸਣ ਕ੍ਰਿਸਣ ਪੁਕਾਰਦੀ ਹੁਣ ਆਪ ਕ੍ਰਿਸਣ ਹੋ ਰਹੀਆਂ'। ਅਥਵਾ "ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂੰ ਭਇਆ ਮੁਝ ਮੇਂ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ। ਜਬ ਆਪਾ ਪਰਕਾ ਮਿਟ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਾਂ ਤਤ ਤੂੰ" ਇਹ ਬਚਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਚਲਨਾ ਸੁਖਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਾਇਰ ਕੂਰ ਨਰਾਧਮ ਜੋਈ। ਪ੍ਰੇਮ ਪੰਥ ਚਲਿ ਸਕੈ ਨ ਸੋਈ। ਸੀਸ ਹਾਥਿ ਧਰਿ ਸੱਚਾ ਸੂਰਾ। ਮਾਰਗਿ ਪ੍ਰੇਮ ਰਖੈ ਪਗ ਪੂਰਾ॥੧
ਅੰਗ ਅੰਗ ਕਜੋਂ ਨਾ ਕਟ ਜਾਵੇਂ। ਪ੍ਰੇਮ ਰਾਹ ਪਗ ਧਰਤੋ ਜਾਵੇ॥ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੋਈ ਅਹੈ। ਸੀਸ ਭੇਟਿ ਬਖਸੀਸ ਸੁ ਲਹੈ॥ ੨ ॥ ਸੀਸ ਦੇਤਿ ਨਹਿ ਸੀਅ ਉਚਰੈ। ਸੁਖ ਦੁਖਾਦਿ ਮਤਿ ਸਗਲ ਵਿਸਰੈ॥ ਗੁਰ ਬਚ ਸਫਲ ਕਰਤਿ ਦਿਖਲਾਵੈ।ਲਾਂਘਿ ਪ੍ਰੇਮ ਮਗਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਾਵੈ॥੩
"ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਨਿ ਕਾ ਚਾਉ। ਸਿਰ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ॥ ਸਿਰ ਦੀਜੈ ਕਾਣ ਨ ਕੀਜੈ। ਤਉ ਇਤ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰ ਧਰੀਜੈ" ॥ ੪ ॥

"ਸਿਰਦਿਤਿਆਂ ਜੇ ਸਹੁਮਿਲੈ ਤਾਂ ਭੀ ਸਸਤਾ ਜਾਣ"
ਜੀਵਤਿ ਸਭ ਸਿਰਦਾਰ ਹੈ ਮਰਤਿ ਲਹੇਂ ਨਿਰਬਾਨ ॥ ੫ ॥

ਪਰਮਾਰਥ ਦਾ ਰਾਹ ਕਿਡਾ ਬਿਖੜਾ ਹੈ-ਇਕ ਔਖੀ ਘਾਟੀ ਅਜੇ ਲੰਘ ਨਹੀ ਚੁਕਦੀ-ਦੂਜੀ ਹੋਰ ਕਰੜੀ ਮਜ਼ਲੇ ਸਾਮਨੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਛੇ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰੀ ਫਿਕਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਔਖੀ ਤਰਾਂ ਨਿਕਲਨਾ ਹੋਇਆ ਸੀ-ਕਿ ਹੁਣ ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਆਨ ਲਗੀ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਦਾਉ ਲਗਦਾ ਦੇਖਕੇ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਨਿਆਂਈ "ਵਾਟ ਹਮਾਰੀ ਖਰੀ ਉਡੀਨੀ। ਖੰਨਿਅਹੁ ਤਿਖੀ ਬਹੁਤ ਪਿਈਨੀ* ਇਸ ਉਪਰ ਹੈ ਮਾਰਗ ਮੇਰਾ। ਸੇਖ ਫਰੀਦਾ ਪੰਥ ਸਮਾਰ ਸਵੇਰਾ ॥" ਕਿਹੜਾ ਹੌਸਲੇ ਵਾਲਾ ਹੋਊ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਗਰਾ ਕੰਬ ਜਾਨੋਂ ਥੰਭਿਆ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ-ਐਸਾ ਕੌਨ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਦੀ ਡਾਢੀ ਸਿਕ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਐਸੀ ਔਕੜ ਫਾਥਿਆਂ ਭੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਸੌਦਾ ਖਰੀਦਨੋਂ ਪੈਰ ਪਿਛਾਹਾਂ ਨਾਂ ਪੌਂਦਾ ਹੋਵੇ।

ਧੰਨ ਹਨ ਉਹ ਅਡਿਗ ਹੌਸਲੇ ਵਾਲੇ-ਜੋ ਪਿਆਰੇ ਸਚੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਮਿਲਨ ਲਈ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਰਿ ਜਾਨੋਂ ਭੀ ਨਹੀ ਡਰਦੇ—

ਦੋਃ ॥ ਹਾਡ ਚਾਮ ਕੇ ਪੂਤਲੇ ਭੂਲੇ ਹੋ
ਕਿਸ ਪੇਖ। ਯਿਹ ਜਗ ਸੁਪਨਿ ਸਮਾਨ ਹੈ
ਕੂੜਾ ਸਾਥ ਨ ਦੇਖ॥ ੧ ॥ ਸਭ ਕੋ ਸੁਆਰਥ
ਮੇਂ ਫਸਾ ਤੂੰ ਨਿਜ ਸੁਆਰਥ ਤਿਆਗਿ। ਕਨੌਂ
ਤਿਨ ਹਿਤ ਨਿਜ ਖਪਿ† ਹੋਂ ਕਹਾ ਭਜੋ ਹਤ
ਭਾਗ‡॥ ੨ ॥ ਨ ਕਿਸ ਕਾ ਕੋਈ ਅਹੈ-ਤੂੰ

*ਤੇਜ਼ ਧਾਰ ਵਾਲੀ †ਠਿਗੀਂਦਾ ਹੈ ਆਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ
‡ਹੇ ਮੰਦ ਭਾਗੇ

ਕਿਸ ਕਾ ਭੀ ਨਾਂਹਿ। ਸਭ ਅਪਨਾ ਸੁਖ ਤਾਕਿ
ਹੈਂ, ਕੋ ਸੁਖ ਤੋਰੁ ਨ ਚਾਹਿ ॥ ੩ ॥ ਕਤੇਂ
ਤਿਨ ਹਿਤ§ ਨਿਸ ਦਿਨ ਮਰੇਂ ਅਪਨੇ ਹਿਤ‖
ਕੋ ਭੂਲ। ਮਰਣੁ ਚਿਤਾਰੋ ਆਪਨਾ ਖੋਜਹੁ
ਜੀਵਤਿ ਮੂਲ ॥ ੪ ॥ ਨਹੀਂ ਧਾਮ ਧਨ ਕਾਮ
ਕਿਸ ਯਹੀਂ ਧਰਾ ਰਹਿ ਜਾਇ। ਸਾਥ ਚਲੇ
ਇਕ ਨਾਮ ਹਰਿ, ਭਜਹੁ ਤਿਸੇ ਚਿਤ ਲਾਇ
॥ ੫ ॥ ਤਨ ਤੁਝ ਆਯੋ ਸੰਗ ਥਾ, ਪਰ ਨਹੀ
ਹੋਇ ਸੰਗਾਰ। ਜਿਸ ਮਰਕਰਿ ਹੈ ਟੂਟਨਾ
ਜੀਵਤਿ ਤਿਸੈ ਵਿਸਾਰਿ ॥ ੬ ॥ ਤਨੁ ਧਨ
ਧਾਮ ਕਟੰਬ ਸੇ ਸਭ ਬਿਧਿ ਮੋਹ ਤਿਆਗ।
ਆਠ ਪਹਿਰ ਚੌਸਠ ਘੜੀ ਹਰੀ ਭਜਨ ਮੈਂ
ਲਾਗ ॥ ੭ ॥ਹਰੀ ਭਜਨ ਹਿਤ ਤਜਨੁ ਸਿਰ
ਸਰਤ ਪਹਿਲੇਰੀ ਆਹਿ। ਧਰੁ ਸਿਰ ਸਤਿ
ਗੁਰ ਪਾਦ ਪਰ ਹੋਕਰਿ ਬੇ ਪਰਵਾਹਿ ॥ ੮ ॥
"ਜਉ ਤੁਹਿ ਸਾਧ ਪਿਰੰਮ ਕੀ ਸੀਸ ਕਾਟ
ਕਰਿ ¶ਗੋਇ। ਖੇਲਤਿ ੨ ਹਾਲ ਕਰੁ ਜੋ
ਕਿਛੁ ਹੋਇ ਤ ਹੋਇ"॥ ੯॥ ਖਵਰਦਾਰ ਧਰ
ਸੰਭਲੀਅਹੁ ਭੂਲ ਨ ਜਾਈਅਹੁ ਮੂਲ। ਹੋਸ
ਦਾਰ ਸੁਖੁਪਾਵਿਟੇ() ਪਰਮਾਦੀਸਿਰਧੂਲ॥੧੦॥
"ਜਉ ਤੁਹਿ ਸਾਧ ਪਿਰੰਮ ਕੀ ਧਾਕੇ ਸੇਤੀ

§ਵਾਸਤੇ ‖ਕਲਜੀਨ ਭਲਾਈ ¶ਗੇਂਦ ਖਿੱਨੂ
()ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਨਾਂ ਚਲਨ ਵਾਲਾ

ਖੇਲੁ। ਕਾਚੀ ਸਰ ਸਉ ਪੇਲਿਐ ਨਾਂ ਖਲਿ
ਭਈ ਨ ਤੇਲੁ" ॥ ੧੧ ॥ ਵੇਲਾ ਹੈ ਸੰਭਾਲ
ਲੇ, ਜਿਹ ਛਲਿ ਨਹਿ ਚਲਿ ਆਇ।ਘੜੀ੨
ਆਯੁ ਘਟੇ, ਖੋਰੇ ਘਟਿ ਜਲ ਜਾਇ ॥ ੧੨॥
"ਗਗਨ ਦਮਾਮਾਂ ਬਾਜਿਓ ਪਰਿਓ ਨਿਸਾਣੇ
ਘਾਉ । ਖੇਤ ਜੁ ਮਾਂਡਿਓ ਸੂਰਮਾ ਅਬ
ਜੂਝਨਿ ਕੋ ਦਾਉ॥ ੧੩॥ ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾ
ਨੀਏ ਜੋ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤੁ । ਪੁਰਜਾ ੨
ਕਟ ਮਰੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਛਾਡੇ ਖੇਤ" ॥ ੧੪ ॥

ਭਾਵ ਇਸਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਲਾ ਅਮੋਲਕ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਪਾਕੇ ਉਸ ਤੇ ਭੀ ਇਹ ਕਿ ਜੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਆਕੇ (ਫੇਰ) ਇਸ ਪਰੇਮ ਦਾ ਮਹਿੰਗਾ ਸੌਦਾ ਖਰੀਦਨੋਂ ਕੁਛ ਡਰ ਔਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਕੌਨ ਵੇਲ਼ਾ ਆਵੇਗਾ । ਜਦ ਕਿ ਆਪਨਾ ਨਫੇਵੰਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਮਾਲਕ ਦੇ ਸਾਮਣੇ ਜਾਨਾ ਹੋਊ। ਅਤੇ ਜੇ ਅਸਲ਼ ਮਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ "ਅਜ ਕਲ ਕਰਦਿਆਂਕਾਲ ਵਿਆਪੇ-ਤਿਨ ਕਦੇ ਨ ਚੁਕਨ ਹਾਵੇ" ਬਸ ਕਾਲ ਨੇ ਸਿਟੋਂ ਆਨ ਫੜਨਾ ਹੈ ਫੇਰ ਕੇਵਲ ਪਛੋਤਾਵੇ ਦੇ ਹੌਕੇ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਨਗੇ ਜਿਨਾਂ ਦਾ ਉਪਾਵ ਫੇਰ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਕਯੋਂਕਿ "ਅਬਹਿ ਨ ਮਾਤਾ ਸੋ ਕਬਹੁ ਨ ਮਾਤਾ"। "ਪਉੜੀ ਛੁੜਕੀ ਫਿਰ ਹਾਥਿ ਨ ਆਵੈ"। ਤਾਂ ਤੇ ਹੁਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜੋਬਨ ਬਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੁੰਦਿਆਂ ਹੀ "ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਸਿਉ ਵਣਜ ਕਰਿ ਲੈ ਸੌਦਾ ਘਰਿ ਚਲੁ" ਪਰ ਜੇ ਏਸ ਬਾਤ ਦਾ ਸੰਸਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜੇ ਸੰਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ

ਰੂਪ ਸੁਦਾਗਰਾਂ ਤੋਂ ਸਬਦ ਰੂਪੀ ਸੌਦਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਵਣਜ ਨਾਂ ਭੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀਹ ਹਾਨੀਹੈ? ਭਾਂ— "ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਿਨੈ ਕੈਸੇ ਬਧੈ ਸਨੇਹੁ" ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੇ ਉਸ ਸਰੇ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਅਨੁਰਾਗ (ਪਿਆਰ) ਨਹੀਂ ਬਝ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਲਗੇ ਬਿਨਾਂ "ਮੁੰਢੇ ਘਰ ਕਾ ਪਾਹੁਨਾ ਜਿਉ ਆਇਆ ਤਿਉਂ ਜਾਇ" ਛੁਟੜਾਂ ਵਾਲੀ ਭੈੜੀ ਦਸ਼ਾ ਹੀ ਆਦਮੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਯੋਂਕਿ ਜਦ ਤਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਹੋਵੇ ਤਦ ਤਕ ਉਨਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਪਰ ਪਰਤੀਤ ਕਦੀ ਭੀ ਨਹੀ ਆ ਸਕਦੀ। ਅਰੁ ਜੇ ਪਰਤੀਤ ਹੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਬੇ ਪਰ ਤੀਤਾ ਆਦਮੀ ਹੀ ਨਾਸਤਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਬਿਨਾਂ ਪਰਤੀਤ ਦੇ ਉਹ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ ਉਹ ਆਦਮੀ ਜੋ ਹਤਿਆਰਾ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀ ਅਤੇ ਐਸਾ ਜੋ ਨਾਸਤਿਕ ਪੁਰਖ ਹੁੰਦਾਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਠੌਰ ਨਹੀ ਮਿਲਦੀ ਕਯੋਂਕਿ ਜਿਸ ਭਗ ਵੰਤ ਨੇ ਆਪਨੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਅਪਾਰ ਸੁਖ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ ਉਸਦੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬਦਲ ਸਗੋਂ ਉਲਟਾ ਉਸ ਦਾ ਮਹਾਂ ਅਜੋਗ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਨਾ ਐਸੇ ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਥਾਸਾ ਮਿਲੇ-ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰੀਤ (ਪ੍ਰੇਮ) ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਹਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ੨ ਪਰਤੀਤ ਨਹੀ ਔਂਦੀ ਅਤੇ ਪਰ ਤੀਤ ਬਿਨਾ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਇਸ ਤਰਾਂ ਬਿਅਰਥ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਸੁਆਹ ਵਿਚ ਘਿਓ ਦੀ ਹੂਤੀ ਪਾਈ ਐਵੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਭਾਂਤ ਜਦ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਾਵ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਲੋੜੀਏ ਸੋ ਇਸਦੇ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਵਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਲੋੜੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਸਭ ਭਾਂਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਘਟਾਈ ਜਾਵੇ ਕਯੋਂਕਿ "ਵਸਤੂ ਅੰਦਰ ਵਸਤ ਸਮਾਵੇ ਦੂਜੀ ਹੋਵ ਪਾਸਿ" ਜੇ ਕਿਸੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰਖਨ ਵਾਲੀ ਚੀਜ ਪੌਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਤਦੋਂ ਹੀ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪਹਿਲੀ ਮਮੂਲੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕਢਕੇ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ—ਜਿਸਦੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਧ੍ਰਿਗ ਇਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਕਾਚਾ । ਬਿਨਸ ਜਾਇ ਕੂੜਾ ਕਰ ਪਾਚਾ' ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਦੀ ਕਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨੂੰ ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਕੱਚ ਮਾਤ੍ਰ ਦਾ ਹੀ ਪਾਜ ਹੈ ਜੋ ਝੂਠਾ (ਸੁਆਰਥ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹਿਨ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ) ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰੀ ਮੋਹ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਤਿਆਗਨਾ ਹੀ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ਇਸੇ ਬਾਤ ਨੂੰ ਸਾਫ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਭੀ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ "ਧ੍ਰਿਗੰਤ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸਨੇਹੰ। ਧ੍ਰਿਗ ਸਨੇਹੰ ਭ੍ਰਾਤ ਬਾਂਧਵਹ । ਧ੍ਰਿਗ ਸਨੇਹੰ ਬਨਿਤਾ ਬਿਲਾਸ ਸੁਤਹ ਧ੍ਰਿਗ ਸਨੇਹੰ ਗ੍ਰਿਹਾਰਥ ਕਹ। (ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਸਨੇਹ ਸਤੰ-ਸੁਖਯੰ ਬਸੰਤਿ ਨਾਨਕ)।"

ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਦੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਸਿਵਾਇ ਸੰਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਅਰੁ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸਨਬੰਧੀ-ਯਾ ਵਸਤੂ-ਅਥਵਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸੇਸ ਸੰਸਾਰੀ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿਚ ਥੋੜੀ

ਬਹੁਤ ਲਗਨ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੀ ਇਹ ਅਖਰ ੨ ਸਚੇ ਬਚਨ ਉਸਦੇ ਜਿਗਰ ਉਪਰ ਸੱਟ ਤਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹੀ ਹਨ ਪਰ ਜਦ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਐਡੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਕਰੜੇ ਵਾਕ ਕਹਿਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਹਨ ਸੋ ਸਭੇ ਹੀ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਅਤੇ ਮੋਹ ਦੇ ਵਸ ਹੋਏ ੨ ਹਨ-ਇਨਾਂ ਦੇ ਵਸ ਹੋਕੇ ਹੀ ਸਭਨੇ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਛਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੇਸਾ ਕਿ "ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ਬਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ ਬਿਸਰਾਈ" ਇਸ ਬਚਨ ਤੋਂ ਪਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਇਨਾਂ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਮੋਹ ਸਭਦਾ ਹੀ ਸਰਦਾਰ ਹੈ ਭਾਂਵੇ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਵਗੈਰਾ ਸਭੇ ਦੂਤ ਹੀ ਬੜੇ ੨ ਬਲੀ ਹਨ—ਪਰ ਫੇਰ ਭੀ ਇਹ ਸਭ ਸੈਨਾਪਤੀ ਹਨ ਤੇ ਮੋਹ ਇਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭਦਾਂ ਰਾਜਾ ਹੈ—ਜੇਕਰ ਮੋਹ ਜੜੋਂ ਕਾ ਤਣੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਾਂ ਟੁਟੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇ ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਖਿਮਾ—ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਆਦ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਆਦ ਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਭੀ ਲਵੇ-ਪਰ ਮੋਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸਥਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਫੇਰ ਭੀ ਇਹ ਆਨ ਹੀ ਪੁਜਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ—ਏਹੋ ਹੀ ਸਬਬ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਕਈ ਜਨੇ ਕਿਸੇ ਦੁਖ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਨਮਿਤ ਕਰਕੇ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋਕੇ ਘਰ ਬਾਹਰ ਛਡ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਪਰ "ਨਾਂ ਮੋਹ ਟੂਟੇ ਨਾ ਥਾਇ ਪਾਂਹਿ" ਜੋ ਕਿ ਮੋਹ ਅਜੇ ਅੰਦਰੋਂ ਟੁਟਿਆ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਧਰ ਨਿਵ੍ਰਿ-ਰਤੀ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਚਿਤ ਨੂੰ ਢੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ-

ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਮੁੜਕੇ ਉਹ ਨਾਨਾ ਭਾਂਤ ਦੇ ਉਹੀ ਘਰ ਵਾਲੇ ਪਸਾਰੇ ਹੀ ਪਸਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਇਸੇ ਪਰਥਾਇ ਸਿਰ ਹੀ ਭਰਥਰੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਨੇ ਕਾਰਣ ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ ਰਾਜ ਤਿਆਗਨ ਦੇ ਅਨੰਤਰ ਫੇਰ ਭੀ ਪਿਛਲੇ ਸੰਸਕਾਰ ਮੋਹ ਦੇ ਅਪਨੇ ਅੰਦਰ ਦੇਖਕੇ ਇਸ ਬਚਨ ਨੂੰ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ 'ਮੋਹ ਮਹਾਤਮ ਗਹਨ ਕੋ ਗਹਿਨ ਮਹਾਤਮ ਆਹਿ। ਮੋਹੇ ਪੁਰਖ ਮਹਾਤਮਾ ਜਿੰਹ ਬਿਬੇਕ ਰਵਿ ਨਾਹਿ' ਸੰਖੇਪ ਭਾਵ ਇਸਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੜੀ ਭਿਅੰਕਰ ਮਹਿਮਾ ਵਾਲੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਓਹੋ ਹੀ ਪੁਰਖ ਜਿੱਤ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਦਾ ਆਤਮਾਂ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਅਭੇਦ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਬਿਬੇਕੀ ਪੁਰਖ ਹੀ ਇਸਨੂੰ ਵਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ–ਉਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਹੋਰ ਜੋ ਕੋਈ ਭੀ ਬਿਬੇਕ ਰੂਪੀ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਵਿਵੇਕੀ ਹਨ ਭਾਂਵੇ ਉਹ ਤਿਆਗੀ ਮਹਾਤਮਾ ਭੀ ਕਯੋਂ ਨਾ ਹੋਨ ਇਹ ਮੋਹ ਉਨਾਂਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਮੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥

ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀ ਸਮਝ ਲੈਨਾਂ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੋਹ ਬਿਨਾਂ (ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਬਿਬੇਕੀ) ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਸਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਪਨਾ ਹੀ ਬਿਰਥਾ ਹੈ ? ਨਹੀਂ ਐਸਾ ਸਮਝਨਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਯੋਂਕਿ "ਪੁਤ ਕਲਤ ਮੋਹ ਬਿਖ ਹੈ" ਅਰੁ "ਬਿਖ ਖਾਧੇ ਤਤਕਾਲ ਮਰੀਐ"–ਜਿਤਨਾ ਕੁਟੰਬ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਆਦ ਦਾ ਮੋਹ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾਵੇਗਾ ਉਹ ਤਤਕਾਲ

ਹੀ ਮਰੇਗਾ– ਸੋ ਜੀਵ ਭੀ ਇਸ ਮੋਹ ਦੇ ਕਾਰਣ ਆਤਮ ਪਦ ਤੋਂ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਹੋਕੇ ਜਨਮ ਜਨਮਾਤ੍ਰਾਂ ਵਿਖੇ ਅਪਗਤ ਮੌਤ ਦੀ ਹੀ ਮਰਣੀ ਸਦਾ ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ–ਇਸ ਲਈ ਅਵੱਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਸਦੇ ਨਿਵਾਰਨ ਵਿਖੇ ਸਦਾ ਤਤਪਰ ਰਹਿਨਾ ਚਾਹੀਏ ਕਯੋਂਕਿ ਇਸਦੇ ਤਿਆਗੇ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਅੰਤਲਾ ਫਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਨਹੀ ਹੋਸਕਦਾ ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਮੋਹ ਪੂਰਾ ੨ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੋ ਜਦ ਤਕ ਜਯੋਂ ੨ ਇਹ ਅੰਦਰੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਇਸਦੀ ਥਾਂ ਮੱਲਦਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਯੋਂ ੨ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਭੀ ਅੰਦਰ ਉਪਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਸ ਜਦ ਪੂਰੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਤਦ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਗਨੀ ਇਸ ਮੋਹਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅੰਦਰੋਂ ਸਾੜ ਸੁਟ ਦੀ ਹੈ॥

"ਦੇਖਿ ਕੁਟੰਬ ਮਾਇਆ ਗ੍ਰਿਹੁ ਮੰਦਰ ਸਾਕਤ ਜੰਜਾਲਿ ਪਰਾਲਿ ਪਇਆ" ਕਯੋਂਕਿ ਜਿਤਨਾ ਮਾਤ੍ਰ ਮੋਹ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਬੰਧਨ ਰੂਪ ਹੈ । ਜੈਸਾ ਕਿ-:"ਬੰਧਨ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੰਸਾਰ । ਬੰਧਨ ਸੁਤ ਕੰਨਿਆ ਅਰੁ ਨਾਰਿ ਬੰਧਨ ਕਰਮ ਧਰਮ ਹਉ ਕੀਆ । ਬੰਧਨ ਪੁਤ ਕਲਤੁ ਮਨਿ ਬੀਆ॥" ਐਸੇ ੨ ਸਭ ਬੰਧਨ ਰੂਪ ਕਹਿਕੇ ਅੰਤ ਵਿਚ "ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਨ ਪਵਈ ਥਾਂਇ" ਭਗਤੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਤੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਠੌਰ ਨਹੀ ਮਿਲਦੀ ਕਯੋਂਜੁ "ਸੰਸਾਰੇ ਵਿਚਿ ਸੁਖ ਨ ਪਾਵਨੀ ਅਗੈ ਸੋ ਜਾਣੈ ਜੋ ਕਰੇ ਕਰਤਾਰ"॥ਜਿਤਨੇ ਭੀ ਲੋਕ ਵਡ ਪਰਵਾਰੇ ਅਥਵਾ ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਆਦ ਦੀ ਪਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਵਾਲੇ

ਹਨ ਘੜੀ ਭਰ ਭੀ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਵਿਖੇ ਚੈਨ ਨਹੀ ਮਿਲਦਾ ਅਰੁ ਜੈਸਾ ੨ ਖਿਆਲ ਦਿਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵੈਸੇ ੨ ਹੀ ਸੁਪਨੇ ਰਾਤਨੂੰ) ਜਿਸਤਰਾਂ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਹੀ ਜੈਸੀ ੨ ਭਟਕਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਜਿੰਦਗੀ ਭਰ ਵਿਚ ਦੀ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਜੇਹੀ ੨ ਲਗਨ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਅਵੱਸ ਹੀ ਉਹ ਸੰਸਕਾਰ ਹੀ ਉਪਜਨਗੇ ਤੇ 'ਅੰਤ ਮਤਾ ਸੋਈ ਗਤਾ'-ਬਸ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਭੀ ਭੈੜੀਆਂ ਭਟਕਨ ਵਾਲੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਾਸਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਐਸੀਆਂ ੨ ਵਿੰਚਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਰੁ ਹੋਰ ਆਚਾਰਜ ਲੋਗ ਬਾਰੰਬਾਰ ਹੀ "ਜਾਰਉ ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੁਟੰਬ ਸਨਬੰਧੀ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਪਸਾਰ।" "ਧਿਰਗ ਸਾ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਿਤ ਹਰਿ ਬਿਸਰਾਵੈ" ਆਦ-ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਦੇਸਾਂ ਦ੍ਵਾਰੇ ਜਗਯਾਸੂ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸਚੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਯੋਂਕਿ ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਇਹੋ ਹੀ ਇਕ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਰਾਹਮਾਰ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਇਸਦਾ ਬਾਸਾ ਚਿਤ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਦ ਤਕ ਕਦੀ ਭੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਨ ਵਾਲੇ ਲਈ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਸਿਰ ਵੱਢਕੇ ਹਥ ਉਪਰ ਧਰ ਲੈਣਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਏਹੋ ਹੀ ਹੈ ਕਿ-ਸਭ ਸਨਬੰਧੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਆਦ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭੀ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਜਦ ਐਸਾ ਠੀਕ ੨ ਸਮਝ ਲਵੇ ਕਿ ਇਨਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ।

(ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਨਾਲੋਂ ਸਿਰ ਵੱਖਰਾ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਤੇ ਧਰ ਲੈਣਾ ਨਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਕਯੋਂਕਿ ਜੇਕਰ ਸਿਰ ਹੀ ਧੜ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡ ਹੋਗਿਆ ਤਾਂ ਉਪਦੇਸ ਹੀ ਕੋਈ ਕਿਸਨੂੰ ਕਰੇਗਾ—ਤੇ ਸੁਨੇਗਾ ਹੀ ਕੌਨ-ਅਰੁ ਜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਚੱਲਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਿਰ ਹੀ ਨਾਂ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਮਿਲਨਾ ਹੀ ਕਿਸ ਭਾਂਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤ੍ਹਾਂਤੇ ਸ਼ਾਰੀਰਿਕ ਸਿਰ ਸਮਝਕੇ ਜੋ ਘਾਬਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਦਾ ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਮੋਹ ਤੋਂ ਹੈ। ਕਯੋਂਕਿ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਕਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਮੋਹ ਹੈ-ਜੈਸਾ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਦਸਿਆ ਜਾ ਹੀ ਚੁਕਾ ਹੈ॥ ਪਰਸੰਗ ਮੂਜਬ ਇਹ ਬਾਤ ਭੀ ਸਮਝਨੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਜਨਾਂ ਦਾ ਸਨਬੰਧੀਆਂ ਯਾ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਦ੍ਵੈਖ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿੰਤੂ ਉਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇਹ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਭੀ ਬੰਧਨ ਹੀ ਹੈ-ਸੋ ਇਸਦੇ ਅਧ੍ਯਾਸ ਦਾ ਬੰਧਨ ਤੁੜਾਵਨ ਲਈ ਭੀ ਮਹਾਤਮਾ ਜਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਢੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਆਦ ਅੰਤ ਦੀ ਬਿਧ ਜਾਨਨ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੇ ਸਚ ਮੁਚ ਭੀ ਸਿਰ ਮੰਗ ਲੈਣ ਤਾਂ ਸਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ-ਆਂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰਨਾ ਅੱਵਸ਼ ਹੀ ਜੋਗ ਹੈ-ਕਯੋਂਕਿ ਜਦ ਇਕ ਮਮੂਲੀ ਫੋੜਾ ਯਾ ਅੱਖ ਵਿਚ ਫੋਲਾ ਅਥਵਾ ਕਿਤੇ ਮੌਹਰੀ ਆਦ ਕੋਈ ਰੋਗ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਨਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਲੋਗ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਭ ਤਰਾਂ ਹਾਜਰ ਹੈ-ਚਾਹੋ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਗ ੨ ਤੋਂ ਕੱਟ ਸੁਟੋ ਚਾਹੇ ਕੁਛ ਕਰੋ। ਪਰ ਇਹ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋਜਾਵੇ।

ਦੇਖੋ ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਕਟਵੌਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਹਜਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਅਰੁ ਡਾਲੀਆਂ ਭੀ ਡਾਕਟਰ ਹਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁਚੌਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬੜੀ ਅਚਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ ਦਾ ਭਾਰਾ ਰੋਗ-ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੰਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਭੀ ਸੰਸਾਰੀ ਡਾਕਟਰ ਹਕੀਮ ਲੋਗ ਕਿਸੇ ਭਾਂਤ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ (ਉਸਦੇ) ਨਿਵਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈਅਤੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਤਨ ਦੂਸਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰ (ਮੋਹ) ਦੀ ਭੇਟਾ ਹਥ ਉਪਰੋਂ ਲਿਔਣਦਾਹੀਔ ਨਹੀ ਬਝ ਸਕਦਾ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਕਦਾਚਿਤ ਭੀ ਬੇ ਧੀਰਜ ਨਹੀ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਬਲਕਿ ਐਸਾ ਸਚਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ "ਸਤਿਗੁਰ ਆਗੈਸੀਸ ਭੇਟ ਦੇਉਂ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚੇ ਭਾਵੇ" ਜਿਸਦੀ ਭੇਟਾ ਦੀ ਰੀਤੀ ਇਹ ਹੈ:-

ਯਿਹ ਸਿਰ ਹਮ ਭੇਟ ਲੇ ਆਏ, ਹੈ ਸਨਮੁਖ ਜੋਕਰੋ ਚਾਹੋ।
ਰਖੋ ਭੀ ਆਪਕਾ ਹੀ ਹੈ, ਖੜਗ ਸੇ ਕਾਟ ਚਾਹ ਲਾਹੋ।
ਕਰੇਂਗੇ ਸੀਸ ਬਿਨ ਸੇਵਾ, ਮੇਵਾ ਦਿਲਦਾਰ ਪਾਵੇਂਗੇ।
ਨਾਂ ਜਾਵੇਂ ਛੋੜਿ ਅਬ ਦਰ ਕੋ, ਲਗੀਲਗਨਾ ਕੋ ਨਿਰਬਾਹੋ॥

ਜਦ ਐਸਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਉਛਲ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਤਕਾਲ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਪਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਮੰਗਨ ਪਰ ਸਚੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸਿਰ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਜਨੇ

ਹੀ ਨਿੱਤਰੇ ਸਨ, ਉਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨਹੀ ਸਨ ਉਤਾਰੇ-ਕੇਵਲ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸਿਕ ਦੀ ਪਰਖ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀਹ ਇਹ ਠੀਕ ਸਰੀਰ ਸਮੇਤ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰਮੋਹ ਹੋਕੇ ਉਸ ਪਰਮ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਲਾਡਲੇ ਬਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ:-

ਸੋ ਇਸ ਭਾਂਤ ਜਦ ਸਿਰੋਂ ਪਰੇ ਹੋਕੇ ਖੇਡਨ ਲਈ ਭੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਿਆਰ ਹੋਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦਾ ਫਾਟਕ ਖੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਸਿਰ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਧੜ; ਦੀਨਦਸਾ ਵਾਲਾ ਹੋਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਐਸੇ ਹੀ ਜਗਯਾਸੂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭੀ ਦੀਨਤਾ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਆਨ ਵੱਸਦੀ ਹੈ ਅਰ ਜਦ ਦੀਨਤਾ ਦਾ ਬਸਾ ਅੰਦਰ ਹੋਗਿਆ, ਬਸ ਤਤਕਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਬੂਟਾ ਭੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਉਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਰਮਲੰ ਤਨ ਵਾਰਿਆ" ਜਦ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਉਸ ਸਚੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤੋਂ ਤਨ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਸ ਓਹ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਭਾਂਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਸਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕੇ ਜਦ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਉਸਦੇ ਚਰਣਾਂ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ-ਜੇਸਾ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਬਿਰਹੋ ਦੀ ਚੋਟ ਲਗਾ ਲਗਾਕੇ ਪਿਆਰੇ ਸਚੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਛੇਤੀ ਬੈਠਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਕਰਨਾ-ਸੋ ਜਯੋਂ ੨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਯੋਂ ੨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠ ੨ ਕੇ ਨਾਲ ੨ ਹੀ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੀ ਤਾਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰੇ ਦਿੰਦੀ ਰਿਹਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਅਲੌਕਿਕ ਰਸ ਦਾ

ਮੋਹਿਆ ਹੋਇਆ ਐਸੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਜੋਬਨ ਜਾਂਦੇ ਨਾਂ ਡਰਾਂ ਜੇ ਸਹਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਜਾਇ । ਕਿਤੀ ਜੋਬਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਿਨ ਸੁਕ ਗਏ ਕੁਮਲਾਇ।" ਕਿ ਹੇ ਕਰਤਾਰ

ਤਨ ਮਨ ਜਾਇ ਤੁ ਜਾਇ-ਪ੍ਰੇਮ ਪਰ ਜਾਇ ਨਾਂ ।
ਅਪਨਾ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਲ ਨਾਂ ਕਰ-ਪਤਿਆਇਨਾਂ* ।
ਹਉ ਤੁਮਰੀ ਤੂੰ ਮੋਰ ਦੂਸਰੀ ਜਾਇ† ਨਾਂ ।
ਅਪਨੀ ਕਰ ਨਿਤ ਜਾਨ ਦੀਦਾਰ ਦਿਖਾਇਨਾਂ‡ ॥

ਇਕ ਦਰਸਨ ਦੀ ਸਿਕ ਵਿਚ ਤਨ ਬਦਨ ਦੀ ਸੁਧ ਬੁਧ ਭੀ ਭੁਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਰ ਜਦ ਬਿਰਹੇ ਦੀ ਚੋਟ ਲਗੇ ਤਾਂ ਏਹੋ ਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਕਹਾ ਭਇਓ ਜਉ ਤਨ ਭਇਓ ਛਿਨ ੨ । ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਇ ਤਉ ਡਰਪੈ ਤੇਰੋ ਜਨ" ਅਰਥਾਤ ਕੁਛ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀ ਭਾਂਵੇ ਸਰੀਰ ਮਗਨ ਤਾਈ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਖੀਨ ਤੋਂ ਭੀ ਖੀਨ ਕਯੋਂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਤਾਰ ਨਾਂ ਸੁਟਨੀ ਪਾਵੇ ਕਯੋਂ ਜੁ "ਉਪਜਿਉ ਚਾਉ ਮਿਲਨ ਪ੍ਰਭ ਤਾਂਈ, ਰਹਿਨੁ ਨ ਜਾਇ ਖਿਨੀ"

ਫੇਰ ਛਿਣ ਭਰ ਭੀ ਚੈਨ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ ਤਾਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ "ਮਗਨ ਭਇਓ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿਉ ਸੂਧ ਨ ਸਿਮਰਤੁ ਅੰਗ । ਪ੍ਰਗਟ ਭਇਓ ਤ੍ਰਈ ਲੋਅ ਮਹਿ ਨਾਨਕ ਅਧਮ ਪਤੰਗੁ"। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰਾਂ- ਤੁਡ ਫੰਥਟ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲਾਟ ਦੇ ਰੂਪ ਉਪਰ ਮੋਹਿਤ ਹੋਕੇ

---

*ਪਰਖ †ਥਾਂ ‡ਦਰਸਨ ਦਿਖਾਵਨ

ਆਪਨੇ ਆਪਨੂੰ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ-ਅਰਥਾਤ ਆਪਨੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਮਿਲਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਆਪਨੇ ਆਪਨੂੰ ਹਮਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਹੀ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਸਰੀਰ ਸਮੇਤ ਸਭ ਸੈਂਸਾਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਚੁਕਾਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭੀ ਉਸ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਸਚੇ ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਸਿਮਰਣ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਲਿਵ ਲੀਨ ਹੋਜਾਂਦਾ ਹੈ -ਕਿ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨ ਤੇ ਸਖੋਪਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਵਰਤਨੰ ਵਾਲੇ ਸਥੂਲ-ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਰੂਪ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਖੇ ਅਪਨੇ ਆਪਨੂੰ ਸਾਖੀ ਸਰੂਪ ਅਨੁਭਈਆ ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਰੂਪ ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਖੇ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਏਸ ਸਮਾਵਨ ਦੀ ਅਰਥਾਤ ਸਚੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਿਖੇ ਮਿਲ ਜਾਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੈ "ਸੁਨ ਸਖੀਏ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਨਿ ਨੀਸਾਨੀ। ਮਨ ਤਨ ਅਰਪਿ ਤਜਿ ਲਾਜ ਲੋਕਾਨੀ" ਹੇ ਜਗ੍ਯਾਸੂ ਰੂਪ ਸਖੀਏ ਸੁਨ:-

ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਵਿਖੇ ਆਪਨੇ ਆਪਨੂੰ ਤਦ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਨਿਸਚੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ ਜਦ ਕਿ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਮਗਨਤਾਈ ਵਿਖੇ-ਤਨ ਮਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂਚਾਰੀ ਦਾ ਅਧ੍ਯਾਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ (ਅਨ ਹੋਇਆ ਬੰਧੂਆ) ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਉਠ ਜਾਵੇ। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਭਜਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ੨ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਆਕੇ ਜਦ ਤਨ ਮਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭੀ ਦੂਸਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਆਦ ਦੀ ਸੁਧ ਬੁਧ (ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਉਠ ਜਾਵੇ ਪਰ ਕੇਵਲ ਆਨੰਦ ਦੀ ਮਸਤੀ ਮਾਤ੍ਰ ਦਾ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਭਾਵ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਰਹਿਜਾਵੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਖੇ ਮਿਲ

ਜਾਨਾ ਹੈ। ਮੋਟੀ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਹਉਮੈਂ ਬੁਧੀ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਉਠ ਜਾਵੇ ਅਰੁ ਲੋਕਾਚਾਰੀ ਆਦ ਦੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਮਤਾ ਬੁਧੀ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਉਠ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਾਨ ਲਵੇ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ।

"ਜਿਉਂ ਜਲਮੈਂ ਜਲ ਪੈਸਿ ਨ ਨਿਕਸੈ
ਤਿਉਂ ਢੁਰਿ ਮਿਲਜੋ ਜੁਲਾਹੋ"

ਬਸ ਜੈਸੇ ਜਲ ਵਿਚ ਪੈਕੇ ਫੇਰ ਓਹੋ ਜਲ ਹੀ ਅੱਡ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਐਸੇ ਹੀ ਪਰਮ ਜੋਤ ਵਿਖੇ ਸਮਾਕੇ ਜੀਵ ਭੀ ਉਹੀ ਰੂਪ ਹੋਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਭਾਂਤ ਵਖਰਾ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਏਹੀ ਸਚੀ ਮੁਕਤੀ ਅਤੇ ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਖੇ ਬਾਸਾ ਪੌਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਹੀ ਪਿਛੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਏਕਤਾ ਦੀ ਪੂਰਣ ਅਵਸਥਾ ਹੈ-ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ "ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਾਇਣ ਪਰੀਤਮ ਰਾਉ" ਇਸ ਪੰਗਤੀ ਦ੍ਵਾਰੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਚਾ ਮਾਲਿਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਰੇਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਭਾਂਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਸਬਦ ਅਭਯਾਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸੁਖੇਨ ਹੀ (ਇਸ ਸਚੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ) ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਸਕਦੀਹੈ।

॥ ੳ ॥

"ਸਤਿਗੁਰ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰਨੇ ਜਾਵਾਂ ਲਖਵਾਰੀ।
ਜਿਨ ਕਰ ਸਿਰ ਧਰ ਪਲਕ ਮੋਂ ਖੋਲੀ ਘਟਿਬਾਰੀ॥

ਪਕੜ ਅੰਗੁਰੀਆ ਬਾਲ ਬੁਧਿ ਮੋਹਿ ਕਰਿਓ ਅਗਾਰੀ।
ਮਜਲ ਮਿਆਨੀ ਵਿਘਨ ਨ ਬਿਆਪਨਿ ਮੂਲ ਦੀ ਆਰੀ।
ਓੜਕ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚਾਇ, ਦਿਖਾਈ ਝਾਕੀ ਪਾਰੀ।
ਤਨ ਮਨ ਕਰੀ ਨਿਹਾਲ, ਜਗਤ ਮਤਿ ਸਕਲ ਵਿਸਾਰੀ।
ਭੁਜ ਫੜਿ ਆਪਿ ਸਮਾਇ, ਬਾਹਜ ਮੁਖਿ ਬਿਰਤਿ ਨਿਵਾਰੀ।
ਤਿਸ ਬਿਨੁ ਰਹੀ ਨ ਕੁਝ, ਮੁਝ ਬਿਨ ਸੋ ਇਕ ਸਾਰੀ ॥੨॥
ਸਾਗਰ ਜਲ ਕੀ ਲਹਿਰ ਸਿੰਧੁ ਬਿਨੁ ਨਾਹਿ ਦੁਆਰੀ।
ਸੂਰਜ ਕਿਰਣ ਮਿਲੇ ਜਲਕਾ ਜਲ਼ ਸਗਲ ਹੁਆਰੀ।
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਰਲ਼ੀ ਸੰਪੂਰਣ ਸਾਰ ਥੀਆਰੀ।
ਹਰ ਇਕ ਮੇਂ ਭਰਪੂਰ ਹਰੀ ਕੋ ਨੂਰ ਅਪਾਰੀ ॥ ੩ ॥
ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਰਹੇ ਘਨੀ ਸਾਂਤਿ ਸਦ ਆਨੰਦ ਵਾਰੀ।
ਸਮ ਪਖਾਨ ਮਧ ਨੀਰ ਜਲਧਿ ਕਦ ਨਹਿ ਮਗਨਾਰੀ।
ਨਮੋਂ ਠਾਨ ਗੁਰਦੇਵ ਮਨਾਊਂ ਤਿਨ ਰੈਣਾਰੀ।
ਕੋਟ ਬਾਰ ਬਲਿਹਾਰ, ਵਾਰਨ ਲਖ ੨ ਵਾਰੀ ॥ ੪ ॥
ਸੁੰਦਰ ਚਾਲ ਅਨੂਪ, ਜਾਸੁ ਛਬਿ ਮੋਹਨਿ ਹਾਰੀ।
ਬਾਣੀ ਮਧੁਰ ਮਹਾਂਨ, ਮਨਹੁ ਮੁਕਤਾ ਬਰਖਾਰੀ।
ਕਰਣੀ ਕ੍ਰਿਸਣ ਸਮਾਂਨ, ਸੇਸ ਨਹਿ ਪਾਵੇ ਪਾਰੀ।
ਮੇਹਰਬਾਨ ਹਰਿ ਆਨ, ਠਾਨ ਠਟਿ ਹੈਂ ਅਤਿ ਪਿਆਰੀ॥੫॥
ਇੰਦ੍ਰੀ ਜਿਤ ਬਲਵਾਨ ਸਦਾ ਸਿਵ ਸਮ ਕਾਮਾਰੀ।
ਤੇਜਵਾਨ ਜਿਮਭਾਨ ਇੰਦ੍ਰ ਸ਼ਾਰਖਿ ਅਧਿਕਾਰੀ।
ਦ੍ਰਿੜ ਸੁਮੇਰ ਗਿਰਿ ਤੁੱਲ ਹਿਮੰਚਲ ਜਨੋਂ ਸਿਤਲਾਰੀ।
ਮਹਿਮਾਂ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ਬੰਦਨਾਂ ਲਖ ੨ ਵਾਰੀ ॥ ੬ ॥
ਪਿਖ ਅਰਜਨ ਮਨਿ ਗਰਜਨ ਪੂਰਵੇ ਛਿਨਮੋਂ ਸਾਰੀ।

ਤ੍ਰੁਰਨਿ ਅਵਸਰ ਫਟਕਨਿ ਦੇਇ ਨਹੀ ਨਿਕਟਾਰੀ।
ਮਹਿਮਾਂ ਅਪਰ ਅਪਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਨਰ ਅਵਤਾਰੀ।
ਠਾਨ ਬੰਦਨਾਂ ਪਾਦ ਵਾਰਨੇ ਲਖ ਲਖ ਵਾਰੀ ॥ ੭॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਯੋਗ ਸਰੂਪ ਉਪਦੇਸ ਸਾਰ
ਪ੍ਰਥਮ ਭਾਗ ਸਮਾਪਤੇ

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਅਥ ਸੁਖ ਯੋਗ ਦੂਸਰਾ ਭਾਗ

ਪ੍ਰਾਰੰਭ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭੂ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਰਤਾਰ
ਸਿਰਜਿ ਪਾਲਿ ਸੰਘਾਰ ਹੈ ਸਰਬ ਰੂਪ ਸਭ ਸਾਰ ॥ ੧
ਸਹਜ ਯੋਗ[੧]ਪਦਸਹਜਪ੍ਰਦ, ਸਹਜ ਘਾਟ ਥਿਰਕਾਰ।
ਸੁਖ ਯੋਗ ਅਬਦੂਸਰੋ, ਬਰਨਹੁ ਗੁਰਨ ਜੁਹਾਰ[੨] ॥ ੨
ਪ੍ਰਮ ਸੁਆਰੇ ਕਾਜ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਨ ਬਿਨ ਪਰਤੀਤ।
ਦੇਖੇ ਬਾਝ ਪਰਤੀਤ ਨਾਂ, ਅਲਖ ਲਖੇ ਕਸ ਮੀਤ ॥ ੩
ਅਲਖ ਰੂਪ ਕਰਤਾਰ ਕੋ ਲਖਨੋ ਆਹਿ ਅਗੰਮ।
ਬਿਨਾਂ ਲਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ ਜਨੰਮ ? ੪
ਕੁਦਰਤ ਸੇ ਕਾਦਰ ਲਖੈ ਯਿਹ ਸਿਧਾਂਤ ਪਰਤੱਖ।

---

[੧] ਸੁਖ ਯੋਗ, ਸਹਜ ਯੋਗ, ਬਿਹੰਗਮ ਯੋਗ, ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਯੋਗ-ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਯੋਗ ਸਹਜ ਪਦ ਦਾ ਦਾਤਾ ਤੇ ਸਹਜ ਘਾਟ ਜੋ ਸੁਖਮਨਾ ਦਾ ਘਾਟ ਹੈ ਉਥੇ ਟਿਕਾ ਵਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਤੇ ਸੁਖਮਨਾ ਦੀ ਸੰਧੀ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਸਚ ਖੰਡ ਪ੍ਰਯੰਤ ਹੀ ਸਹਜ ਘਾਟ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਸਭ ਆਕਾਸ਼ੀ ਮੰਡਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । [੨] ਨਮਸਕਾਰ

ਇਉਂ ਅਗੰਮ ਮੇਂ ਗੰਮਤਾ ੩) ਇਉਂ ਅਲੱਖਕੋ ਲੱਖ॥੫
ਨਾਹਿ ਸਮਾਇ ਸੂਖਮ ਵਿਖੇ ਜਬ ਲਗ ਸਗਲ ਸਥੂਲ।
ਸਾਧਨਅਨਿਕ ਕਰਾਈਐ ਸੁਰਤਿ(੪) ਨ ਲਹਿਹੋ ਮੂਲ॥੬
ਸਭ ਕੁਦਰਤ ਯਾ ਤਨ ਵਿਖੇ ਕਾਦਰ ਭੀ ਇਸ ਮਾਂਹਿ।
ਖੋਜਤਿ ਯਾਂਹਿ ਅਗੰਮ(੫ ਸੁਧ ਸੂਖਮਿ ਥੂਲ ਸਮਾਹਿ ॥੭
ਪਾਣੀ ਕੇਰੀ ਬੂੰਦ ਤੇ ਕਰੀ ਮਨੁਖਾ ਦੇਹ।
ਨਕਸ਼ਾ ਸਭ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕਾ, ਰਾਜਾ(੬)ਰਾਜ ਕਰੇਹ ॥੮
ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਪਾਤਾਲ ਸਭ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਆਕਾਸ।
ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜੰਤਰਾ ਪੂਰਣ ਪਰਮ ਪ੍ਰਗਾਸ ॥ ੯
ਜੋ ਕਿਛੁ ਭੀ ਬਾਹਰ ਅਹੈ, ਸੋ ਸਭ ਅੰਤਰ ਆਹਿ।
ਸਭ ਤੇ ਊਪਰਿ ਬਾਹਰਿ ਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਸਮਤਾ ਤਾਹਿ॥੧੦
ਵਿਰਾਟ ਰੂਪ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਮੰਦਰਿ ਸਭ ਬ੍ਰਹਮੰਡ।
ਵਿਸ੍ਵ ਸਰੂਪੀ ਜੋਤ ਤਿਸ ਬਸੇ ਤਿਵੇਂ ਯਾ ਪਿੰਡ ॥ ੧੧
ਕਹੀਂ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਕਹੀਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨ ਮਹੇਸ਼।
ਕਹੀਂ ਭਵਾਨੀ, ਗਣਪਤੀ,ਕਹੀਂ ਧਨੇਸ਼(੧)ਫਣੇਸ਼†॥੧੨
ਕਹੀਂ ਵਰੁਣ, ਯਮ, ਦਤ ਕਹੀ ਕਹੀਂ ਸਨਕ ਇੰਦ੍ਰਾਦ।
ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ ਤੇ ਆਦਿ ਸਭ ਜੋ ਪਾਲਕ ਮਰਯਾਦ ॥ ੧੩
ਸਭ ਅਕਾਲ ਕੇ ਅੰਸ ਇਹ, ਬਸੈਂ ਬੀਚ ਬ੍ਰਹਮੰਡ।
ਨਿਜ ਨਿਜ ਠੌਰਨ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਤਿਵੇਂ ਰਹੈਂ ਯਾ ਪਿੰਡ ॥੧੪

---

(੩)ਪਹੁੰਚ (੪ ਗਜਾਤ ਤਤ੍ਰ,ਸੂਝ(੫ ਅਗੰਮਨਗਰੀ,ਬਿਗੰਮ ਪੁਰਾ (੬)ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦਾ ਮਾਲਕ ਰਾਜਾ ਇਸ ਵਿਚ ਭੀ ਰਾਜ ਕੁਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।
(੧) ਕੁਬੇਰ †ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ

ਕਰਮ ਉਪਾਸਨ ਕਾਰਣੇ ਜਯੋਂ ਤਨ ਤਜਿ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ।
ਮਾਰਗ ਮੰਡਲ ਲਾਂਘਿਕੈ ਤਿਵੇਂ ਜੀਅਤਿ ਨਿਜ(੨) ਓਕ॥੧੫
ਕੋਇਕ ਪਰਮ ਸੁਭਾਗ ਨਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਵਸਿ ਲੀਨ।
ਦਯਾਵੰਤ ਵਿਰਲਾ ਬਡਾ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਜਾਤਮਿ ਚੀਨ ॥ ੧੬
ਯੇਨ ਕੇਨ(੩) ਕਰਿ ਲਭਨ ਨਹਿ ਸੁਗਮ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ।
ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਉਪਾਸਨ ਗੂੜ ਮਤ ਤਿਹ ਦਰ ਕਰੈਂ ਬਖਾਨ॥ ੧੭
ਨਿਗਮਾਗਮ(੪) ਕੀ ਵਿਦਯਾ ਅਹੈ ਔਰ ਬਿਧ ਸੋਇ।
ਸੁਸੰਬੇਦ(੫) ਵਿਦਯਾ ਇਹੈ ਜਾਨੈ ਵਿਰਲਾ ਕੋਇ ॥੧੮
ਜੀਅਤ ਮੁਕਤਿ ਸੱਚੀ ਲਹੈ ਜੋ ਵਰਤੈ ਇਸ ਭਾਇ(੬)।
ਮਾਯਾ ਬੰਧ ਨ ਤਿੰਹ ਸਕੈ ਕਰਮ ਕਾਲ ਮਿਟ ਜਾਇ॥੧੯

ਲਲਿਤ

"ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕਾ ਇਕੋ ਠਾਣਾ, ਗੁਰ ਪਰਦਾ ਖੋਲ ਦਿਖਾਇਆ"
"ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਪਿੰਡ ਸੋ ਜਾਣੋ" ਐਸਾ ਵਾਕ ਅਲਾਯਾ ॥
"ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ"।
ਅਨਿਕ ਠੌਰ ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਐਸੀ ਸੀਖ ਸੁਨਾਵੈ ॥੨੦
ਪੜ੍ਹਤ ਸੁਨਤ ਸਭ ਕੋਈ ਬਚਨਾ, ਖੋਜੈ ਮਰਮ ਨ ਕੋਈ।
ਮਰਮ ਪਛਾਣ ਭਰਮ ਕੋ ਖੋਵੈ, ਐਸਾ ਜਨ ਕੋ ਹੋਈ ॥
ਖੱਪਰ ਜਯੋਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੋਰ ਹੈ, ਤਯੋਂ ਦਿਵਾਲ ਤਨ ਪਿੰਡਾ।
ਸੁੰਦਰ ਰਚਨਾ ਇਸ ਕੇ ਅੰਦਰ, ਬਿਮਲ(੭) ਦੇਸ ਸਚਖੰਡਾ॥੨੧

---

(੨) ਨਿਜ ਘਰ, ਸੱਤ ਪਦ (੩) ਹਾਰੀ ਸਾਰੀ ਨੂੰ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਸੁਖੱਲਾ ਨਹੀਂ ਹਥ ਆ ਸਕਦਾ (੪) ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੀ (੫) ਅਨਭਉ ਦੀ ਵਿਦਯਾ (੬) ਇਸ ਰੀਤੀ ਨਾਲ (੭) ਨਿਰਮਲ

ਹਰਿਮਾਲਿਕ ਸਭ ਜਗ ਕਾ ਵਾਲੀ, ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਪਤਿਸ਼ਾਹਾ।
ਏਕ ਸ਼ਾਹ ਹੋਰਸਭ ਵਣਜਾਰੇ,ਵਿਰਲੇਲਾਲ ਵਿਸਾਹਾ(੮)
ਸ਼ਾਹ ਮਿਲੇ ਬਿਨ ਪਤਿ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਹੈ,
ਗੁਰ ਬਿਨ ਗਤਿ ਨਹੀ ਪਾਈਏ।
ਬਾਤੰ ਪਰਸਿੱਧ ਸਕਲ ਜਗ ਕੇਰੀ -
ਸ਼ਾਹ ਖੋਜਿ ਵਣਜਾਈਏ ॥ ੨੨ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਸੁਨੋ ਗੁਰਨਕੇ ਬਚਨ ਕੰ, ਚਿਤ ਦੇਇ ਕਰੋ ਬਿਬੇਕ।
ਸਭ ਬਿਰਤਾਂਤ ਘਟ ਕਾ ਲਖੋ ਮਿਟਹੇ ਭੇਦ ਅਨੇਕ॥੨੩॥
"ਮਨ ਮੰਦਿਰ ਤਨ ਸਾਜੀ ਵਾਰ (੧)
ਇਸ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਵਸਤੁ ਅਪਾਰ।
ਇਸ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਸੁਨੀਅਤ ਸਾਹੁ।
ਕਵਨ ਵਪਾਰੀ ਜਾਂਕਾ ਊਹਾਂਵਿਸਾਹੁ" ॥੨੪॥
ਹਰਿ ਮੰਦਿਰ ਮਨ ਮੰਦਿਰੋ ਅੰਦਰ ਤੇਰੇ ਯਾਰ,
ਜਿਸ ਤਨ ਹਿਤ ਪਚਿਪਚਿ ਮਰੇਸੋ ਹੈਵਾਕੀ ਵਾਰ॥੨੫॥
ਵਾੜ ਮਾਹਿ ਯਿਹ ਹੇਤੁ ਹੇ ਪਸ਼ੂ ਨ ਭੀਤਰਿ ਆਇ।
ਔਰ ਗੈਰ ਨਾਮਹਰਮੀ ਘੁਸਨਿ ਨ ਅੰਦਰਿ ਪਾਇ॥੨੬॥
ਦਰ ਕਾ ਭੇਤੀ ਹੋਇਜੋ ਮਹਰਮ ਪਿਆਰਾ (੨) ਪੀਅ,
ਦਗੜ ਰਾਹ ਅੰਦਰਿ ਲਹੇ ਹਟਕਤ ਨਹਿ ਕੋਜੀਆ॥੨੭॥
ਕੇਤਕ ਦਰ ਦਰਬਾਨ ਹੈਂ ਭੀਤਰਿ ਜਾਂਨ ਨ ਦੇਂਇ,
ਚਿੱਠੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਪੜ੍ਹ ਨਹੀ ਠਾਕੇ ਤੇਇ ॥ ੨੮ ॥

---

(੮) ਵਣਜਿਆ
(੧) ਵਾੜ (੨) ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ

ਚੌਪਈ

ਕੈ ਦਰਬਾਰੀ ਸਾਖ(੪) ਭਰਾਵੇ,
ਤਬ ਸੋ ਅੰਦਰਿ ਜਾਣੇ ਪਾਵੇ।
ਵਾੜ ਮਾਹਿ ਫਸਿ ੨ ਕਰੋਂ ਮਰੋ।
ਕੇਟਕ ਦੁਖ ਕਲੇਸ ਕਰੋਂ ਭਰੋ ॥ ੨੯ ॥
ਫਾਟਕ ਪੂਛਿ ਮਹਰਮੀ ਸੇਤੀ।
ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਖ ਭਰਾਵੋ ਛੇਤੀ।
ਢੂੰਢਭਾਲ ਕਹੀਂ ਬਾਹਰਿ ਨ ਕਰੋ।
ਹਰਿ ਮੰਦਰਿ ਘਟ ਅੰਦਰਿ ਵੜੋ॥੩੦ ॥
ਦੀਪ ਅਖੰਡ ਜਹਾਂ ਪਰ ਬਰੈ।
ਮਨ ਮੰਦਰ ਉਜਯਾਰਾ ਕਰੇ।
ਜਗ ਮਗਾਤ ਨਿਸ ਦਿਨ ਤਹਿ ਜੋਤੀ।
ਝਿਲ ਮਿਲ ਝਾਲਰ ਝਲਕੈ ਮੋਤੀ ॥੩੧ ॥
ਛਬਿ ਬਿਅੰਤ੍ਰ ਕੰਚਨ ਕਾ ਕੋਟ।
ਖਿੜਕੀ ਝਰਣੇ ਹੂੰ ਕੀ ਓਟ।
ਘੜੀ ਮਹੂਰਤ ਘੰਟਾ ਬਾਜੇ।
ਕਾਲ ਕਲਾ (੫) ਬਲ ਸੁਣਤਿਹੂੰ ਲਾਜੇ॥੩੨॥
ਕਾਲ(੧) ਅਧੀਨ ਨ ਕਾਲ ਅਧੀਨਾ।

---

(੩) ਅੰਦਰ ਲੰਘਨ ਦੀ ਟਿਕਟ, ਸਾਟੀ ਫਿਕੇਟ
(੪) ਗੁਵਾਹੀ (੫) ਕਾਲਦੀ ਸਕਤੀ (ਕਲਪਨਾ)

(੧) ਕਾਲ ਅਧੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਉਸਦੇ) ਤੇ ਓਹ ਕਾਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕਾਲੇ ਤਿਲ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਪੱਕਾ ਹੋਗਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਸਦਾ ਧਯਾਨ ਉਥੇ ਪਕ ਜਾਵੇ।

ਸਗ੍ਰਾਮ ਦਰਸਿ ਲਖ ਹੋਵੈ ਪੀਨਾ।
ਨਉਂ ਦਰ ਨਾਕਾ(੨) ਬੰਦ ਕਰਾਇ।
ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਮੇਂ ਝਾਤੀ ਪਾਇ ॥ ੩੩ ॥
ਸੁਰਤਿ ਨ ਮੁਲਹੁ ਸਰਨੇ ਪਾਵੈ।
ਮਨ ਵਸਿ ਹੋਇ ਨ ਪਿੰਡ ਗਿਰਾਵੈ।
ਸੁਖਮਣ ਮਹਿਲ ਲਗਾਵੈ ਤਕੀਆ।
ਜਾਪ ਬਿਹੀਨ ਜਹਾਂ ਜਪ ਜਪੀਆ ॥ ੩੪ ॥
ਜਾਪ ਅਜਪਾ ਅਨਹਤ ਸਾਰ।
ਬਿਨ ਸ੍ਰਵਨਾਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਇਕ ਤਾਰ।
ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਪੁਹਪ ਰਸ ਬਾਸ।
ਭਵਰ ਰੂਪ ਤਜਾਗੈ ਨਹੀ ਪਾਸ ॥ ੩੫ ॥
ਸਿਵ ਸਕਤੀ ਕੀ ਸੰਧਿ ਮਿਲਾਵੈ।
ਉਲਟਿ ਭੇਦ ਨਿਜ ਘਟ ਕੋ ਪਾਵੈ।
ਮੈਲ ਕਰੈ ਪਚਰੰਗ (੨) ਫੁਲ ਵਾਰੀ।
ਦਿੱਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ(੪,ਕੋ ਨੈਨ ਉਘਾਰੀ ॥ ੩੬ ॥
ਸਹਜ ਗੁਫਾ ਮੇਂ ਕੇਲ (੫) ਕਰਾਇ।
ਘਾਟ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਕੇਰ ਲਖਾਇ।
"ਤੀਨ ਨਦੀ ਤਹਿ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਮਾਹਿ।
ਅਹਿ ਨਿਸ ਕਸਮਲ ਧੋਵੈ ਨਾਹਿ" ॥ ੩੭ ॥

---

(੨) ਨਉ ਦਰਵਾਜਿਆਂ ਵੱਲ ਸੁਰਤ ਦੇ ਸਰਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ। (੩) ਉਸ ਕੇਂਦ੍ਰ ਪਰ ਸੁਰਤ ਦੇ ਪੂਰੇ ਟਿਕਾਉ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ। (੪)ਸੁਰਗੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ,ਆਕਾਸ਼ੀ ਅੱਖ, ਤੀਸਰਾ ਨੇਤ੍ਰ, (੫)ਮੌਜ, ਕ੍ਰੀੜਾ

"ਇੜਾ (੬) ਪਿੰਗੁਲਾ ਸੁਖਮਣਾ
ਤੀਨ ਬਸੈਂ ਇਕ ਠਾਂਇ"।
ਬੇਣੀ ਸੰਗਮ ਠੌਰ ਤਿਸ
ਮਲਿ ੨ ਖੂਬ ਅਨ੍ਹਾਇ ॥ ੨੮ ॥
ਦਾਏਂ ਗੰਗਾ ਬਾਏਂ ਜਮਨਾ।
ਮੱਧ ਸੁਰਸਤੀ ਤੀਜੋ ਗਨਣਾ।
ਦੋ ਮੇ ਪਵਨ ਚਲੇ ਥਿਰਤੀਏ,
ਅਨਹਤ ਨਾਦ ਪ੍ਰਗਟਿ ਤਿਰਤੀਏ ॥ ੨੯ ॥
ਰਜਗੁਣ ਬਾਏਂ ਤਮਗੁਣ ਦਾਏਂ।
ਸਤਗੁਣ ਰਹੈ ਮੱਧ (੭ ਤਰਫਾਏਂ।

---

(੬) ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਇੜਾ ਖੱਬੇ, ਪਿੰਗਲਾ ਸੱਜੇ ਅਰੁ ਸੁਖਮਨਾ ਮਧ ਭਾਗ ਵਿਚ ਮੰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਇੜਾ (ਅਗਨੀ) ਸਜੇ, ਪਿੰਗਲਾ (ਪਾਨੀ) ਖਬੇ ਅਰੁ ਸੁਖਮਣਾ (ਸੁਰਸਤੀ) ਮਧ ਵਿਖੇ ਕਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਏਸ ਵਿਚ ਇਕ ਕਾਰਣ ਹੈ–ਅਸਲ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮਤ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ ਕਯੋਂ ਜੁ ਪਿਛਲੇ ਮਤ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਅਸਾਨੀ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਖਰ ਮੂਜਬ ਉਨਾਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਮੰਨ-ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪਹਿਲਿਆਂ ਨੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪਰਪਾਟੀਨੂੰ ਲਿਆ ਹੈ ਸੋ ਨਾਮ ਭੇਦ ਕਲਪਿਤਮੰਨਕੇ ਤਾਤਪਰਜ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਤਿਆਂਭੇਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।ਅਸਾਂਭੀਆਦਲੇਅਖਰਾਂ ਮੂਜਬ ਮੰਨਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਥਨ ਨੂੰ ਇਥੇ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪਰਪਾਟੀ ਦੇ ਜਾਣੂ ਪਾਠਕ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਨਾਂ ਪੈਣ ॥ (੭) ਸੁਖਮਣਾ ਵਿਖੇ।

ਦਾਏਂ ਸ਼ਿਵ ਬਾਂ ਏਕਮਲਾਸਨ(੧)।
ਮਹਾਂ(੨ ਵਿਸ਼ਨੁ ਕਾ ਮੱਧ ਸਿੰਘਾਸਨ॥੪੦
ਦਾਏਂ ਸ਼ਿਵਜੀ ਬਾਂਏ ਸ਼ਕਤੀ ।
ਮੱਧ ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖਹਿੰ ਭਕਤੀ ॥
ਸੇਵਤ ਸ਼ਿਵ ਕਲਜਨ ਕਰਾਵੈ।
ਨਿਰ ਅੰਜਨ ਨਿਰਬਾਣ ਸਦਾਵੈ॥ ੪੧
ਬ੍ਰਹਮਾ ਪੂਜਨ ਜੋਗ ਨਹਿ, ਜੋ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋ ਧਯਾਇ ।
ਮਹਾਂ ਮਾਈ ਕੋ ਸੇਵਤੇ ਨਰ ਨਾਰੀ ਹੋ ਜਾਇ ॥ ੪੨
ਦਖਸਣ ਓਰੈ ਪ੍ਰਾਣ ਹੈ ਬਾਈਂ ਓਰ ਅਪਾਨ।
ਨੀਚ ਗਤੀ ਆਪਾਨ ਕੀ ਊਪਰ ਪ੍ਰਾਣ ਲਜਾਨ ॥ ੪੩
ਪਵਨ ਟਕੋਰਤ(੩)ਦਾਂਏਬਾਂਏ।
ਸਬਦ ਧੁਨੀ ਨਿਆਰੀ ਪ੍ਰਗਟਾਏਂ।
ਅਨਹਦ ਨਾਮ ਜਾਸ ਕਾ ਭਾਖਜੇ ।
ਅਨਹਤ ਸੇ ਕਰ ਭਿੰਨ ਸੁ ਰਾਖਜੋ॥ ੪੪
ਬਾਂਏਂ ਛੋਡ ਦਾਏਂ ਭਜੇ ਅਨਹਤ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ।
ਦਾਏਂ ਤਜਿ ਬਾਂਏ ਰਚੇ ਨੀਚ ਗਤੀ ਮਰ ਜਾਇ॥ ੪੫
ਢੰਗ ਧੁਨੀ ਮਨ ਚਾਲ ਮਿਟਾਇ।
ਤਪਤ ਰਿਦਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਘਨ ਪਾਇ ॥
ਜਾਮਨਾ ਸੇ ਨਹੀਂ ਕਰੈ ਪ੍ਰੀਤਿ।
ਸਰਸਵਤੀ ਮੈਂ ਰਾਖੈ ਚੀਤ॥ ੪੬
ਸਾਰਸੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਯਾ ਵਤੀ।

---

(੧)ਬ੍ਰਹਮਾ (੨)ਖੀਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਖੇ ਸ਼ਯਨ ਕਰਨੇ ਵਾਰਾ, ਨਾਰਾਯਣ ਨਿਰੰਜਨ। (੩) ਟੱਕਰ ਮਾਰਦੀ ਹੈ-ਤਾਂ

ਜੋ ਸੇਵੇ ਤਿਸੁ ਹੋਵੈ ਗਤੀ ॥
ਗੁਪਤ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸਰਸੁਤੀ ਕੇਰਾ ।
ਜੋ ਲਖਹੈ ਸੁਖ ਲਹੈ ਘਨੇਰਾ ॥ ੪੭
ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨ ਮਹੇਸ਼ ਤ੍ਰਿਮੂਰਤ ।
ਰਜ ਸਤ ਤਮ ਤੀਨੋਂ ਇਕ ਸੂਰਤ ॥
ਨ੍ਹਾਇ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਤੀਨੋਂ੧ ਪਰਸੈ ।
ਤੀਨ ਦੇਵ ਕੌ ਪਰਤੱਖ ਦਰਸੈ ॥ ੪੮
ਬ੍ਰਹਮ ਧਯਾਨ ਮੇਂ ਸੰਖ ਬਜਾਵੈ ।
ਸੁਨਤਜਹੁ ਮਰਮ ਭੇਦ ਹੋ ਜਾਵੈ ॥
ਦਰਸੈ ਘਟ ਮੇਂ ਅਦਭੁਤ ਝਾਕੀ ।
ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ੨)ਕੀ ਉਘੜੇ ਤਾਕੀ ॥ ੪੯
ਤੀਨ ਤਯਾਗ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਬਸੇ ਤੀਨੋਂ ਤ੍ਰਿਬੁਕ ਨਾਥ ।
ਏਕ ਰੂਪ੩)ਤਹਿਂ ਪਰ ਬਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਕੇ ਸਾਥ ॥ ੫੦
ਬੇਦ ਧੁਨੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੀ ਹੋਵੈ ।
ਓਅੰਕਾਰ ਸਭ ਸੰਸੇ ਖੋਵੈ ॥
ਤਾਲ ਪਖਾਵਜ ਰਾਗ ਅਲਾਵੈ ।
ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਿਰਵਿ ਸੁਨਨੇ ਆਵੈ ।
ਗਜਰ ਫਜਰ ਉਪ੍ਰੰਤ ਨਗਾਰਾ ।
ਤਪਤ ਸੂਰਣ ਮਧ ਸੂਰ ਉਜਾਰਾ ॥
ਤਮ ਆਵਿਦਯਕ੪)ਦੂਰ ਕਰੰਤਾ ।

---

੧ ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਖਮਣਾ ਦੀ ਸੰਧੀ ਰੂਪ ਸੰਗਮ । ੨ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ੩ ਤ੍ਰਿਮੂਰਤੀ ਰੂਪ ਸ਼ਿਵ (ਬ੍ਰਹਮ) ੪ ਅਵਿਦਯਾ (ਅਗਯਾਨਤਾਈ) ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਨਿਵਾਰਨ ਕਰਤਾ

ਗਜ਼ਾਨ ਭਾਨੁ ਗਗਨਾਂ(੫)ਪ੍ਰਗਟੰਤਾ॥ ੫੨

ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਕੋ ਅਬ ਤਜਾਗੀਏ ਸਿਰ ਪਰ ਆਯਾ ਭਾਨ।
ਜੋ ਜਾਗੰਨ ਲਹੰਨ ਸੇ ਸੋਏ ਮੂਲ ਵੰਵਾਨ(੬)॥੫੩
ਸੋਏ ਲੂਟੇ ਜਾਹਿੰਗੇ ਸੋਏ ਮੰਏ ਏਕ।
ਜਾਗੇਂ ਪਾਗੇ(੭) ਪੀਆ ਰਸ ਲਗਨਿ ਨ ਪਾਵੈ ਸੇਕ॥੫੪
ਜਾਗਤ ਜਾਗਤ ਸੋਈਏ, ਸੋਵਤ ਸੋਵਤ ਜਾਗ।
ਜਾਗਨ ਸੋਵਨ ਯੌਂ ਕਰੇ ਸੋਨਰ ਬਡ ਵਡਭਾਗ॥੫੫
ਧਰਮ ਰਾਜ ਕੀ ਕੰਨਜਾ ਯਿਹ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਸਮ ਮੀਚ(੮)।
ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸਭ ਜਗ ਮਰੇ ਤਾਂ ਕੀ ਭੁਜ ਮੋਂ ਭੀਚ(੯)॥੫੬
ਪਲ ਛਿਨ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਨਾ ਕਰੇ ਸਦਾ ਰਹੈ ਸਵਧਾਨ।
ਸਾਧ ਰੂਪ ਸਦ ਧੰਦੀਏ ਐਸੋ ਪੁਰਖ ਮਹਾਨ॥ ੫੭

ਸਤਗੁਣ ਜਾਗ੍ਰਤ ਰਜਗੁਣ ਸੁਪਨਾ।
ਤਮਗੁਣ ਸੁਖਪਤਿ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਗੁਨਾ॥
ਸੁਪਨ ਸੁਖੁਪਤੀ, ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਕਹੀ।
ਦੁਹਨ ਤਜਾਗਿ ਸਤ ਹੋਵੈ ਸਹੀ॥ ੫੮॥
ਸਤਗੁਣ ਪੂਰਣ ਸੁਖ(੧) ਕਰ ਨਾਹੀਂ।
ਮਾਯਕ ਗੁਣ–ਪ੍ਰਪੰਚ (੨) ਅਵਗਾਹੀ॥
ਸੁਖ ਗਜਾਨ (੩) ਕੇ ਕਾਰਣ ਕਾਰਣ॥

---

(੫) ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ (੬) ਗੁਵਾਵਨਗੇ
(੭) ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਰਸ ਵਿਖੇ ਪਰਚਨਗੇ (੮) ਮੌਤ
(੯) ਨੇਪੀੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਘੁਟੀਂਦੇ ਹੋਏ।
(੧) ਸੁਖਦਾਈ (੨) ਜਗਤ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੌਨ ਵਾਲਾ ਮਾਯਾ ਦਾ ਗੁਣ ਹੀ ਹੈ (੩) ਕੇਵਲ ਸੁਖ ਅੰਤੇਗਜਾਨ ਦੇ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ

ਯਾਂ ਕੋ ਉੱਤਮ ਕੀਨ ਉਚਾਰਣ ॥ ੫੯ ॥
ਔਪਰ (੪) ਕਾਰਜ ਕਾਰਣ ਧਾਵੈ।
ਜਹਿ ਤੇ ਉਪਜਯੋ ਤਹੀ ਸਮਾਵੈ।
ਤਾਂਤੇ ਨੀਦ ਅਵਿਦਯਾ ਰੂਪ।
ਤਯਾਗ ਤੀਸਰਾ ਸਤੋ ਸਰੂਪ ॥ ੬੦ ॥
ਰਜਗੁਣ ਤਮਗੁਣ ਤਯਾਗੀਏ ਬਹੁਰੋ ਸਤਗੁਣ ਤਯਾਗ।
ਤੀਨ ਤਜਤਿ ਚਤੁਰਥ ਲਹੋ ਤੁਰੀਆ ਸੁੰਨ ਸੁਭਾਗ ॥ ੬੧ ॥
ਕਾਲ (੫) ਕਲਾ ਕਾਲੋ ਕਮਲ ਕਾਲ ਜਾਲ ਪ੍ਰਯਾਗ
ਤੀਨ ਕੁੱਟ ਤਿਸ ਤਖਤ ਘਰ ਤੀਨ ਤਯਾਗ, ਬਚ ਭਾਗ ॥੬੨॥
ਕਾਲ ਹੱਦ ਤ੍ਰਈ ਲੋਕ ਹੈ, ਬੇਹੱਦ ਸੁੰਨ ਸਰੂਪ,
ਤਹਾਂ ਕਾਲ ਬਲ ਨਾਂ ਚਲੇ ਤੁਰੀ(੬) ਅਕਾਲ ਅਨੂਪ॥੬ ॥
"ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਇਕ ਜੋਗੀ ਬੈਸੇ।
ਨਾਰਿ ਨ ਪੁਰਖ ਕਹੋ ਕੋਊ ਕੈਸੇ ॥
"ਸੁੰਨ ਕਲਾ ਅਪਰੰਪਰ ਧਾਰੀ".
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਦ ਚੌਥਾ ਸਾਰੀ ॥ ੬੪ ॥

---

(੪) ਪ੍ਰੀਤੂ (੫) ਕਾਲਾ ਕਮਲ ਜੋ ਨਿਰੰਜਨ ਜਤੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੈ ਉਸ ਵਿਖੇ ਤਾਂ ਕਾਲ ਕਲਪਨਾ ਮਾਯਾ) ਦਾ ਬਾਸਾ ਹੈ। ਤੇ ਉਸਤੋਂ ਅਗਲੇ ਤ੍ਰਿਬੰਣੀ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਖੇ ਭੀ ਕਾਲ ਨੇ ਅਪਨਾ ਹੀ ਜਾਲ ਪਸਾਰਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਵਿਖੇ ਤਾਂ ਉਸ ਕਾਲ ਦੀ ਰਾਜ ਧਾਨੀ ਹੀ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨ ਪਰਤੇ (੬) ਚੌਥਾ ਪਦ ਸੁੰਨ (ਸੁੰਨ ਤੇ ਸੁੰਨ ਨਹੀ ਲੈਣਾ ਸੁੰਨ ਅਤਥਾਤ ਸਧਾਰਣ ਆਕਾਸ਼ ਵਖਰੀਸ਼ਚੀਜ ਹੈ)

ਸੁੰਨ ਪਹੁੰਚ ਤਨ ਮਨ ਤੇ ਸੁੰਨ।
ਜੀਵਤ ਮਰੈ ਲਹੈ ਨਿਰਗੁੰਨ।
ਨਾਦ ਬੇਦ ਕਾ ਭੇਦ ਪਛਾਨੈ
ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਇ ਅਗਮ ਗਤਿ ਜਾਨੈ ॥ ੬੫ ॥
ਉਤਪਤਿ ਕੇਰਾ ਮਰਮ ਲਖਾਵੈ ॥
ਨਿ ਗਤੀ ਚੀਨੇ ਬਨਿ ਆਵੈ।
ਪੂਰਾ (੧) ਸਸਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਰਸਾਇ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਰਤਿ ਸ਼ਾਂਤਿ ਉਪਜਾਇ ॥ ੬੬ ॥
ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ ਮਲਾਰ ਅਲਾਵੈ।
ਹਰਿ ਜਨ ਚਲਤ ਥਕਾਨ ਨਸਾਵੈ।
ਕਿੰਗਰੀ ਧੁਨਿ ਜੋਗੀ ਮਤਵਾਰਾ।
ਮਗਨ ਹਰੀ ਰਸ ਸੁਰਤ(੨) ਵਿਸਾਰਾ ॥ ੬੭ ॥
ਵਿਸਰੇ ਸਭ ਕੁਛ ਪਾਛਲ(੩) ਅਗਾਰਾ।
ਪਰਮ ਸੁੰਨ ਕਾ ਮੰਡਲ ਝਗਰਾ।
"ਪਰਮ ਸੁੰਨ ਪ੍ਰਗਾਸ ਦੁਆਰ"
ਹੋਇ ਸਗਲ ਸੁਧ ਤਹਾਂ ਵਿਸਾਰ ॥ ੬੮ ॥
ਪਰਮ ਉਦਾਸ ਹਰਖ ਤੇ ਹੀਨਾ।
ਸ਼ੋਕਾਤੁਰ ਰਿਦ ਦੁਖਿਤ(੪) ਮਹੀਨਾ ॥
ਬੀਆਬਾਨ ਜੰਗਲ ਨਿਸਕਾਲ।
ਭਾਦ੍ਰ ਅਮਸਜਾ ਘਨ(੫) ਘਟ ਕਾਲਿ ॥ ੬੯ ॥
ਬਿਨ ਸਹਾਇ ਬਾਲਕ ਤਹਿੰ ਜੈਸੇ।

---

(੧) ਪੂੰਨਿਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਚੰਦ (੨) ਸੰਸਾਰੀ ਸੁਧ
(੩) ਭੂਤ ਭਵਿਖਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਗਯਾਨ। (੪) ਭਾਰਾ ਦੁਖੀ
(੫) ਘਨਘੋਰ ਘਟਾ ਕਾਲੀ

ਮਹਾਂ ਸੁੰਨ ਮੇਂ ਗੁਰਮੁਖ ਤੈਸੇ ॥
ਰੋ ਰੋ ਰਾਂਹਾਂ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰੇ ।
ਵਾਹਰੂ(੬) ਕੋਇ ਨ ਲੇਵੈ ਸਾਰੇ ॥੭੦॥
ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਕੀ ਪਰਖ ਹਿਤ ਜਿਹ ਮੰਡਲ ਕਰਤਾਰ ।
ਖਿੜਕੀ ਦੀਪਕ ਪਾਈਏ ਸਤਿਗੁਰ ਓਟ ਸੰਭਾਰ ॥ ੭੧ ॥
ਅਦਭੁਤ ਤਾਰਾ ਲਖ ਪਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੇਂ ਸਹਾਯ ।
ਸਤਿ ਨਾਮ ਕੇ ਭਜਨ ਬਿਨ ਪਗ ਪਗ ਕਾਂਟੇ ਖਾਯ ॥ ੭੨ ॥
ਗੁਰ ਕਾ ਸਿੱਖ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਾ ਜਤੀ ।
ਮਨ ਕਾ ਸੂਰਾ ਬਾਣੀ ਕਾ ਸਤੀ ।
ਐਸਾ ਪੂਰਾ ਗੁਰਮੁਖ ਕੋਈ ।
ਮਹਾਂ ਸੁੰਨ ਸੇ ਬਚ ਹੈ ਓਈ ॥ ੭੩ ॥
ਰਾਹ ਅੱਵਤਾ ਬਿਖੜੀ ਘਾਟੀ ।
ਯਥਾਂ ਆਇ ਕਰ ਛਾਤੀ ਫਾਟੀ ।
ਸਾਹਸ (੧) ਤਜ ਗ ਅਸਾਹਸ ਹੋਵੈ ।
ਮਾਨ ਤਾਨ ਸਗਲਾ ਹੀ ਖੋਵੈ ॥ ੭੪ ॥
ਅਪਨੇ ਬਲ ਕੀ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਵੇ ।
ਹਾਰ ਮਾਨ ਫਿਰ ਫਿਰ ਪਛਤਾਵੇ ।
ਦ੍ਰਵੀ ਭੂਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਆਲ ।
"ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ" ॥ ੭੫ ॥
ਕਾਢ ਭਜਾਵਹਿ ਠੌਰ ਤੇ ਧੀਰਜ ਬਹੁਤ ਬੰਧਾਯ ।
ਦਰ ਦਰਵਾਜਾ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਓਢੀ ਕੇਰ ਲਖਾਯ ॥ ੭੬ ॥
ਗਰਮ ਲੋਕ ਪੁਨ ਗੁਰਮੁਖ ਕੇਰਾ ।
ਗੁਪਤ ਸੀਖ ਮੇਂ ਕਰੈਂ ਘਨੇਰਾ ।

(੬) ਬੇਲੀ, ਸਹਾਯਕ (੧) ਹੌਸਲਾ

ਬੰਸੀ ਧੁਨ ਮੁਰਲੀ ਕਾ ਰਾਗ।
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁਨਾਵੇ ਆ ਤਿਸ ਜਾਗ ॥ ੭੭ ॥
ਰਾਂਝਾ ਮਾਹੀਯਾਰ ਜਹਾਨਾ।
ਰਾਗ ਵੰਝਲੀ ਆਇ ਬਖਾਨਾ।
ਕਜਾ ਕਜਾ ਤਾਰ ਕਹੋ ਨਹੀਂ ਜਾਂਹੀਂ।
ਸੁਨਤਿ ਸਕਲ ਦੁਖ ਦੂਰ ਬਹਾਂਹੀ ॥ ੭੮ ॥
ਦੁਰਗਮ ਗਿਰਘਾਟੀ ਉਤਰਿ ਸੀਢੀ ੨ ਵਾਰਿ।
ਪੱਧਰ ਸਾਰ ਚਿਟਾਨ ਪਰ ਅਪਨੇ ਭਈਂ ਨਿਹਾਰਿ ॥ ੭੯ ॥
ਅਤਿ ਅਨੰਦ ਗੁਰਮੁਖ ਲਹੇ–ਕੈ ਚਾਨਣ[੨] ਅੰਧਕਾਰ।
ਵਾਹ ਵਾਹ ਅਚਰਜ ਬੜਾ ਗਤਿ ਬਿਸਮਾਦ ਬਿਚਾਰ॥੮੦॥
ਅੰਧਕਾਰ ਅਤਿ ਭਜਾਪਣੀ ਹਾਥ ਪਸਾਰਿ ਨ ਸੂਝ।
ਪਰਮਇਕਾਂਤ,ਨਦੁੱਖਕਛੁ,ਨਹਿ ਭੈ;–ਅਨਭਉ ੧ ਬੂਝ॥੮੧॥
ਤੁਰੀਆਂ ਬਾਜਨ ਬਾਜ ਸੁਹਾਵੇ।
ਅਪੁਨਿ ਓਰ ਪੰਥੀ ਲਲਚਾਵੇ।
ਕਭੀ ਨਫੀਰੀ ਮਧੁਰ ਅਵਾਜਾ।
ਬੰਸੀ ਮੁਰਲੀ ਬਾਜਤ ਬਾਜਾ ॥ ੮੨ ॥
ਦੂਰ ਕਹੀਂ ਕਹੀਂ ਗਰਜੈ ਘਨਾ।
ਨੌਬਤ ਗਗਨ ਅਕਾਸੀ ਧੁਨਾ।
ਸੁਨਤ ੨ ਤਿਸ ਓਰ ਚਲਾਵੈ।
ਦੀਰਘ ਗੁਫਾ ਸੰਮੁਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਵੈ ॥ ੮੩ ॥

---

[੨]ਕਦੀ ਚਾਨਨ ਕਦੀ ਅੰਧਕਾਰਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(੧) ਇਸ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਮਹਾਂ ਸੁੰਨ ਦੀ ਤਰਾਂ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਦੁਖੀ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਭੈ (ਡਰ) ਹੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਥੇ ਅਨਭਉ ਖੁਲ ਔਂਦਾ ਹੈ

ਆਨੰਦ ਮਾਤਾ ਤਾਸ ਉਲਿੰਘ।
ਰਵਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤਿ ਲਖੇ ਪ੍ਰਚੰਡ।
ਦੀਰਘ ਦੁਤਿ(੨) ਦਾਮਨਿ(੩) ਦਮਕਾਇ।
ਸੂਰ (੪) ਚਾਦਨਾਂ ਤਪਤ ਮਿਟਾਇ ॥ ੯੪ ॥
ਸੱਚ ਖੰਡ ਦੁਆਰਾ ਦਸਮ ਜਗ ਮਗ ਹੀਰੇ ਲਾਲ।
ਪੁੰਜ(੫)ਮਣੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੈਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨ ਸਕੇ ਨਿਹਾਲ ॥੯੫॥
ਦੀਪਕ ਰਾਗ ਧੁਨੀ ਤਹਾਂ, ਬਾਜੈ ਦੈਵੀ ਬੀਨ।
ਅਨਿਕ ਰਾਗਰਾਗਨਿ ਸਹਿਤਮੁਜਰਾ (੬)ਭਰੇਂ ਪ੍ਰਬੀਨ॥੯੬
ਰਵਿ(੭) ਕੋਟਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੈਂ ਸਸਿ(੮) ਪਰਕਾਸ਼ ਬਿਅੰਤ।
ਦਾਮਨਿ ਤੜਿਤਾ(੯) ਦਮਕ ਹੈ ਮਿਲ਼ਮਿਲ ਤਹਾਂਅਨੰਤ॥੯੭।
ਪਵਨ ਪੁੰਜ ਝਾੜੂ ਦਏ, ਮੇਘ ਛਾਨਵੇਂ ਕ੍ਰੋੜ।
ਰਿਮਝਿਮ ਰਿਮਝਿਮ ਬਰਸ ਹੈਂ,
ਸੇਵਤ ਮ ਗਨਿ ਬਹੋੜ (੧੦) ॥ ੯੮।
ਸਿੱਧ ਸਾਧ ਜਖ ਕਿੰਨਰਾ ਦੇਵ ਦੈਤ ਨਰ ਆਦ।
ਏਕ ਰੋਮ ਮੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੈਂ ਅਤਿਸੇਂ ਬੇਮ੍ਰਿਯਾਦ(੧) ॥ ੯੯॥
ਸੂਖਮ ਪਰਮ ਮਨੋਹਰ ਰੂਪਾ
ਤਨ ਵਿਹੀਨ ਅਨਕਾਯ ਅਨੂਪਾ।
ਏਕ ਅਨੇਕ ਬਯਾਪਕ ਪੂਰਾ।

---

(੨) ਝਲਕ (੩) ਬਿਜਲੀ (੪) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਤਪਤ ਨੂੰ ਮਿਟੌਂਦਾ ਹੈ ਇਹੀ ਅਸਚਰਜ ਗਤੀ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਹੈ (੫) ਸਮੁਹਜ ਮਾਤ੍ਰ (ਢੇਰ) ਮਣੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (੬) ਹਾਜ਼ਰੀ (੭) ਸੂਰਜ (੮) ਚੰਦ੍ਰਮਾ (੯) ਕੜਕਦੀ ਹੋਈ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਛਟਾ (੧੦) ਉਪੰਤ੍ਰ, (ਐਸੇ ਹੀ)

ਸਭ ਤੋ ਪਰੇ ਸਭਨ ਭਰਪੂਰਾ ॥ ੯੦ ॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨੁ ਮਹੇਸ਼ ਅਪਾਰਾ ।

ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੋਟਕ ਅਵਤਾਰਾ ।

ਜਲਚਰ, ਥਲਚਰ, ਨਭਚਰ ਸਾਰੇ ।

ਓਪਤਿ (੨) ਖਪਤ ਬਿਅੰਤ ਅਪਾਰੇ ॥ ੯੧ ॥

ਜਾਂਕੇ ਏਕ ਰੋਮ ਮੇਂ ਅਹੈ ।

ਦਿੱਬ ਸਰੂਪ ਨ ਬਨਤੇ ਕਹੈ ।

ਉਦਧਿ (੩) ਰੂਪ ਨਿਰਮਲ ਗੰਭੀਰਾ ।

ਤੱਤ ਬਿਹੀਨ ਅਰੂਪ ਸ਼ਰੀਰਾ ॥ ੯੨ ॥

ਸਭ ਕਾ ਸਾਖੀ ਜੋ ਅਹੈ ਸਭ ਮੇਂ ਸਭਕਾ ਰੂਪ ।

ਹਰਿ ਭਰਪੂਰ ਬਿਲਾਸੀਆ (੫ ਅਦਭੁਤ ਪਰਮ ਅਨੂਪ੯੩

ਮਿਲ ਸਤਿਗੁਰ ਮਗ ਖੋਜੀਏ ਦਰਸ਼ਨ ਅਪਰ ਅਪਾਰ

ਹਰਿ ਦਾਤਾ ਦੁਖ ਭੰਜਨਾ ਸੱਤਪੁਰਖ ਕਰਤਾਰ ॥੯੪॥

ਬੇਦਹੂ ਅਪਰੰਪਾਰ ਸੋ ਨਾਨਕ ਏਕੰਕਾਰ ।

ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਹਰਿ ਘਟ ਵਿਖੇ ਹਰ ਭਰਪੂਰਨਿਹਾਰ

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਯੋਗ ਦੂਸਰੋ ਭਾਗ ਸਮਾਪਤੰ

॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਸਹਾਯ ॥

---

(੧) ਅਨੰਤ (੨) ਉਤਪਤਿ ਪ੍ਰਲਯ (੩) ਸਮੁੰਦਰ (੪) ਉਸਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਨਾਂ ਤਾ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਨਾਹੀ ਰੂਪ ਵਾਲਾ । ਭਾਵ ਅਰੂਪਸਰੂਪੀ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ ਉਸਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ (੫) ਅਖੰਡ ਰੂਪ ਖੇਡ ਖੇਡਨ ਵਾਲਾ ਅਥਵਾ ਮੌਜ ਵਿਚ ਬਸਨ ਰਸਨ ਹਾਰਾ ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਗੂੜ੍ਹੀ ਸਿੱਖੀ

ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਧਰੀ, ਤੇ ਜੋ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਰੌਂਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨਾਂ ਨੇ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਉਸ ਉਸ ਭਾਂਤ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ **ਰਹਿਤ** ਰੂਪ ਧਾਰਣੀਯ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਗ੍ਰਹਸਥੀਆਂ ਤਥਾ ਅਤੀਤ ਆਦ ਗੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਨਿਆਰੀ ਨਿਆਰੀ ਤਰਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਸਭ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਪਨੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਨਾਮੀ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ (ਜੋ ਦੇਖਣ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਣ, ਬੇਲਵੇਡਿਰ ਪ੍ਰੈਸ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਮੰਗਾ ਕੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ-ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਛਪੀ ਹੈ) ਉਹ ਰਹਿਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਕ ਰਸ ਚਲੀਆਂ ਆਈਆਂ ਪਰ ਜਦ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਬ ਤਖਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਰਹਿਤਾਂ ਵਿਚ ਥੋੜੀ ਮਾਤਰ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਮਯ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਅੱਜ ਪ੍ਰਯੰਤ ਉਹ ਰਹਿਤਾਂ ਪੰਜਾਂ ਕੱਕਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਐਸੀ ਚਤੁਰਤਾ ਨਾਲ

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੰਪੂਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚੋਂ ਉਨਾਂ ਦਾ ਕਦੀ ਭੀ ਬੀਜ ਨਾਸ਼ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਾਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਤੇ ਵਿਪੱਖੀਆਂ ਦੇ ਦੇਖਨ ਮਾਤ੍ਰ ਵਿਚ ਇਹ ਰਹਿਤਾਂ ਕੁਛ ਬੜੀਆਂ ਅਰਥ ਵੇਦਾਂਆਂ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੀਆਂ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬਜਰਥ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀਆਂ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਚਿਤ ਪਰਤੀਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਨਾਂ ਦਾ ਮਰਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਆਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਸ ਗੁੱਝੇ ਮਰਮ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਜ ਲਾਭ ਉਠਾਵਨਗੇ —:

ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਂਨ ਤੇ ਈਸਾਈ ਆਦਿਕ ਜਿਤਨ ਭੀ ਮਤ ਹਨ, ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਕੋਈ ਨਾਂ ਕੋਈ ਚਿੰਨ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਦੇਖਨ ਮਾਤ੍ਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਦਮੀ ਅਮਕੇ ਮਤ ਦਾ ਹੈ। ਇਨਾਂ ਚਿੰਨਾ ਦੀ ਪਰਗਟਤਾਈ ਵਿਚ ਗੁੱਝਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ੨ ਆਤਮਿਕ (ਰੂਹਾਨੀ) ਅਵਸਥਾ ਤੀਕਰ ਉਸ ਮਤ ਦੇ ਆਦ ਆਚਾਰਜ ਅਰਥਾਤ ਬਾੱਨੀ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੋਈ ਯਾ ਜਿਸ ੨ ਰੂਹਾਨੀ ਪਦ ਨੂੰ ਉਨਾਂ ਨੇ ਪਰਮ ਪਦ ਥਾਪਕੇ ਅਗੇ ਅਗੰਮ ਅਗੋਮ ਆਖ ਦਿੱਤਾ, ਉਸੇ ਆਪਨੇ ਮੰਤਬਜ਼ ਦੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਪਨੇ ਅੰਦਰ ਯਾਦ ਗਾਰ ਬਨਾਈ ਰਖਨ ਲਈ ਵੈਸੇ ੨ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਚਿੰਨ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕਰ ਲਿਆ:—

ਜੇਹਾ ਕਿ ਵੈਸ਼ਨਵ ਮਤ ਦੇ ਆਦ ਆਚਾਰਯ ਕੇਵਲ ਨਾਰਾਯਣੀ ਜੋਤ ਦੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਨਭਉ ਹੋਨ ਤੇ ਉਨਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਸ਼ਨੂ ਪਦ

ਮੰਨ ਕੇ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਚਿੰਨ ਨੂੰ ਕਲਪ ਕੇ ਅਪਨੀ ਸੁਰਤ ਦੀ ਸਾਵਧਨਤਾ ਲਈ ਨਿਯਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਵੈਸ਼ਨਵੀ ਤਿਲਕ ਤੋਂ ਭੀ ਅਨੁਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਠਾਕੁਰ ਦ੍ਵਾਰਿਆਂ ਦੇ ਗੁੰਬਜਾਂ ਉਪਰ ਇਕ ਸੁਨੈਹਰੀ ਚਕ੍ਰ ਨੂੰ ਚੀਰਦੀ ਹੋਈ ਧੁਜਾ ਤੋਂ ਉਨਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਇਸ਼ਟਦੇਵ ਦੀ ਯਾਦ ਵਾਸਤੇ ਐਸਾ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰੋਂ ਚੱਕ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦੇ ਤੇਜ ਦਾ ਝੰਡਾ ਗੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਦਰਸਨ ਚਕ੍ਰ ਧਾਰੀ ਵਿਸ਼ਨੂ ਭਗਵਾਨ ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿਖ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਖੇ ਤਾਂ ਇਹ ਨਕਸ਼ਾ ਅੰਤਰੀਵ ਮੰਡਲ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ॥ ਸ਼ਿਵਜੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਭੇਦ ਮੰਨਨ ਦੀ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਗਯਾ ਨਹੀ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰਿ ਕਈਆਂ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਕੋ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਹੀ ਬਨਾਏ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਕੋ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁੰਬਜ ਦੇ ਕਲਸਾਂ ਵਿਚ ਭਿੰਨ ਭੇਦ ਜਰੂਰ ਰਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਗੁੰਬਜ਼ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਧਾਰੀ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਹੋਨ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਸ਼ੈਵ ਮਤ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਤਿਲਕ ਭੀ ਅੱਡ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵਨੇਤ੍ਰ ਜੋ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੀਸਰੀ ਅੱਖ (ਦਿਬਯ ਅੱਖੀ) ਹੈ ਉਸਦੀ ਸੁਰਤ ਹਰ ਵੇਲੇ ਬਨੀ ਰਹੇ। ਜੈਸੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਅਪਨੇ ਤੀਸਰੇ ਨੇਤਰ ਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਖੋਲਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਧਯਾਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਐਸੇ ਹੀ ਸ਼ੈਵ ਮਤ ਦੇ ਆਦ ਆਚਾਰਯ ਨੇ

ਅਪਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਤਿਲਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਮਯ ਭੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਿਵ ਨੇਤਰ ਦਾ ਭੇਦ ਨਾ ਭੁੱਲਨਾ ਪਾਵੇ। ਹੁਣ ਏਹ ਵੀਚਾਰ, ਕਿ ਸ਼ਿਵਜੀ ਡਮਰੂ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਕਜੋਂ ਰਖਦੇ ਸਨ, ਭੀ-ਭਰਮ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀ। ਪੋਥੀਆਂ ਦੱਸ ਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜਦ ਸਿਵਜੀ ਦਾ ਚਿੱਤ ਸਮਾਧੀ ਲਾਵਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਦ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਗੱਡਕੇ ਡਮਰੂ ਵਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਦ ਕਿ ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਜੋਸ਼ ਭੜਕ ਕੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਧੁਨੀ ਨਾਲ ਉਨਾਂਦਾ ਧਯਾਨ ਖਿਚਿੱਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਅੰਦਰਲਾ ਨੇਤਰ ਖੁਲਦੇ ਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਧਾਮ ਰੂਪ ਅਪਨੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਜਾ ਟਿਕਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਓਅੰਕਾਰ ਪਦ ਭੀ ਹੇ। ਇਥੇਂ ਪਹੁੰਚਨ ਵਾਲਾ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਨੀ ਦਾ ਵੇਤਾ ਤੇ ਵਿਦਯਾ ਦਾ ਧਨੀ ਹੋਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਮਰੂ ਦਾ ਬਾਜਾ ਇਥੋਂ ਦੇ ਵਾਜੇ ਦੇ ਨਮੂੰਨੇ ਤੇ ਆਪ ਸ਼ਿਵਾਂ ਨੇ ਬਨਾਇਆ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵ ਡਮਰੂ ਵਿਚੋਂਹੀ ਵਯਾਕਰਣ ਦੇ ਸੂਤਰ ਸਿਵਜੀ ਨੇ ਸਮਝੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਜਗਾ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁਗਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। "ਇਹ ਗੜ ਵਿਖਮ ਕਜੋਂ ਕਰਿ ਘਟਿ ਚੜੀਐ। ਡਾਵਰ ਕੀ ਤਾਰ ਪਲਮ ਗੜ੍ਹਿ ਵੜੀਐ"। (ਵਿਸ਼ੇਸ ਵਯਾਖਯਾ ਉਥੇ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਪਰ) ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਡਮਰੂ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਹੇਠਾਂ ਲਟਕਕੇ ਫਿਰ ਅਪਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉਪਰ ਜਾ ਚੋਟ ਮਾਰਦੀ ਆਂ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਪਹਿਲੇ ਭਾਂਗ (ਸੁਖ ਯੋਗ) ਵਿਖੇ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹ

ਜੀਵ ਅਪਨੇ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਵੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਅਪਨੀ ਤਾਰ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਰੱਖਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿਵਜੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਡਮਰੂ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਘਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਾਸਤੇ ਤ੍ਰਿਸੂਲ॥

ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਜੋਤ ਥਾਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਅੰਦਰਲੀ ਜੋਤ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਾਕਤ ਲੋਗ ਜੋਤਦੀ ਹੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਟਿੱਕਾ ਭੀ ਮੱਥੇ ਉਪਰ ਜੋਤ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਹੀ[ਰੋਲੇ ਦਾ, ਉਨਾਂ ਦੇ ਮਤ ਵਿਚ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਤ ਦਾ ਆਦ ਆਚਾਰਯ, ਜੋਤੀ ਮੰਡਲ–ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਹੀ ਹੇਠਾਂ ਤੇ ਮਾਯਕ ਪਦ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਪਰਮਧਾਮ ਰੂਪ ਮੰਨਕੇ ਇਥੋਂ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸੱਕਿਆ। ਅਤੇ ਇਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਉਸਨੇ ਅਪਨੇ ਅਗਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸਦੀ ਪਰਪਾਟੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਦੇਵੀ ਭਗਤ ਆਟੇ ਦੀ ਜੋਤ ਦੀ ਹੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ। ਐਸੇ ਹੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਮਤ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਨੇ ਚਿੰਨ ਅਪਨੇ ੨ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਨੀਆਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੋ ਪੂਰੇ ਅਨੁਭਵ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਦੇਖਕੇ ਉਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅਗੇ ਈਸਵੀ ਮਤ ਦੇਸੰਕੇਤਾਂ ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈਃ- ਈਸਵੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਮੁੱਖ ਉਪਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ "ਤਾਕੀਦਰ-ਵਾਜੇ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰੇ ਜਾਓ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਆਵੇਗਾ ਉਸਨੂੰ ਖੜਕਾਓ; ਤੁਸਾਡੇ ਲਈ ਖੋਲਿਆ ਜਾਵੇਂਗਾ।ਤਾਕੀ ਦਰਵਾਜੇ ਦਾ

ਹਾਲ "ਖੰਨਿਅਹੁ ਤਿਖੀ ਵਾਲਹੁ ਨਿਕੀ ਏਤੁ ਮਾਰਗਿ ਜਾਣਾ" ਇਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਬ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬਚਨ ਤੋਂ ਭੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਏਹ ਓਹੋ ਹੀ ਤਾਕੀ ਹੈ ਜਸ ਤੀਸਰੀ ਅੱਖ ਨੂੰ ਖੋਲ ਕੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਅਪਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਧਾਮ ਵਿਚ ਜਾ ਸਮਾਧੀ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਿਵ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸੰਧੀ ਦੀ ਠੌਰ ਭੀ ਏਹੋ ਹੀ ਹੈ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਸਦਾ ਸ਼ਬਦ ਯੋਗ ਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ)। ਹਜ਼ਰਤ ਈਸਾ ਠੀਕ ਏਸ ਤਾਕੀ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਤੇ ਅਪਨੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਇਸਦਾ ਹਾਲ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅਗਲਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਭੀ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਦਿੱਬ ਝਲਕ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਕ ਤੇਜ ਦੇਖਿਆ ਜਿਸਦਾ ਆਕਾਰ ਉਸਨੇ ਤ੍ਰਿਸੂਲੀ ਜੇਹਾ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸੇ ਦਾ ਅਕਾਰ ਉਸ ਖੁਦਾਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਲਈ ਸੰਕੇਤ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਨਾਂ ਮੁਖੀਆਂ ਨੇ ਗਿਰਜਾਘਰ ਦੀ ਸਕਲ ਭੀ ਉਸੇ ਹੀ ਨਮੂਨੇ ਤੇ ਬਨਾਈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਛੋਟਾ ਜੈਸਾ ਖਿੜਕੀ ਦਰਵਾਜਾ, ਅਗੇ ਬੜਾ ਦਰਵਾਜਾ ਰਖਕੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਹਾਲ ਕਮਰਾ ਬਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਉਹੀ ਖੁਦਾਈ ਤੇਜ ਦਾ ਆਧਾਰ ਭੂਤ ਕਲਪੀ ਹੋਈ ਸੂਲੀ ਦਾ ਆਕਾਰ ਥਾਪਿਆ। ਜਿਸਦੇ ਦ੍ਵਾਰੇ ਹੁਣ ਤਕ ਈਸਾਈ ਲੋਗ ਅਪਨੇ ਸੁਆਮੀ ਦੀ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਹੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ॥

ਉਪ੍ਰੰਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਖਦੇ ਹਨਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮਹੰਮਦ ਨੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੂੰ ਚੀਰਕੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਮਿਅਰਾਜ(ਚੜ੍ਹਾਈ) ਅਰਥਾਤ ਸਮਾਧੀ ਕੀਤੀ। ਸੋ ਇਸਦਾ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਇਹ ਹੈ ਕਿ

ਸੁਰਤ ਕਮਲ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਹੋਕੇ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਧਾਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਜਿਸਦਾ ਨਮੂਨਾ ਉਸਨੇ ਅਪਨੇ ਦੀਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹਿਰਾਬ [ਡਾਟ] ਜੇਹੀ ਬਨਾਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਕੱਲਾ ਆਕਾਰ ਜੈਸਾ ਬਨਾਕੇ ਦੱਸਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਯਾਦ ਲਈ ਅੱਜ ਤਕ ਮਹੰਮਦੀ ਲੋਗ ਮਸੀਤਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਆਕਾਰ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਪਿਛਲੀ ਕੰਧ ਵਿਚ ਬਨਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸਦੇ ਸਾਮਨੇ ਖੜੇ ਹੋਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜਨਾ ਉਨਾਂ ਦੇ ਮਤ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸੁਆਬ (ਭਾਰੇ ਮਹਾਤਮ) ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ॥

ਏਸ ੨ ਤਰਾਂ ਵਿਚਾਰਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਭ ਮਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕੁਜ ਨਾਂ ਕੁਜ ਐਸੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਈਆਂ ੨ ਹਨ, ਜਿਨਾਂ ਦੀ ਬੁਨਯਾਦ ਵਿਚ ਜਰੂਰ ਹੀ ਕੁਛ ਨਾਂ ਕੁਛ ਐਸੀ ਮਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਏਹੋ ਹੀ ਕਾਰਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਬ ਜੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੱਕਿਆ ਦੀ ਰਹਿਤ ਧਾਰਣ ਕਰਾਵਨ ਦਾ ਹੈ ਸੀ। ਕਯੋਂਕਿ ਹਰਿ ਮੰਦਿਰ, ਠਾਕੁਰ ਦ੍ਵਾਰਾ, ਸ਼ਿਵਦ੍ਵਆਲਾ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਘਰ ਤੇ ਮਸੀਤ ਆਦ, ਜੋ ਭੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਥਾਪੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਖ, ਭਗਵੰਤ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਬ ਨੇ ਇਕ ਪੁਰਖ ਸਰੀਰ ਹੀ ਥਾਪਿਆ ਹੈ। ਤੇ ਏਹੋਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਗੁਰੂਸਾਹਬ ਜੋ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਿਬਯ ਅੰਸ਼ ਰੂਪ ਤੇ ਅਵਤਾਰੀ ਪੂਰਣ ਪੁਰਖ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰੂਪ ਸਨ, ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਨਿਜ ਘਰ ਦਾ ਭੇਤ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਗੁੱਝਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਅੰਤ ਵਾਹਗਾ ਦੇ

ਅੰਦਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕੇ, ਉਸਦੀਆਂ ਸਰਬੱਤ ਅੰਤਰਾਲਿਕ ਮਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਭੇਦ ਭੀ ਹਰਵੇਲੇ ਯਾਦ ਰਖੌਨ ਦੀ ਖਾਤਰ (ਉਨਾਂ ਨੂੰ) ਐਸੀਆਂ ਪੰਜ ਰਹਿਤਾਂ ਸਰੀਰ ਤੇ ਧਰੰਵਾਈਆਂ, ਜਿਨਾਂ ਦੁਆਰੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਮਤਾਂ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਠਹਿਰੇ ਹੋਹਨ ਵਾਲੇ ਦਿਖਾਕੇ, ਉਨਾਂ ਦੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਨਿਜ ਇਸ਼ਟ ਵਿਖੇ ਭਗਤੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਈ ਹੈ। ਤੇ ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨਾਂ ਰਹਿਤਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਐਸਾ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਿ ਸੰਸਾਰੀ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭੀ ਉਨਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਅੰਤਰੀਵ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਖਿੱਚੀ ਰਹਿਕੇ, ਉਨਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੰਸਾਰੀ ਪਰਵਿਰਤੀ ਦਰਬਾਰੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੇ। ਸੋ ਐਸੀ **ਰਹਿਤ ਧਾਰਨਾਂ** ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਰਹੱਸ ਭਰੀ ਸਮਝਕੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਭੀ ਕੁਰਹਿਤੀਏ ਨਹੀ ਬਨਨਾ ਚਾਹੀਏ।

"ਅਨਹਦ ਕੇ ਘਰਿ ਜਾਗੁ ਸੁਨਿ ਸੁਨ ਮੰਡਲਿ ਲਿਵਲਾਇ"। ਇਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਿਰੂਪਿਤ ਨਿਰਬਾਣ ਪਦ ਵਿਚ ਸਦੀਵਕਾਲ ਸਾਵਧਾਨ ਰੱਖਨ ਦਾ ਤਾਂ ਇਨਾਂ ਰਹਿਤਾਂ ਦੁਆਰੇ (ਕਾਰਵਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭੀ) ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰਾ ਪਰਬੰਧ ਕਰ ਹੀ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਦੀ ਸੋਚ ਪੰਡ ਵਿਖੇ ਚਾਕਰੀਆਂ ਭਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਦਲੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸ੍ਰੀ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਜੀ ਆਦ ਤੀਰਥ

ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਥਾਪੇ ਸਨ। ਜੋ ਅੰਤਰੀਵ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਠੀਕ ਸੱਚ ਖੰਡ ਰੂਪ ਅਗਾਊਂ ਮੰਡਲਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਰਚੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਵਕਤੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਉਸ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਭੀ ਪੂਰਾ ਕਰ ਛੱਡਿਆ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸਚੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਇਸ ਪਰਮ ਉੱਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਈ ਦੋਨੋਂ ਭਾਂਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਪਾਲਨ ਵਿਖੇ ਕਦਾਚਿਤ ਭੀ ਬੇਮੁਖ ਨਾਂ ਹੋਣ॥

ਅਤੇ ਸਾਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ ਵੱਲੋਂ (ਰਹਿਤਾਂ ਉਪਰ) ਵਿਪੱਖੀਆਂ ਦੀ ਹਾਸੀ ਦੇਖਕੇ ਭਰਮ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਤੇ ਕੁਛ ਢਿੱਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਲੋੜੀਏ॥

(ਦਰਬਾਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਸੱਚ ਖੰਡ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ–ਇਹ ਬਾਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਤੇ ਮੌਜ ਸਦਾ ਨੰਦੀ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਹੈ) ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇੱਥੇ ਕੇਵਲ ਕੱਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰੀਵ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ–

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ਗੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਰਹਿਤ

॥ ਚੌਪਈ ॥

ਗੁਹਜ ਥਾਨ ਪਰਦੇ ਮੋਂ ਰਾਖੇ। ਸਚ ਜਨ ਤਾਂਹਿ ਨਾਮ ਖੰਡ ਭਾਖੇ॥ "ਨਉ ਦਰ ਮੁਕਤੇ ਦਸਵਾਂ ਗੁਹਜਾ"।

ਦਸਵੇਂ ਚੀਨਹੋਇ ਨਰ ਸੁਹਦਾ‡॥ ਜਹਿਂ ਪਰ ਦਸਮ
ਦੁਆਰ ਗੁਹਜਾਯੋ। ਕੱਛ ਥਾਨ ਸੋਈ ਪ੍ਰਗਟਾਯੋ ॥
ਨਾਸ ਮੂਲ ਗਤ ਸੂਨ ਅਸਥਾਨ । ਦਸਮੇਂ ਦ੍ਵਾ ਮੌਂ
ਛਪਯੋ ਪਛਾਨ ॥ ਤਿਸੇ ਧਾਰਣਾ ਧਾਰਣ ਕੱਛ। ਯਹੀ
ਮਰਮ ਸਤਿਗੁਰ ਬਚ ਸਿੱਛ ॥ ਦਕੂ ਭੁਵੰਗਮ ਸੁਰਤਿ
ਟਿਕਾਨੀ । ਦਕੂ ਕੜੇ ਕੀ ਯਿਹ ਬਿਧ ਮਾਨੀ ॥
ਕਾਲ ਕਮਲ ਜਿਸ ਸਹਮੇਂ ਪਾਤੀ। ਜਿਂਹ ਗੁਰਮੁਖ
ਤਹਿਂ ਪਾਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ॥ ਸੋਈ ਕੇਸ ਧਾਰੀ ਗੁਰ ਸਿੱਖਾ
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰਿ ਮਾਰਨਿ ਤਿੱਖਾ ॥ ਅਸੁਰ ਸੈਪਤਾ
ਸੈਨ ਮਲੇਛਾ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਉਘਾਰ ਹਟੇ-ਨ ਕਲੇਛਾ ॥
ਸਹਜ ਸੁਨ ਮੇਂ ਟੱਬੀ ਜੋਤਿ। ਉਲਟਤਿ ਜਿਂਹ ਰਿਦ
ਮਾਹਿ ਉਦੋਤਿ ॥ ਪਰਤੱਖ ਭਗਉਤੀ ਖੰਡਾ ਕਾਰ ।
ਅਸਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸਿਰ ਮਾਂਹੀ ਸਾਰ ॥ ਜਾਸ ਸੀਸ ਪਰ
ਦ੍ਰਾਹਮੀ ਤੇਜ। ਕਾਲ ਨ ਤਾਂਕੋ ਕਰੈ ਚੰਪੇਜ ॥
ਪਲ ਪਲ ਛਿਨ ੨ ਨਿਜ ਪਦ ਬੀਚ। ਧਯਾਨ ਸੁਨ
ਕੀ ਇਕ ਰਸ ਖੀਚ ॥ ਬਾਰੰਬਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤਿਤ
ਓਰਾ। ਕੰਘੇ ਕੋ ਯਿਹ ਮਾਨ ਬਜੋਰਾ । ਜਿਸ ਨੇ ਯਾ
ਬਿਧਿ ਟੰਘੀ ਮਾਰੀ। ਆਪ ਤਰੈ ਅਵਰਾਂ ਕੋ ਤਾਰੀ ॥
ਕੱਕੇ ਪਾਚ ਬਾਹਰਿ ਦਸਮੇਸ਼। ਕੱਛ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੜਾ
ਅਰ ਕੇਸ ॥ ਪੰਚਮ ਕੰਘਾ-ਤਿਮਹੀ ਅੰਦਰ । ਦਸਮ
ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸਤਿਗੁਰ ਮੰਦਰ ॥ ਅਸ਼ਬਦ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰ
ਪਾਂਚੋ ਭਾਈ॥ਪਾਂਚ ਪਿਆਰੇ ਏਕ ਮਿਲਾਈ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਨਿਜਘਟਿਸੁਧਾ ਚੁਵਾਇ॥ਦਯਾ ਵੱਸਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਛਕਾਇ॥

‡ਅਨੁਭਈਆ

ਸਿੱਖ ਸਪੂਤਨ ਤਈਂ ਪਿਲਾਵੈਂ । ਅਮਰੀ ਬਾਣੀ ਜਪੁ ਬਤਲਾਵੈਂ । ਜਾਸੁ ਜਪਤਿ ਨਰ ਅਮ੍ਰਿਤ ਹੋਵੈ । ਕਾਲ ਕਲਪਨਾ ਮ੍ਰਿਤੂ ਡਰ ਖੋਵੈ ॥ ਜੀਵਤ ਮਰਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗੋਦ ॥ ਖੇਲੈ ਬਿਗਸੈ ਸੰਗਿ ਬਿਨੋਦ ॥ ਮਨ. ਮੂਰਖ ਭ੍ਰਮ ਤਜਿ ਗੁਰ ਦਰਸੋ ॥ ਕਲਗੀਧਰ ਗੁਰ-ਪਿਤ-ਪਗ ਪਰਸੋ ॥ਪਰਸਤ ਪਾਵੈਂ ਨਉ ਨਿਧਿ ਸਿਧਿ ॥ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਸਗਲੀ ਰਿਧਿ ॥ ਘਟਿ ੨ ਬਾਸੀ ਅਗਮ ਗਜਾਨ ॥ ਸਰਬੰ ਰੂਪ ਸਭ ਸੇ ਅਲ-ਗਾਨ ॥ਪੁਹਪ ਬਾਸ ਸਮ ਰਮਿਆ, ਭਿੰਨ ॥ ਧਜਾਇ ਰੂਪ ਯੌਂ ਹੋਹੁ ਅਭਿੰਨ ॥ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਬਾਜਾ ਸਦ ਬਜਤਾ ਰਹੇ ਚਾਰ ਕੂੰਟ ਮੇ ਬਾਜ। ਨਿਜਾਨੰਦ ਪਾਗੀ ਸੁਰਤ ਸੋਭਿਤ ਸਿਰਪਰ ਪਾਗ ॥ ਅਕਲ ਕਲਾ ਕਲਗੀਧਰੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਜਿਗਾਇ । ਪ੍ਰੇਮ ਪੁੰਜ ਪਟ ਕਾਛਨਾ ਦੀਰਘ ਦੁਤਿ ਦਮਕਾਇ ॥ ਘੋੜਾ ਜਾਂਕੋ ਸਹਜ ਕਾ ਛਾਯੋ ਸਤ ਛਾਵਾਨ ॥ਸ਼ਬਦੁ ਬਾਨ ਧਨੁ ਗਜਾਨ ਕਰ, ਅਦਭੁਤ ਸੋਭਾਵਾਨ ॥ ਕੋਟ ਮੱਧ ਦਰਸ਼ਨ ਲਹੇ ਕੋਇਕ ਵਿਰ-ਲਾ ਜੰਤ । ਕਾਮ ਆਦ ਤੁਰਕਾਨ ਹਤ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖ ਸੁ ਹੰਤ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ੍ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ ਭੇਦ ਨਿਰਣਾ ਸਮਾਪਤੇ।

॥ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ॥

॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਯੋਗ ਸਮਾਪਤੇ ॥

ਜੇਠ ੧੯੬੭ ਬਿਕ੍ਰਮੀ

ਸ਼ਬਦ

ਮਿਲ ਸਤਿਗੁਰ ਤੋਂ ਖੋਜਿ ਗਯਾਨ ਕਾ ਪੰਥ ਕਰਾਰਾ। ਜਨਮ ਅਕਾਰਥ ਜਾਤ ਬੇਰ ਕਯੋਂ ਕਰੇਂ ਗੁਵਾਰਾ ॥ ੧ ॥ ਟੇਕ ॥ ਔਝੜ ਭਰਮਯੋ ਜਾਤ ਸਾਰ ਕੀ ਲਹੇਂ ਨ ਸਾਰਾ। ਅੰਤ ਕਾਲ ਪਛੁਤਾਇਂ ਸੀਸ ਪਰ ਜਮ ਜੰਦਾਰਾ ॥ ੧ ॥ ਵੇਲਾ ਲੇਹੁ ਸੰਭਾਲ ਕੂਚ ਕਾ ਬਜੇ ਨਗਾਰਾ। ਔਸਰ ਬੀਤਯੋ ਜਾਤ ਹੋਸ਼ ਕਰ ਸੁਨੋ ਬੁਲਾਰਾ ॥ ੨ ॥ ਸੰਗੀ ਚਲਿ ੨ ਜਾਤ ਏਕਲਾ ਕਰੇਂ ਪੁਕਾਰਾ। ਰਾਹ ਔਖੜੇ ਪਰੇਂ ਚੋਰ ਠਗ ਤੇ ਬਟਮਾਰਾ ॥ ੩ ॥ ਪੂੰਜੀ ਪ੍ਰਥਮ ਲੁਟਾਇ, ਸਗਲ; ਕਰਕੇ ਕੰਗਾਰਾ। ਦਾਗ ਦੋਸ਼ ਫਿਰ ਲਾਇ ਤੋਰ ਮੂੰਹ ਕਰਹੇਂ ਕਾਰਾ ॥ ੪ ॥ ਕਹਾ ਭਯਾ ਤੁਝ ਆਨ ਬੁਧ ਕੋ ਤਈਂ ਵਿਸਾਰਾ। ਸਤਿਗੁਰ ਸੀਖ ਸੁਨਾਇ, ਕਾਨ ਨਹਿਂ ਧਰੇਂ ਸੁਵਾਹਾ ॥ ੫ ॥ ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਤੇ ਭਾਗ ਜਾਇਂ ਸੰਗਤਿ ਕੁੜਯਾਰਾ। ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਛਾਡਿ ਹੰਸ! ਕਯੋਂ ਉਡੇਂ ਬਗਾਰਾ ॥ ੬ ॥ ਮੁਕਤਾਮਣੀ ਚੁਗਾਤ ਛਡੀਆਂਕੋ ਭਟਕਾਰਾ॥ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ, ਅਤਾਰ-ਮਜਲਸੀ, ਬਹੇਂ ਚਮਾਰਾ ।੭। ਸੁੰਘਤ ਅਤਰ ਫੁਲੇਲ, ਲਾਜ ਨ ਮਨ ਮੇਂ ਧਾਰਾ। (ਸੰਗ ਕੁਸੰਗੀ ਬੈਠੇ, ਪੂਛੇ ਧਰਮਦੁਆਰਾ ॥ ੮ ॥ ਅੰਤ ਕਾਮ ਨਹੀ ਆਇ ਪਾਠ ਜਪ ਔਰ ਅਚਾਰਾ। ਜੱਗ ਜੋਗ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਸਭਨ ਤੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰਾ ॥ ੯ ॥ ਸਭ ਰੋਗਨ ਕੋ ਸਤਿ ਨਾਂਮ ਇਕ ਔਖਦਿ ਭਾਰਾ। ਸਤਿਗੁਰ ਵੇਦ

ਮਹਾਨ ਜਾਸ ਕਾ ਅੰਤ ਨ ਪਾਰਾ ॥ ੧੦ ॥ ਲੋਕ
ਲਾਜ ਮਨਿ ਧਰਤ ਕਾਜ ਨਿਜ ਚਹੇਂ ਬਿਗਾਰਾ ।
ਬਾਰੰਬਾਰ ਭੁਲਾਇੰ ਵਰਤਿਆ ਕਜਾ ਤੁਹਿ ਕਾਰਾ ॥
੧੧ ॥ ਜੰਘਲ ਜੰਗਲ ਜ਼ਫਰ ਜਾਲਨੇ ਮੇਂ ਮਨ-
ਧਾਰਾ । ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਤਯਾਗ ਬਾਗ ਜਹਿ ਝਰੇ
ਫੁਹਾਰਾ ॥ ੧੨ ॥ ਅਦਭੁਤ ਰੱਬੀ ਰਾਗ ਰਾਗਨੀ
ਕਰੇਂ ਉਚਾਰਾ । ਬਾਜੇ ਬਜਤ ਅਨੰਤ ਤਾਲ ਸੁਰ
ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥ ੧੩ ॥ ਸੁਨਤੇ ਵਰਤੇ ਸਾਂਤ ਪਿਖੇਂ
ਬੇਅੰਤ ਨਜ਼ਾਰਾਂ । ਅੰਤਰਿ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਪਸਾਰਿ–ਬਾਹਰ
ਕਰੋਂ ਨੇਤ੍ਰ ਉਘਾਰਾ ॥ ੧੪ ॥ ਸਮਝ ਬਾਤ ਨਹਿ
ਘਾਤ ਜਾਇ ਛਲ ਰੂਪ ਤੁਮਾਰਾ ।
ਬਾਹਜ ਬਿਰਤਿ ਨਿਵਾਰ ਧਯਾਨ ਕਰ ਅੰਤਰ ਵਾਰਾ
॥ ੧੫ ॥ ਬਹੁਤ ਕਥਨ ਬਕਵਾਦ ਹੋਇ ਜੋ ਸਮਝਨ
ਵਾਰਾ । ਸਮਝੇਂ–'ਹਰਿ ਭਰਪੂਰ' ਲਖੇਂ ਨਹਿ ਜਾਹ
ਮਾਰਾ ॥ ੧੬ ॥ ॥ ਕਰਤਾਰ ॥

ੴ

ਸੁਧੀ ਪਤ੍ਰ--ਸੁਖਯੋਗ

ਪਾਠਕ ਜੀ ! ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁਜਬ ਛਪਾਈ ਵਿਚ ਰਹੀਆਂ ਅਸੁੱਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਕਰ ਲਵੋ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਰਥ ਵਿਚ ਭੁਲੇਖਾ ਰਹੂ

ਸਫਾ	ਸਤ੍ਰ	ਅਸੁੱਧ ਪਾਠ	ਸੁੱਧ ਪਾਠ
੫	ਫੁ-ਸਤ੍ਰ੧	ਛਕਣਾ	ਪੀਣਾ--
੭	੧੪	ਹਰਾਂ	ਰੰਗਾਂ
	੧੭	ਚਲਦੀ	ਚਲਦਾ
੮	੬	ਪ੍ਰਭਵ	ਪ੍ਰਭਾਵ
੯	੧੫	ਹੱਲਾ ਕਿ	ਹਾਲਾਂ ਕਿ

ਸਫਾ	ਸਤ੍ਰ	ਅਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ	ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ
੧੩	੧੩	ਪਰਾਮਾਤਮਾ	ਪਰਮਾਤਮਾ
”	ਫੁ-ਸ ਤ੍ਰ੨	ਸਭੇ ਸਕਰਿ ਮਝਹੁ	ਸਭੇ ਕਰਿ ਸਮਝਹੁ
੧੭	੨੨	ਸਿਰਕਯਾ	ਸਿਰ ਕਯਾ
੨੭	੨੪	"ਉੱਚ ਧੁਨੀ........	ਉਚਧੁਨੀ...............
੨੮	੬	........ਮਹਾਨ"।	....ਮਹਾਨ ।
੩੨	੩	ਅਰਜ ਬਾਹ	ਅਰ ਜਾਂ ਬਾਹ
੩੯	੮	ਗੁਰ ਆਂ ਦੀ ਮਾਂ	ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਮਾਂ
੪੩	੧੬	ਵਾਹਿ ਗੁਰੁ	ਵਾਹਗੁਰੂ
੪੫	੩੧	ਉਥੋਂ ਦੇਖਨ	ਉਥੋਂ ਦੇਖਨ*
੪੭	੨੨	'ਸੁਜੋਗ ਪ੍ਰਭਾਕਰ	ਸੁਰਤ ਸਬਦ ਯੋਗ ਪ੍ਰਭਾਕਰ
੫੮	੧੯-੨੦	"ਦੇਹ ਦੁਖ........ਖਾਨ"॥	ਦੇਹ ਦੁਖ........ ਖਾਨ।
੬੧	੫੫	"ਜਗ ਦਾਨ ਜਪ....	ਜਗ ਦਾਨ ਜਪ
੬੯	੧੩	ਪਕਾਰ ਲਾਂ ਵਿਚ	ਪ੍ਰਕਾਰ ਫੁਲਾਂ ਵਿਚ

ਸਫਾ	ਸਤਰ	ਅਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ	ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ
੭੪	੭	ਜੈਸਾ ਕਿ'	ਜੈਸਾ ਕਿ"–: ਜਹ ਬਰਭੰਡੁ ਪਿੰਡੁ ਤਹਿ ਨਾਹੀਰਚਨਹਾਰੁ ਤਹ ਨਾਹੀ। ਜੋੜਨਹਾਰੋ ਸਦਾ ਅਤੀਤਾ ਇਹ ਕੁਹੀਐ ਕਿਸਮਾਹੀ"' ਗੌ-ਪੁ-੨) ਅਥਵਾ"............
੮੨	੧੩	ਜਾਂਦੀ ਹੈ-ਕਈ	ਜਾਂਦੀ ਹੈ- ਕੋਈ
੮੫	੧੦	ਦਾਕ ਦੋਸ ਮਹਿ	ਦਾਗ ਦੋਸ ਮੁਹਿ
੮੬	੧੩	ਭਗੜਾਂ ਤੇ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਜੋ	ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਜੋੜ
,,	੧੭	ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ	ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ
੯੩	੩	ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਿਨੈ ਕੈਸੇ	ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਿਨਾ ਕੈਸੇ
੯੫	੧	ਜਰੂਰੀ ਹੀ	ਜਰੂਰ ਹੀ
੧੦੨	੧੪	ਸੁਟਨੀ ਪਾਵੇ	ਟੁਟਨੀ ਪਾਵੇ
੧੦੪	੨੦	ਸ ਸਚੇ	ਉਸ ਸਚੇ
੧੦੫	੧੧	ਮੋਹਰ ਬਾਨੀ ਰਹੇ,	ਮੇਹਰ ਬਨੀ ਰਹੇ

ਸਫਾ	ਸਤਰ	ਅਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ	ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ
੧੦੮	੨	ਨਾਹਿ ਸਮਾਇ	ਨਹਿ ਸਮਾਇ
,,	ਹ-ਸਤ੍ਰ੩	ਰਾਜ ਕ੍ਰ ਰਿਹਾ	ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ
੧੦੯	੬	ਜ੍ਰਿਗਣ ਉਪਾਸਨ	ਨ੍ਰਿਗੁਣ ਉਪਾਸਨ
੧੧੦	੨੧	ਚਿਠੀ ਪ੍ਰਭੁ	ਚਿਠੀ ਪ੍ਰਭੂ(੩)
੧੧੩	ਹੁ-ਸਤ੍ਰ੪	ਸੁਖਮਣਾ (ਸੁਰਸਤੀ)	ਸੁਖਮਣਾ (ਸੁਰਸਤੀ = ਪਵਣ)
੧੧੫	੧੩	ਏਕਰੂਪ (੨)	ਏਕਰੂਪ (੩)
੧੧੬	੧੮	ਸੁਖਗਜਾਨ (੨)	ਸੁਖਗਜਾਨ (੩)
੧੧੭	ਹੁ-੧ਸਤ੍ਰ	ਨਿਰੰਜਨ ਜਤੀ	ਨਿਰੰਜਨ ਜੋਤੀ
੧੨੬	੫	ਭੀ ਭਰਮ ਤੋਂ	ਭੀ-ਮਰਮ ਤੋਂ

ਪੰਜਾਬ ਕੁਮਰਸ਼ਲ ਪ੍ਰੈਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਵਿਚ ਭਾਈ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜ਼ਰ
ਦੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਛਪਿਆ ॥

...ਦਾ ਦੁਵਾਈ

...ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰੋਗ ਹੈ, ਦਮੇ ਵਾਸਤੇ ਮਸਲਤਾ ਗੋਲੀਆਂ ਫੈਦੇਮੰਦ ਹਨ, ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦਮੇਂ ਦੀ ਰੋਕ ਥਾਮ ਕਰਕੇ ਫੈਦਾ ਨਜ਼ਰ ਔਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਹ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਹੋਣੀ, ਬਲਗਮ ਨਿਕਲਣੀ, ਪੁਰਾਣੀ ਖਾਂਸੀ, ਫੇਫੜਿਆਂ ਦੀ ਕਮਜੋਰੀ ਆਦਿਕ ਦੂਰ ਕਰਕੇ, ਪੁਰਾਣੀ ਦਮੇਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਫੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਹ ਸੌਖਾ ਔਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਛਾਤੀ ਪੀੜ, ਨਮੋਨੀਆ, ਫੇਫੜਿਆਂ ਦੀ ਝਿਲੀ ਦੀ ਸੋਜ, ਖਾਂਸੀ (ਖੰਘ) ਹਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਗੋਲੀ ੧੦) ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।), ੩੦ ਗੋਲੀਆਂ ੩) ਡਾਕਖਰਚ ੧।) ਕੁਲ ਰਕਮ ਦਾ ਮਨੀਆਡਰ ਭੇਜਕੇ ਮੰਗਾਓ।

ਚੇਤੇ ਰਖੋ ਦਮੇ ਦੇ ਰੋਗ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਕਮਜੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦੇਣ ਲਈ ਜੇਕਰ ਦੁਵਾਈ ਨੰ: 44 ਵਰਤੀ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਸੁਕੀ ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਘਿਓ ਨਾਲ ਚੋਪੜਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਫੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਦੁਵਾਈ ਨੰ: 44 ਦਿਨਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਫੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ੧ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਮੁਲ ੧੦) ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।) ਕੁਲ ੧੧।) ਭੇਜੋ।

ਰਾਜਵੈਦ ਡਾਕਟ੍ਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਗਰੋਵਰ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
Dr. Sewa Singh Grover. B. Mai Sewan Amritsar

ਚਿਰੰਜੀਵ ... :–ਦ... ਤਣ ਨਾਲ ਵਾਦੀ ਜਾਂ ਲਹੂ ਵਾਲੀ ਬਵਾਸੀਰ ਬਿਨਾਂ ਤਕਲੀਫ ਦੇ ਹੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੋਹਕੇ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਲ ੧੦੦ ਗੋਲੀ ੧੨॥) ਡਾਕਖਰਚ ੧।) ਨਮੂਨਾ ੨॥)। ਮੋਹਕਿਆਂ ਲਈ ਮਲਮ ਨਮੂਨਾ ੧) ਵੱਡੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ੫) ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।) ਕੁਲ ਰਕਮ ਮਨੀਆਡਰ ਘਲੋ। ਬਵਾਸੀਰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯੰਤ੍ਰ ਮੁਲ ੫) ਵਖਰਾ ਹੈ।

ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਘੁਣ ਦਾ ਕੀੜਾ

ਸ਼ਕਰ (ਡਾਇਬਟੀਜ਼) ਪਿਸ਼ਾਬ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਧਰ ਪਾਣੀ ਉਧਰ ਫਿਰ ਪਸ਼ਾਬ ਦੀ ਹਾਜਤ ਹੋ ਗਈ, ਇਹ ਰੋਗ ਗਰਮੀ, ਸਰਦੀ ਗੁਰਦੇ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਸਫਰਾ ਖੁਸ਼ਕੀ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ੧੦) ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।) ਦੁਵਾਈਆਂ ਮੰਗੌਣ ਦਾ ਪਤਾ:–

ਰਾਜਵੈਦ ਡਾਕਟ੍ਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਗਰੋਵਰ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਗ੍ਰਿਸਤ ਗੱਡੀ–

ਇਹ ਇਕ ਨਵੀਂ ਛਪੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਸਤ ਦੇ ਦੁਖ ਤਕਲੀਫਾਂ ਬੜੇ ਸੌਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਕੇਜਵਾਨ ਹਰ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸਿਖਿਆ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ। ਮੁਲ ੪) ਡਾਕ ਖਰਚ ੧) ਕੁਲ ੫) ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਨੀਆਡਰ ਘਲ ਕੇ ਮੰਗਵਾਓ। ਪਤਾ: ਮੈਨੇਜਰ ਮਸਤਾਨਾ ਬਾ: ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਆਪਣੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰੋ

ਹਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਕਿ ਆਪਣੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਜ਼ਨਾਨੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਰਖੇ। ਸ਼ਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਤੇ ਭੋਲੀਆਂ, ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੁਖ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਹਵਾਰੀ ਖੂਨ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੋਣੀ, ਲਹੂ ਥੋੜਾ ਆਉਣਾ, ਲਹੂ ਦਾ ਰੰਗ ਕਾਲਾ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਾਸਤੇ ਰਿਤੂ ਸੁਧਾਰ ਗੋਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ੧੦੦ ਗੋਲੀ ਮੁਲ ੭॥) ਡਾਕ ਖਰਚ ੧॥) ੯) ਰੁਪੈ ਦਾ ਮਨੀਆਰਡਰ ਘਲੋ। ਨਮੂਨਾ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ੧॥) ਡਾਕਖਰਚ ੧।)ਕੁਲ ੨॥।) ਰੁਪੈ ਘਲੋ। ਪੂਰੇ ਲਾਭ ਲਈ ੧੦੦ ਗੋਲੀ ਮੰਗਾਵੋ। ਜ਼ਰੂਰ ਫੈਦਾ ਹੋਊ।

ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਰਿਤੂ ਸੁਧਾਰ ਗੋਲੀਆਂ' ਦੇ ਵਰਤਨ ਨਾਲ ਖੂਨ ਖੁੱਲਕੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਪੁਰਾਣੀ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਬੀਮਾਰੀ ਵੀ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਇਲਾਜ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਾਂਝਪਨ ਵੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰੂਨੀ ਪੀੜ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਖਾਸ, 'ਐਂਟੀਕੋ' ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ, ਨਮੂਨਾ ੧੨ ਗੋਲੀ ਮੁਲ ੨)ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।) ਕੁਲ ਰਕਮ ਘਲੋ। ਪ੍ਰਦਰ ਰੋਗ ਪਾਣੀ ਪੈਣ ਦੀ ... ਖਰਚ ੧।) ਕੁਲ ੬।) ਘਲੋ ਪਤਾ

Dr. Sewa Singh Grov...
...ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
Mai S... Amritsar

ਉਦਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ

ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਗਈ ਹੋਈ ਤਾਕਤ ਵਾਪਸ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਅਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਮਰਦ ਮੰਨੋਗੇ, "ਸ਼ਕਤੀਵਰ ਗੋਲੀਆਂ" ਦੇ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਭ ਕੰਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦੂਰ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਬੁਢੇਪੇ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਹਾਜ਼ਮੇ ਦੀ ਖਰਾਬੀ, ਲਹੂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਘਟ ਜਾਣਾ, ਸੁਸਤੀ ਰਹਿਣੀ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਨਜ਼ਲੇ, ਜ਼ੁਕਾਮ ਦੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਰਹਿਣੀ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਟੁਟਣਾ ਖੁਸਣਾ, ਵਾਲ ਛੇਤੀ ਚਿੱਟੇ ਹੋ ਜਾਣੇ, ਹਰ ਵਕਤ ਹੀ ਥਕਾਵਟ ਜਾਪਣੀ, ਸਭ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ੧੦੦ ਗੋਲੀ ਦੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਮੁਲ ੧੦) ਡਾਕਖਰਚ੧।) । ਨਮੂਨਾ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ੨) ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।) ਕੁਲ ਰਕਮ ਮਨੀਆਡਰ ਘਲੋ ਛੇਤੇ ਰਖੋ! ਜੇ ਭੈੜੀ ਸੋਹਬਤ ਕਰਕੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ ਪਤਲਾਪਨ ਜਾਂ ਵਿੰਗਾਪਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀਵਰ ਲੇਪ ਦੀ ਮਾਲਸ਼ ਕਰੋ। ਪੂਰੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ੧੦) ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।) ਰਕਮ ਮਨੀਆਡਰ ਘਲਕੇ ਦਵਾਈ ਮੰਗਵਾਕੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ। ਪਤਾ:—

ਰਾਜਵੈਦ ਡਾਕ... ਬਜ਼ਾਰ ... ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
Dr. Sewa ... ...ar.

ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਇਕੋ ਦੁਵਾਈ

ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਦੇ ਘਟ ਜਾਣ ਨਾਲ, ਸਭ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਔਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਰੋਗਾਂ ਲਈ ਫੌਲਾਦੀ ਗੋਲੀਆਂ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਲਹੂ ਨਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲਹੂ ਵਧੌਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਲਹੂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ, ਦੇਕੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਬਣੌਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਾਧੀ ਪੀਤੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਦਾ ਰਸ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਫੌਲਾਦੀ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਦਮਾਗ਼ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਅਖਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਜੀਭ ਦੇ ਰੋਗ, ਛਾਤੀ ਤੇ ਫੇਫੜੇ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮੇਹਦੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨੁਕਸ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਗਰ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦੇ ਕੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨੁਕਸ ਠੀਕ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦੇਕੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤਾਕਤਵਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨੁਕਸ ਇਨਾਂ ਫੌਲਾਦੀ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਕਤ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੋਨਾਂ ਲਈ ਵਰਤਨੀਆਂ ਫੈਦੇਮੰਦ ਹਨ। ੧੦੦ ਗੋਲੀ ਮੁਲ ੧੦) ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।) ਹਰ ਮੁਲਕ ਵਿਚ, ਹਰ ਮੌਸਮ ਵਿਚ, ਸਭ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ, ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਰੋਗ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗੇ, ਏਹ ਗੋਲੀਆਂ ਖੁਵਾਓ।

ਰਾਜਵੈਦ ਡਾਕਟ੍ਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਗਰੋਵਰ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
Dr. Sewa Singh Gr[illegible]ver, B. Mai Sewan Amritsar

ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਗੁਝੇ ਰੋਗਾਂ ਲਈ (ਗੁਪਤ ਦਾਰੂ)

ਮਾਹਵਾਰੀ ਖ਼ੂਨ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਆਉਣਾ, ਜਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਕਦੀ ਕਦੀ ਖ਼ੂਨ ਦਾ ਪੈਣਾ, ਗਰਭ ਵਿਚ ਖ਼ੂਨ ਆ ਜਾਣਾ, ਦਾਗ਼ ਲਗਣਾ, ਪੁਰਸ਼ ਕੋਲੋਂ ਨਫਰਤ ਹੋ ਜਾਣੀ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਡਰ ਜਿਹਾ ਭਾਸਣਾ, ਬਾਂਝ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋਵੇ, ਗਰਭ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਕੇ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਬਚੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਹੋਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਫੈਦ ਜਾਂ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੈਣਾ, ਆਦਿ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਗੁਪਤ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਚੰਗੀ ਔਲਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਇਹ ਗੁਪਤ ਦਾਰੂ ਬਣਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਲ ਨਮੂਨਾ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ੫) ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।) ਪੂਰੇ ਲਾਭ ਲਈ ੩ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ੧੫) ਡਾਕਖਰਚ ੧।) ਕੁਲ ੧੬।) ਘਲੋ

ਰਾਜਵੈਦ ਡਾਕਟ੍ਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਗਰੋਵਰ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਸਭ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਦੁਵਾਈ

ਚਿਰੰਜੀਵ ਕਰਨ ਤੇਲ ਦੇ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਪੀੜ ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਵਗਣਾ, ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਫਿਨਸੀ, ਬੋਲਾਪਨ, ਘਟ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣਾ ਹਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਲ ਨਮੂਨਾ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ੧) ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।) ਪੂਰੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ੫) ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।) ਕੁਲ ੬।) ਭੇਜੋ। ਪਤਾ—

ਰਾਜਵੈਦ ਡਾਕਟ੍ਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਗਰੋ[illegible]ਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
Dr. [illegible]wa Sin[illegible] Grov[illegible]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਮੰਗਵਾਉਣ ਦਾ ਪਤਾ:—
ਮੈਨੇਜਰ ਮਸਤਾਨਾ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਘਬਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ

ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਕਈ ਇਲਾਜ ਕਰਾਕੇ ਥਕ ਚੁਕੇ ਹੋਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬਚਾ ਬੱਚੀ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਹੋ ਕੇ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਘਬਰੌਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਸਾਨੂੰ ਲਿਖਣ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲਤ ਮੁਤਾਬਕ ਦੁਵਾਈ ਭੇਜਾਂਗੇ। ਇਸਦੇ ਵਰਤਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਹੀ ਫੈਦਾ ਪਰਤੀਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਜਬ ਦਸ ਜਾਂ ਬਾਰਾਂ ਆਨੇ ਰੋਜ ਦੀ ਦੁਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਸੀਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਗੁਪਤ, ਪ੍ਰਗਟ, ਸਭ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਹਰ ਇਕ ਰੋਗ ਦੀ ਅਜ਼ਮੂਦਾ ਦੁਵਾਈ ਸਸਤੀ ਤੇ ਚੰਗੀ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਤਿਆਰ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੁ-ਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਮਲਾਇਆ ਅਫ੍ਰੀਕਾ ਬ੍ਰਹਮਾਂ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਵਲਾਇਤ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰੋਗੀ ਵੀ ਹਰਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਇਲਾਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੁਵਾਈ ਦੇ ਵਰਤਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਤੇ ਪਰਹੇਜ਼ ਆਦਿ ਦੁਵਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭੇਜਾਂਗੇ। ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਦੁਵਾਈ ਲਈ ੨੫) ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਨੀਆਰਡਰ ਘਲਕੇ ਮੰਗਵਾ ਲਵੋ। ਪਤਾ

ਰਾਜਵੈਦ ਡਾਕਟ੍ਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਗਰੋਵਰ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
Dr. Sewa Singh Grover, B. Mai Sewan Amritsar.

ਅਖਾਂ ਦਾ [illegible]ਟਰ

ਅੱਖਾਂ ਮਨੁਖ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਜੇ ਨਜ਼ਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸਲਾਹ ਜ਼ਰੂਰ ਲਵੋ। ਅੱਖਾਂ ਲਈ ਚੰਗੀ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਵਰਤੋ। ਚੇਤੇ ਰਖੋ! ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਔਖਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ, ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ, ਅਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਰਖਣ ਵਾਲਾ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ "ਆਫਤਾਬੀ ਸੁਰਮਾ" ਵਰਤੋ। (ਐਨਕ ਲਵੌਣ ਵੇਲੇ ਸਾਥੋਂ ਪੁਛ ਕਰੋ)

ਇਹ ਸੁਰਮਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਕਈ ਤਜਰਬਿਆਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਦੁਵਾਈ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਨਿਗਾਹ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਵਗਣਾ, ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਖਾਰਸ਼, ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਅੰਧੇਰਾ ਆ ਜਾਣਾ, ਧੁੰਧ, ਗੁਬਾਰ, ਸ਼ੁਰੂ ਮੋਤੀਆ ਬਿੰਦ, ਕੁਕਰੇ, ਲਾਲੀ, ਪੜਵਾਲ, ਨਖੂਨਾ, ਆਦਿਕ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰਦੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਭੀ ਰੋਕ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਦਾ ਮੁਲ ੫) ਡਾਕਖਰਚ ੧।) ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀਮੁਲ ੧) ਡਾਕਖ਼ਰਚ ੧।) ਤਿੰਨਸ਼ੀਸ਼ੀਆਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਤਕ ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।) ਲਗੇਗਾ ਰਕਮ ਨਾਲ ਹੀ ਘਲੋ ਪਤਾ,

ਰਾਜਵੈਦ ਡਾਕਟ੍ਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਗਰੋਵਰ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
Dr. Sewa Singh Grover, B. Mai Sewan Amritsar.

ਕਾਲ ਤੋਂ ਗੋਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦੁਵਾਈ

ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਰੰਗ, ਗੋਰਾ, ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ, ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਪਲੈਕਸੋ ਵਰਤੋ। ਕੰਪਲੈਕਸੋ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਚਾਰ, ਬੂੰਦਾਂ ਹਰਰੋਜ਼, ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਰੰਗਤ ਨੂੰ, ਵਿਗਾੜਨ ਵਾਲੇ, ਦਾਗ਼, ਛਿੰਮ, ਛਾਹੀਆਂ, ਕਿਲ ਹਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖਰੂਵਾਪਨ, ਝੁਰੜੀਆਂ, ਲੀਕਾਂ, ਖੁਸ਼ਕੀ, ਬੇ-ਰੋਣਕੀ ਹਟਾ ਕੇ ਚਿਹਰਾ ਸੋਹਣਾ, ਚਮਕਦਾਰ, ਮੁਲੈਮ, ਤੇ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਦੁਵਾਈ ਕੰਪਲੈਕਸੋ ਹੀ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਪਲੈਕਸੋ ਨੌ-ਜਵਾਨ ਲੜਕੇ, ਨੌ-ਜਵਾਨ ਲੜਕੀਆਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲਾਭਦੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰੀਮ ਜਾਂ ਵੈਸਲੀਨ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਕੰਪਲੈਕਸੋ ਇਕ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ ਇਕ ਪਤਲੀ, ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਦੁਵਾਈ ਹੈ। ਮੁਲ ੩) ਸ਼ੀਸ਼ੀ, ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।) ਵਡੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ੫) ਡਾਕ ਖਰਚ ੧॥) ਕੰਪਲੈਕਸੋ ਦਾ ਨਾਮ ਸਦਾ ਚੇਤੇ ਰਖੋ, ਕਈ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਨਾ ਖ਼ਰੀਦੋ, ਹੇਠਲੇ ਪਤੇ ਤੋਂ ਲਵੋ ਆਰਡਰਦੇ ਨਾਲ ਕੁਲ ਰਕਮ ਮਨੀਆਰਡਰ ਘਲੋ। ਪਤਾ:- ਰਾਜਵੈਦ ਡਾਕਟ੍ਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰੋਵਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

Dr. Sewa Singh Grover. B. Mai Sewan Amritsar.

ਚੰਗੀ ਸੰਤਾਨ ਤੇ ਘਰ ਦਾ ਸੁਖ

ਜਿਸ ਸੱਚੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਡੌਣਾ ਡਾਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਸੱਚੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਖਡੌਣਾ ਨਿਕਲੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਰਾਜ਼ੀ, ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੈ ਤਾਂ ਔਲਾਦ ਭੀ ਚੰਗੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਸੋ ਜ਼ਨਾਨੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਧਿਆਨ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਸਿਰ-ਚਕਰਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਕਲੇਜੇ 'ਚੋਂ ਗੋਲਾ ਜਿਹਾ ਉਠਦਾ ਹੋਵੇ, ਆਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਖੋਹ-ਲਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਸਰੀਰ ਨਿਰਬਲ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਸੰਤਾਨ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਚਿਰੰਜੀਵ ਰਸ ਦੁਵਾਈ ਮੰਗਵਾਕੇ ਵਰਤੋ। ਮੁਲ ੫) ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।) ਪੂਰੇ ਲਾਭ ਲਈ ੩ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ੧੫) ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।) ਕੁਲ ਰਕਮ ਘਲੋ।

ਜੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਾਹਵਾਰੀ ਖ਼ੂਨ ਬਹੁਤ ਔਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਅਗੋਂ ਪਿਛੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਔਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਰੋਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ 'ਰਿਤੂ ਨਿਵਾਰਨ' ਗੋਲੀਆਂ ਵਰਤੋ। ਖ਼ੂਨ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੁਲ ੭॥) ਸੌ, ਗੋਲੀ ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।) ਰਾਜਵੈਦ ਡਾਕਟ੍ਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰੋਵਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

Dr. Sewa Singh Grover, B. Mai Sewan Amritsar

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਮੰਗਾਉਣ ਦਾ ਪਤਾ ਸਦਾ ਯਾਦ ਰਖੋ—
ਪਤਾ—ਮੈਨੇਜਰ ਮਸਤਾਨਾ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਤੀਵੀਂਆਂ ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਲਈ ਸੁਗਾਤ

ਰਾਮ ਬਾਣ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਵਰਤਣ ਨਾਲ, ਕਬਜ਼ੀ, ਪੇਟ ਦਰਦ, ਪੇਟ ਵਿਚ ਕੀੜੇ, ਜੋੜਾਂ ਤੇ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਦਰਦ ਹਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਾਕਤ ਵਧਾਕੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਲਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਰੋਗ ਹਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਣੇਪੇ ਵੇਲੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਫੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪੀੜਾਂ ਗੰਠੀਆ ਲਈ ਫੈਦੇਮੰਦ ਹਨ ਫੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ੫) ਡਾਕਖਰਚ ੧।) ੩ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ੧੫) ਡਾਕਖਰਚ ੧।)

ਰਾਜਵੈਦ ਡਾਕਟ੍ਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਗਰੋਵਰ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਔਲਾਦ ਲਿੱਸੀ ਪਤਲੀ ਕਿਉਂ ?

ਇਹ ਕਿਉਂ ? ਕੇਵਲ ਇਕ ਚੀਜ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਲਾ ਪ੍ਰਵਾਹੀ ਕਰਕੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਭੈੜੀਆਂ ਸੋਹਬਤਾਂ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਹਥੀ ਆਪਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਲੈਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਘਰ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਡਰ ਲਗਣਾ, ਸ਼ਰਮ ਔਣੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਪੜੇ ਲਿਬੜ ਜਾਣੇ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਨੁਕਸ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਵਾਈ 'ਪੁਸ਼ਟੀ' ਵਰਤੋ। ਮੁਲ ੧੦)ਰੁਪੈ ਡਾਕ ਖਰਚ ੧।) ਨਮੂਨਾ ੨) ਡਾਕਖਰਚ ੧।)ਰੁਪੈ ਆਡਰ ਦੇ ਨਾਲਹੀ ਘਲੋ

ਰਾਜਵੈਦ ਡਾਕਟ੍ਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਗਰੋਵਰ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

Dr. Sewa Singh Grover. B. Mai Sewan Amritsar.

Kirpans ਸਟੀਲ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਤੁਫਾਨੇ

ਲੋਹਾ ਅਸਲੀ ਸਟੀਲ, ਫੌਲਾਦ ਤ੍ਰਿਲ, ਖੂਬਸੂਰਤ ਫੜੀਆਂ ਝਾਲਦਾਰ ਵਡੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਸਭ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਕਿਫੈਤੀ ਮੁਲ ਤੇ ਸਾਥੋਂ ਮੰਗਾਓ ਆਰਡਰ ਨਾਲ ੨) ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪੇਸ਼ਗੀ ਭੇਜੋ।

A ਕ੍ਰਿਪਾਨ ੩ ਫੁਟੀ ਸਾਦੀ ਮੁਠ ੧੦)
B ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਵਧੀਆ ਮੁਠ ਮਸਾਲਾ ੧੨)
C ਕ੍ਰਿਪਾਨ ੩ ਫੁਟੀ ਵਧੀਆ ਪਾਲਸ਼ ੧੫)
D ਕ੍ਰਿਪਾਨ ੩ ਫੁਟੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਵਧੀਆ ੨੦)
E ਕ੍ਰਿਪਾਨ ੨॥ ਫੁਟੀ ਵਧੀਆ ੯)
F ਕ੍ਰਿਪਾਨ ੨ ਫੁਟੀ ਵਧੀਆ ੮)
G ਕ੍ਰਿਪਾਨ ੧॥ ਫੁਟੀ ਵਧੀਆ ੭)
H ਕ੍ਰਿਪਾਨ ੧। ਫੁਟੀ ਵਧੀਆ ੬)
I ਕ੍ਰਿਪਾਨ ੧ ਫੁਟੀ ਚੰਗੀ ੪॥)
J ਕ੍ਰਿਪਾਨ ੧ ਫੁਟੀ ਮੁਠ ਮਸਾਲਾ ੫)
K ਕ੍ਰਿਪਾਨ ੧ ਫੁਟੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ੭)
L ਕ੍ਰਿਪਾਨ ੯ ਇੰਚੀ ਵਧੀਆ ੪॥)
M ਕ੍ਰਿਪਾਨ ੬ ਇੰਚੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ੪)
N ਗਾਤਰਾ ਚਮੜਾ ੧) ਵਧੀਆ ੧।)

੧ ਦਰਜਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਖਰੀਦਨ ਤੇ ਇਕ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਮੁਫਤ। ਇਹ ਨਿਰਖ ਵਧੀਆ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘਟ ਮੁਲ ਦੀਆਂ ਸਸਤੀਆਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਭੀ ਤਿਆਰ ਕਰਾਕੇ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਇਕ ਫੁਟ ਦੀ ਸਸਤੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ੩੬) ਦਰਜਨ, ੩) ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਮੰਗਾ ਲਵੋ। ੧੨ ਪਿਛੇ ੧ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਮੁਫਤ

ਪਤਾ–ਮੈਨੇਜਰ ਮਸਤਾਨਾ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

The Mastana Bazar Mai Sewan Amritsar

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਜਦ ਕਦੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮੰਗਵੋਣੀ ਹੋਵੇ ਪਤਾ ਚੇਤੇ ਰਖੋ

ਪਤਾ–ਮੈਨੇਜਰ ਮਸਤਾਨਾ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਵੀਹ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇਕੋ ਦੁਵਾਈ

ਬਾਮੋਟੀਨ:– ਕਿਤੇ ਦਰਦ ਹੋਵੇ, ਪੀੜ ਹੋਵੇ, ਬਾਮੋਟੀਨ ਦੁਵਾਈ ਮਲੋ ਝਟ ਅਰਾਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਿਰ ਦਰਦ ਹੋਵੇ, ਮਥੇ ਤੇ ਮਲੋ, ਸੰਘ ਪੀੜ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਗਲੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਮਲੋ, ਛਾਤੀ ਪੀੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ, ਛਾਤੀ ਤੇ ਮਲੋ, ਲੱਕ ਪੀੜ ਹੋਵੇ ਲੱਕ ਤੇ ਮਲੋ, ਜੋੜੀਂ ਪੀੜਾਂ, ਗੰਠੀਏ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ, ਗੋਂਧਣਵਾ ਦੀ ਪੀੜ, ਸਭ ਪੀੜਾਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਮਲੋ, ਪੇਟ ਦਰਦ ਹੋਵੇ ਪੇਟ ਤੇ ਮਲੋ, ਗੁਰਦਾ ਦਰਦ, ਪਿਠ ਦਰਦ, ਕਮਰ ਦਰਦ, ਪਿੰਨੀਆਂ ਦਰਦ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਦਰਦ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਮਲੋ, ਅਰਾਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਨਮੂਨੀਏ ਦੀ ਪੀੜ, ਖਾਂਸੀ, ਦਮਾਂ, ਸਾਹ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਵੇਲੇ ਛਾਤੀ ਤੇ ਮਲੋ, ਦੰਦ ਪੀੜ ਮਸੂੜਿਆਂ ਦੀ ਸੋਜ ਤੇ ਭੀ ਬਾਮੋਟੀਨ ਮਲੋ, ਖਾਰਸ਼, ਛੋਤੇ ਫਿੰਸੀਆਂ ਤੇ ਭੀ ਬਾਮੋਟੀਨ ਮਲੋ। ਭੂੰਡ ਦਾ ਡੰਗ, ਬਿੱਛੂ ਦਾ ਡੰਗ, ਸੱਪ ਦਾ ਡੰਗ, ਹਲਕਾਏ ਕੁਤੇ ਦੇ ਕਟੇ ਹੋਏ ਜ਼ਖਮ ਉਤੇ ਬਾਮੋਟੀਨ ਦੀ ਮਾਲਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਆਰਾਮ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਧਰੰਗ ਪਲੇਗ ਆਦਿਕ ਖਤਰਨਾਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਮੋਟੀਨ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ।

ਲੜਕੇ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਲੜਕੀਆਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਣ, ਗਰਭਵਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਤੇ ਤੀਜੇ ਮਹੀਨੇ ਤਕ 'ਪੁਤਰ ਦਾਤਾ' ਦਵਾਈ ਖਵੌਣ ਨਾਲ ਜਰੂਰ ਹੀ ਸੋਹਣਾ, ਖੂਬਸੂਰਤ, ਹੋਣਹਾਰ ਸੁਸ਼ੀਲ, ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਪੁਤ੍ਰ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾਤਾ ਦੁਵਾਈ ਨਾਲ ਜਰੂਰ ਲੜਕਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਲਾਗਤ ਮੂਜਬ ਕੀਮਤ ੧੫) ਪੇਸ਼ਗੀ ਲੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਬਾਕੀ ਇਨਾਮ ਲੜਕਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਆਪ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਲੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੁਲ ੧੬।) ਦਾ ਮਨੀ ਆਰਡਰ ਭੇਜਕੇ ਲੋੜਵੰਦ ਮੰਗਵਾ ਲੈਣ। ਦੁਵਾਈ ਕੇਵਲ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਭੀ ਔਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਘਰ ਬੈਠੇ ਹੀ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਦੁਵਾਈ ਮੰਗਵਾਕੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਾਲੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਡਾਕ ਖਰਚ ੬) ਨਾਲ ਭੇਜਣ। (੩੨ ਸ਼ਲਿੰਗ ਭੇਜਣ)

ਰਾਜਵੈਦ ਡਾਕਟ੍ਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਰ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਭੁੱਖ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪੇਟ ਦੇ ਸਭ ਰੋਗਾਂ ਲਈ:–ਚਕਰਵਰਤੀ ਚੂਰਨ

ਪੇਟ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਲਈ ਹਾਜ਼ਮਾ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਚੱਕ੍ਰ-

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਹਰ ਇਕ ਸੁਗਾਤ ਮੰਗਵਾਉਣ ਦਾ ਪਤਾ ਯਾ

ਪਤਾ–ਮੈਨੇਜਰ ਮਸਤਾਨਾ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅੰ